

Univerzita Karlova

Husitská teologická fakulta

**Dopady rozvodu rodičů, který proběhl
v dětství na život mladého dospělého**

The impacts of parental divorce that occurred
during childhood on the life of a young adult

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Dana Cooke, Ph.D.

Autor: Daniela Koberová

Praha 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Dopady rozvodu rodičů, který proběhl v dětství na život mladého dospělého“ vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Daniela Koberová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce Daňe Cooke, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří mi poskytli své osobní zkušenosti v rámci výzkumného šetření.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o dopadech rozvodu, který proběhl v dětství na momentální život mladých dospělých. Cílem práce je tedy zjistit, zda se nějaké dopady u jedinců vyskytují, popřípadě jaké a v jaké míře jim ovlivňují život. Dopady jsou zkoumány ve čtyřech životních oblastech, v oblasti psychické stability, partnerských vztahů, vztahů s rodiči a sociálních vztahů. Práce je strukturovaně rozdělena na dvě části. První část je teoretická, shrnuje poznatky odborné literatury o rodině, jejích funkcích a vývoji, o rozvodu a jeho statistikách, typech a důvodech, o samotném dítěti, které je této situaci vystavené, o jeho reakcích a dopadech psychologických a sociálních. Druhá část, část praktická, obsahuje vymezení cíle práce a výzkumných otázek, popis vzorku, data získaná výzkumem za pomoci využití smíšené metody, a na konec shrnutí výsledků v diskusi.

Klíčová slova: dopad, vliv, rozvod, rozvodovost, rodina, dítě, mladý dospělí

Annotation

The bachelor thesis deals with the impacts of divorce experienced during childhood on the current lives of young adults. The objective of the study is to determine whether any impacts occur in individuals, and if so, what they are and to what extent they influence their lives. The impacts are examined in four life domains: psychological stability, romantic relationships, relationships with parents, and social relationships. The thesis is structured into two parts. The first part is theoretical, summarizing the findings of professional literature on families, their functions and development, on divorce and its statistics, types, and reasons, on the child itself exposed to this situation, on their reactions, and psychological and social impacts. The second part, the practical section, includes defining the objectives of the thesis and research questions, description of samples, data obtained through research using a mixed-method approach, and finally, summarizing the results in the discussion.

Keywords: impact, influence, divorce, divorce rate, family, child, young adults

Obsah

Seznam zkratk.....	1
Úvod.....	2
Teorie.....	4
1. Rodina.....	4
1.1. Definice	4
1.2. Změny v rodině v 20st	5
1.3. Funkce rodiny.....	7
1.3.1. Biologická/reprodukční.....	8
1.3.2. Ekonomická.....	8
1.3.3. Emocionální	9
1.3.4. Socializační.....	9
1.3.5. Výchovná	9
1.3.6. Ochranná.....	9
1.3.7. Regenerační/relaxační	9
1.4. Typy rodiny.....	10
1.4.1. Nukleární x širší.....	10
1.4.2. Orientační x prokreační	11
2. Rozvod	12
2.1. Definice	12
2.2. Procenta a statistiky.....	12
2.3. Současná rozvodovost v ČR.....	14
2.4. Rozvodovost ve světě	15
2.5. Typy a průběhy.....	16
2.5.1. Rozvod nesporný	16
2.5.2. Rozvod sporný	17
2.6. Úpravy poměrů dítěte po rozvodu.....	18
2.6.1. Výhradní péče jednoho rodiče	18
2.6.2. Střídavá péče.....	19
2.6.3. Společná péče	20
2.7. Důvody rozvodů	20
3. Dítě.....	23
3.1. Dítě a rozvod.....	23
3.2. Dopady rozvodu na dítě.....	24
3.2.1. Reakce na rozvod podle věku dítěte.....	24
3.2.2. Reakce na rozvod podle pohlaví dítěte	26

3.3.	Psychologické dopady na dítě po rozvodu	27
3.4.	Sociální dopady na dítě po rozvodu	29
3.4.1.	Finance	30
3.4.2.	Vzdělání	30
3.4.3.	Partnerské vztahy a manželství	31
3.4.4.	Mezigenerační přenos rozvodovosti	32
Praktická část.....	34
4.	Cíl výzkumu	34
4.1.	Metoda výzkumu	34
4.2.	Vzorek výzkumu	36
4.3.	Místo výzkumu	41
4.4.	Instrumenty využívané ve výzkumu	42
4.5.	Výzkumné otázky	42
5.	Výsledky	43
6.	Diskuse	70
Závěr	75
Literární zdroje	77
Seznamy	80
Seznam grafů	80
Seznam tabulek	81
Přílohy	82
Abstrakt	104

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

PTSD – posttraumatická stresová porucha

PPP – poruchy příjmu potravy

KAM – křesťanská akademie mladých

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci

ČSÚ – Český statistický úřad

Úvod

Hlavním cílem této bakalářské práce je zmapovat, zda a v jakém množství se objevují dopady rozvodu rodičů, který proběhl v dětství, na mladého dospělého. Hlavní motivací ke zvolení tohoto tématu byla má osobní zkušenost. Ta vyplývá z rozvodu mých rodičů, který proběhl během mé docházky na ZŠ. Stejně tak mě zaujaly zkušenosti lidí z mého okolí, které se pojí s tímto tématem.

Vliv rozvodu na děti je v současné době velice aktuálním tématem. Od počátku 20. století se četnost ukončených manželství začala rapidně zvyšovat, a tento trend se udržel až do dnes. Již v roce 2010 byla na našem území překonána hranice 50 % rozvedených manželství, a v dnešní době se rozvodovost pohybuje okolo 40 %. Důležité je proto uvědomit si, že rozvod se netýká pouze manželského páru, ale i jejich potomků, u kterých nastalá situace může ovlivnit jejich budoucí vývoj i životní cestu. V odborné literatuře je toto téma často rozebíráno se zaměřením na děti, které rozvodem zrovna v danou dobu procházejí nebo jím v uplynulém krátkém časovém období prošly. Hojnost prací, které by se zabývaly dlouhodobými následky prožití rozvodu rodičů, se kterými se musejí potýkat mladí dospělí a dospělí jedinci, není příliš markantní. Z psychologického hlediska je však velice pravděpodobné, že takováto stresující situace, do které je dítě přivedeno, bez možnosti ji jakkoliv změnit, danému jedinci může do budoucna způsobit spoustu problémů, které ovlivní jeho život.

Ve výzkumné části bakalářské práce jsem se proto zaměřila na zkoumání těchto dopadů ve čtyřech životních oblastech respondentů. Jedná se o oblasti partnerských vztahů, psychické stability, vztahů s rodiči a sociálních vztahů. V každé oblasti zkoumám, zda jedinci pocítují dopady rozvodu, v jaké míře a podobě se vyskytují, a jak ovlivňují jejich život. Zdroj informací pochází od vzorku respondentů, kteří se momentálně nacházejí v mladé dospělosti ve věkovém rozmezí 18-26 let, a kteří v době své docházky na základní školu prošli rozvodem svých rodičů. Výsledky byly získávány smíšenou metodou výzkumu, za pomoci dotazníku a rozhovoru. Zvolila jsem tuto metodu z důvodu individuality, kterou oplývá každý jedinec a jeho životní zkušenosti. Stejně tak nelze opomenout povahu této zkušenosti, která je velice osobní a pro mnohé respondenty traumatizující. Jejich identity jsou tedy naprosto anonymní a jejich bezejmennost byla potvrzena písemným souhlasem.

Celá práce je rozdělena na část teoretickou a část výzkumnou. Teoretická část obsahuje tři hlavní kapitoly. První se týká rodiny a obsahuje informace jako je základní definice, dělení, funkce a vývoj rodiny. Druhá kapitola obsahuje informace o rozvodu, jeho statistických údajích ve světě i v naší historii, o jeho typech a typech následné péče o děti. Poslední kapitola se zabývá samotným dítětem, jak je zaznamenáno jeho prožívání této stresující situace a jaké psychologické a sociální dopady ho mohou ohrožovat. Výzkumná část sleduje a představuje hlavní cíl celé práce a čtyři hlavní výzkumné otázky, kterými zkoumám danou problematiku a od nichž se odvíjí zpracování dotazníku a struktury rozhovoru. Samotná interpretace získaných dat je vyobrazena ve formě grafů a přímých i nepřímých citací jednotlivých respondentů. Výsledky jsou porovnány v závěrečné diskusi.

Teorie

1. Rodina

1.1. Definice

Pojem rodina nemá jednoznačnou definici, ačkoliv je spjata s naší společností od počátku. Obecně je brána jako nejdůležitější společenská skupina, která by měla tvořit stabilní ekonomickou jednotku s hlavní funkcí reprodukce, tedy zajistit trvání lidského biologického druhu a poskytnou socializaci, výchovu a přenos kulturních vzorců, které zachovají kontinuitu kulturního vývoje. Jedná se tedy o uskupení osob, které spojuje krevní pouto, tedy příbuzenství, a osoby spojené legitimním manželstvím, registrovaným partnerstvím nebo sexuálními partnery v trvalém vztahu.¹ Jako jednu z definic, které nejvýstižněji popisují význam rodiny v dnešní společnosti, považuji interpretaci definice pana Plaňavy.

„Rodinu lze z hlediska jejího fungování pojmut jako strukturovaný celek (systém), jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“²

Další podrobnou definici poskytuje Dunovský, s důrazem na skutečnost, že rodina nemusí být spojena právním svazkem. Nicméně, jedná se o výhodný právní krok, který může zjednodušit průběh mnoha situací, jak popisuje Matoušek.

„Rodina je z hlediska socializace ze tří primárních společenských skupin (spolu se skupinou předškolní/školní/pracovní a skupinou vrstevníků) skupinou nejdůležitější. Je totiž nejvýznamnější součástí společenské mikrostruktury, která provází člověka nebo se ho alespoň nějak dotýká ve všech fázích jeho života. Z tohoto hlediska je možno chápat rodinu jako malou primární společenskou skupinu – jednotku založenou na svazku muže a ženy, ať už se jedná o manželstvím vázaný svazek nebo partnerské soužití, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím (osvojení), na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití

¹ FIŠEROVÁ, Vlasta. *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Online: In Sociologická encyklopedie, 11. 12. 2017 v 17:03. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina> [cit. 2024-01-15].

² PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2

a souhrnu funkcí, jež podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jedincům i k celé společnosti.“³

„Rodina se může nacházet také v nesezdaném soužití. Uzavření manželského svazku je však pro rodinu značnou výhodou, zejména pokud je partnerský vztah funkční a bezproblémový. Z právního hlediska je uzavření občanského sňatku výhodné a zlehčuje mnohá rozhodování.“⁴

1.2. Změny v rodině v 20. století

Stejně jako se mění společnost, mění se postupem času i pohled na rodinu. K výrazným změnám v chápání tradičního pojetí rodiny došlo v první polovině 20. století. Tyto změny se dotkly zejména ustáleného rozdělení genderových rolí v rodině a celkové změny rolí jednotlivých členů, kteří do té doby měli pevný a tradiční základ.

V období 18. a 19. století měla rodina převážně patriarchální uspořádání. Muž zastával hlavní dominantní postavení, kterému byli ostatní členové podřízeni. Jeho základním statutem bylo postavení hlavního a jediného živitele s povinností finančně zajistit rodinu. Povinnosti, které náležely ženě, se týkaly převážně péče o chod domácnosti a zajištění výchovy dětí.

K převratu tohoto uspořádání přispěla industrializace a průmyslová revoluce, která vedla k výraznému zvýšení nezávislosti žen. Změny v druhé polovině 20. století, které vedly k převratu ve fungování nejzákladnějších charakteristik rodinné instituce, převážně v křesťanském okruhu, vysvětlil Ivo Možný ve své publikaci "Sociologie rodiny" (2002) rozdělením na 7 hlavních faktorů.

1. Jako první faktor popisuje rozpad rodinného monopolu na legitimní sex, který byl do té doby v křesťanských kruzích pevně zakořeněn. To se událo díky legitimizování předmanželského sexu.
2. I přes tuto změnu, manželství nadále náležel monopol legitimního plození dětí, který si dokázal udržet i přes legitimizaci nemanželského sexu díky nové technologii, která poprvé v historii lidstva oddělila sex od plození potomstva. Jednalo se o objev hormonální antikoncepce, nitroděložního tělíška, vasektomie atd. Tyto vymoženosti ale zároveň společně s legalizací potratu přispěli k větší

³ DUNOVSKÝ, Jiří a kol.: *Sociální pediatrie*. Grada – Avicenum, Praha: 1999. ISBN 80-7169-254

⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Portál, Praha: 2008. ISBN 978-80-7367-368-0

emancipaci žen díky možnosti rozhodnou se, zda mít či nemít dítě. Kvůli těmto změnám od 70. let stoupá počet nemanželských dětí až do takové míry, že již v roce 2006 překročil počet dětí narozených mimo manželský svazek 50 procent všech narozených dětí toho roku v ČR.⁵

3. Faktorem, který přispíval k stabilitě společnosti v rámci rodiny, byla skutečnost, že budoucího manžela či manželku si nevybírala osoba, která do manželství měla vstoupit ale její rodiče. Partnerství se tedy tvořili na základě majetku a rodinného statusu. Tuto praxi však začala podkopávat rostoucí hodnota svobodné volby, individuality a uvědomění si, jak málo jistoty je v udržení rodinného majetku. Tyto změny vedla především zkušenost ze dvou světových válek a hospodářské krize.
4. Manželství bylo kvůli vlivu křesťanství na našem území původně koncipováno jako nezrušitelný svazek, spojený imperativem "Co Bůh spojí, člověk nerozdělí". Postupem času však manželství získalo podobu právního kontraktu, který lze vypovědět kteroukoliv stranou. Slib Bohu nahradila láska a sexuální přitažlivost, což vedlo k nárůstu rozvodů a opakovaných manželství.
5. Další změny postihly samotné základní funkce rodiny. Kromě již výše zmíněné ztráty reprodukční funkce došlo k dalším ztrátám. A to zejména díky nástupu specialistů a institucí, jako je například škola, která převzala funkci vzdělávání. Nemocnice a sociální zařízení se ujaly péče o staré, nemocné a postižené. Rodina zůstává nenahraditelná pouze v poskytnutí citového bezpečí a zábavy.
6. Hlavním smyslem tradiční rodiny bylo plození dětí, a celkově vznik této monogamní instituce měl sloužit jako způsob ochrany reprodukčního procesu. Manželé měli tedy spoustu dětí a péče o ně je naplno zaměstnávala. S narůstající popularitou užívání antikoncepčních pomůcek a legalizací potratů se tento smysl začal vytrácet až do takové míry, že mnoho manželských párů zůstává zcela bezdětných. Porodnost začala klesat v šedesátých letech a k dnešnímu dni vystoupal počet bezdětných párů na 27 procent.

Dostupnost antikoncepce a možnost potratu jsou pouze prostředky, samotné příčiny, proč se páry v reprodukčním věku rozhodnou nemít dítě, jsou rozmanité. Ačkoliv jsou důvody pro absenci potomka individuální, mezi nejběžnější, kterými se child-free partneři obhajují, patří: větší seberealizace a mobilita díky

⁵ KAČEROVÁ, Eva. *Děti až po svatbě?* Online: In Český statistický úřad, oddělení demografické statistiky, 20.12-2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/a500414ccd> [cit. 2023-12-20].

osvobození se od odpovědnosti spojené s výchovou dítěte, spokojenější vztah v manželství, pracovní kariéra ženy, finanční výhody, obavy z populačního růstu, všeobecná nechuť k dětem, negativní zkušenost z dětství vedoucí k pochybnostem o vlastním rodičovství či obavy zplodit děti do současného světa.⁶

7. V dnešní době je nemožné, aby život ženy a muže plně zaměstnávala péče o dítě. Změny se začaly projevovat i v oblasti práce, která se stále více zaměřuje na manipulaci se symboly nežli s předměty. Tím nabízí nové možnosti i těm, kteří by měli problém s fyzickou náročností dosavadních profesí. Díky tomu se od 50. let začalo mnoho žen věnovat profesionální kariéře místo obětování celého života péči o domácnost a rodinu. Dochází tedy k postupnému vymazání hranice mezi stereotypně mužskou a ženskou rolí, která do té doby definovala fungování společnosti.⁷

Všechny tyto radikální změny rozbouraly zažité fungování tradiční rodiny. Ačkoliv je na první pohled viditelné, že se jednalo o pozitivní změny, hlavně pro individualitu jedinců a genderovou rovnoprávnost, vyplynuly z nich dopady s negativním podtextem. To zejména rozvod, který do té doby, hlavně kvůli religiózní povaze obyvatelstva, nebyl téměř možný. Jeho následky na reputaci rodiny a jednotlivců byly totiž často horší než setrvání v nefunkčním manželském svazku. Zatímco v první polovině 20. století bylo pouze 10 % manželství rozvedeno, v druhé polovině 20. století se toto číslo zvýšilo na 30 % a na začátku 21. století dosáhlo rekordních 50 %.⁸

1.3. Funkce rodiny

Rodina by jako celek měla splňovat určité základní funkce. Podstatné jsou zejména pro dítě. Rodiče a ostatní rodinní členové totiž pro potomka tvoří první model společnosti, kterému je vystaveno, čímž výrazně ovlivňuje jeho osobní vývoj, přenáší na něj vzorce chování a předurčuje, jaké budou jeho vztahy k ostatním lidem a k společnosti. Zajišťují je tedy členové rodiny navzájem ale s výrazným důrazem na potřebu splnit tyto funkce ze strany rodičů nebo rodiče vůči dítěti. Jako důležitá

⁶ RABUŠIC, Ladislav. Kde ty všechny děti jsou, Porodnost v sociologické perspektivě. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha: 2001. ISBN: 80-86429-01-6

⁷ MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny, 2. vyd. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha: 2002. ISBN: 80-86429-05-9

⁸ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, Rozvodovost. Online: In Český statistický úřad, 2021. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/165591255/1301572203.pdf/09dd8173-5357-46e7-88d7-58e899674895?version=1.1> [cit. 2023-12-28].

dopomoc v naší zemi funguje stát, který napomáhá funkčnosti rodin s využitím sociální politiky, a to zejména v podobě právních, ekonomických a sociálních opatření.

O jaké funkce se přesně jedná, není úplně jednoznačné, jelikož jednotliví autoři je rozdělují různě. Například v knize Sociální politika od Vojtěcha Krebsa. Autor popisuje 4 základní funkce rodiny: biologickou, ekonomickou, výchovnou a sociální.⁹ Na těchto funkcích se většina autorů s menšími změnami shoduje. Jiří Dunovský nahrazuje ve čtveřici funkcí funkci výchovnou za emocionální¹⁰ a knize Sociologie rodiny David. M. Newmen k výše popsanému rozdělení přidává ještě funkci ochranou a relaxační.

1.3.1. Biologická/reprodukční – Funkce biologická, některými autory označována jako reprodukční, slouží k zachování biologického druhu. Hlavní úkol je tedy zplození potomka, dále také péče o něj a zajištění správné výchovy, aby z dítěte vyrostl zdravý, fungující jedinec. Pro samotné partnery v daném manželském svazku slouží také jako přenos jejich genetických informací na další generaci. Genetický materiál určuje dědičné genetické vlastnosti jako vzhled dítěte či náchylnost k určitým nemocem. Pro splnění této funkce je tedy podstatné, zda partneři chtějí děti a zda je mohou mít, a to jak ze zdravotních důvodů, tak z hlediska ekonomické situace rodiny.

1.3.2. Ekonomická – Ekonomická či zabezpečovací funkce zajišťuje dostatek prostředků k funkčnímu životu rodiny. Základem je tedy zapojení rodinných členů do výrobního procesu společnosti čímž zajistí finanční prostředky, které se dále v rámci rodiny spravují a distribuují na životní náklady jako je bydlení, potrava, zdravotní péče.... V naší společnosti porucha této funkce není tak běžná, ale není zcela nemožná. Nejčastěji k ní dochází z důvodu existence patologických jevů u některých ze členů rodiny, převážně rodičů, jako například alkoholismus, závislosti na omamných látkách nebo na hraní hazardních her, psychickou anomálií či mentální retardace. Tyto faktory mohou vážně ohrozit zdraví a život potomků.

⁹ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*, 5. přeprac. a aktual. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha: 2010. ISBN 978-80-7357-585-4

¹⁰ DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Avicenum, Praha: 1986. ISBN 08-040-86

- 1.3.3. Emocionální** – Emocionální funkce je významná zejména pro správný psychický a emocionální rozvoj členů rodiny. Klidná, vyrovnaná rodinná atmosféra je klíčová pro vybudování bezpečného prostředí, ve kterém je všem členům vzájemně poskytnuta emocionální podpora prostředí, kde mohou rozvíjet vztahy a učit se vyjadřovat a sdílet emoce. Je to tedy podstatná funkce pro rozvoj emoční inteligence a sebedůvěry.
- 1.3.4. Socializační** – Socializační funkce je, jak už vyplývá z názvu podstatná pro socializaci potomků. Rodina jim předává sociální normy a hodnoty, a představuje mu tím, co je v dané společnosti považováno za správné a nesprávné. Dále na ně přenáší kulturní vzorce jako je jazyk, kterým se dorozumívají. Tvoří jeho sociální roli, jakým způsobem vnímá sám sebe a svoje okolí. Učí ho sociálním interakcím pro komunikaci s okolím a sociální dovednosti, aby věděl, jak má jednat v určitých společenských situacích. Formuje z člena rodiny člena společnosti.
- 1.3.5. Výchovná** – Funkce výchovná je velice podobná funkci socializační. Učí dítě přizpůsobovat se životu ve společnosti a osvojit si návyky a vzorce chování běžné pro tuto společnost. Výchovný proces se odvíjí převážně ze vztahu rodičů s dítětem, a to především v předškolním věku a v období dospívání. Od předminulého století významnou část této funkce převzalo školství, avšak rodina stále tvoří podstatnou funkci, kterou by měla splňovat.
- 1.3.6. Ochranná** – Ochranná funkce slouží k uspokojení potřeb bezpečí, lásky a jistoty. Zajišťuje, aby se všem členům rodiny splňovali jejich základní životní potřeby. Stejně jako u předchozích funkcí je zde důležité, aby rodina tvořila bezpečné prostředí, ve kterém se členové vzájemně chrání před vnějšími negativními vlivy, které by mohli ohrozit rozvoj a pohodu jednotlivců.
- 1.3.7. Regenerační/relaxační** – Rodina by měla pro všechny její členy tvořit bezpečné klidné prostředí, do kterého se můžou kdykoliv vrátit a mohou v něm načerpat novou energii, odpočinout si, zrelaxovat se a dostat podporu od ostatních členů. Tato relaxace může mít podobu jak společných fyzických aktivit, různých výletů, skupinových sportů a

dovolených, tak celkově přívětivého klidného rodinného prostředí, ve kterém se můžeme schovat před okolním světem.

1.4. Typy rodiny

Rodina je brána jako zakládání společenská jednota již mnoho let, a proto už v minulosti dostávala spoustu pozornosti co se výzkumů týče. Věnovalo se jí velké množství významných autorů z oborů sociologie, psychologie nebo třeba antropologie. První přelomové rozdělení rodiny učinil jeden z otců zakladatelů sociologie, Frédéric Le Play. Ten stejně jako například Comte, považoval rodinu za základní jednotku uspořádání sociálního organismu, a tedy i základní jednotku studia společnosti, proto věnoval velké množství času zkoumání sociologických aspektů rodiny s důrazem hlavně na finanční situaci a rozpočet. Díky jeho působení a zkoumání rodin napříč kontinenty došel k rozdělení rodiny na 3 typy: Patriarchální a nestabilní, které označuje za extrém, a rozvětvenou/kmenovou rodinu.

Patriarchální rodina – extrém který vídal hlavně v zemích orientu a ve východní Evropě. Jedná se o vícegenerační rodinu jejíž veškerí členové jsou podřízeni nejstaršímu otci. Všichni pracují bez nároku na odměnu, pouze pro prospěch rodiny. Tento typ zajišťuje péči o slabší členy, ale schopným brání v rozvoji.

Nestabilní rodina – objevovala se převážně ve vyšších vrstvách západní Evropy pod vlivem industrialismu a individualismu. Děti po sňatku rodinu opouští a nepocítují žádné závazky vůči rodičům ani neprovdaným sourozencům, kteří kvůli tomu často umírají opuštění. Oproti patriarchální není stabilní a nepodporuje tradice, autoritu ani morálku.

Rozvětvená/kmenová rodina – představovala pro něj vzor pro sociální reformu, jelikož tvořila jakýsi pomyslný zlatý střed mezi výše zmíněnými typy. Vše dědí nestarší syn, na kterého se tím přenáší odpovědnost a povinnosti ohledně zajištění rodičů, neprovdaných sourozenců a udržení rodinné kontinuity.¹¹

1.4.1. Nukleární x širší

V dnešní společnosti odborná literatura rozděluje typy rodiny hlavně podle její struktury a funkčnosti. Nejzákladnější členění, které je dělí podle složení, dělí rodiny

¹¹ MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny, 2. vyd. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha: 2002. ISBN: 80-86429-05-9

na nukleární a širší. Psychologický slovník definuje rodinu nukleární jako tu, kterou tvoří pouze otec, matka a děti, tedy jen maximálně dvě generace. Je považována za nejpevnější základ, ve kterém mají být plněny hlavní funkce. Širší rodina, někdy také označována jako rozšířená, oproti nukleární zahrnuje i ostatní členy příbuzenstva, nejčastěji prarodiče nebo tety a strýce. Objevuje se zde tedy více generací jejichž počet v následku rostoucí hranice dožití stoupá. V naší republice však trend vícegeneračního soužití není příliš populární a zájem o něj oproti minulým dekadám klesá.

1.4.2. Orientační x prokreační

Další dělení rozlišuje rodinu také na dva typy. První je označován jako orientační, to označuje rodinu, do které se daný člověk narodil, ta ho vychovávala, tvořila jeho hodnoty, názory, a hlavně poskytla pohled na strukturu a vztahy rodiny, které ovlivňují to, jakou rodinu si sám v budoucnosti vytvoří. Druhý typ je rodina, kterou si člověk sám zakládá se svým partnerem, ta se nazývá prokreační nebo také rozmnožovací. Jak už bylo zmíněno, její podoba je ovlivněna rodinami orientačními, do kterých se partneři narodily. Tento vliv se značně zesiluje při vícegeneračním soužití, tedy spolubydlení více generací jedné rodiny ve společné domácnosti.

2. Rozvod

2.1. Definice

Rozvod je dlouhodobí, náročný proces, který má dopad na všechny členy dané rodiny, kterou tento rozvrat partnerského svazku zasáhl. Z důvodu individuality každého jedince a rodiny, nejde jednoznačně označit jaký má vliv na zúčastněné. Z jednoho úhlu pohledu jde o opatření, které mění problematické podmínky nefunkčního manželství, jež ovlivňují celou rodinu, za účelem jejich zlepšení. Očekáváme tedy nápravu vztahů mezi členy, stabilizaci vykonávání základních funkcí, správné plnění rodičovských povinností a obnovení duševní rovnováhy. Z jiného úhlu se však jedná o velice složitý a náročný proces, jež může přinést celou řadu negativních důsledků. Ty dále ovlivní jak partnery z rozvráceného svazku, tak jejich děti. Proto není ojedinělé, že se mezi bývalými manželi i po rozvodu vyskytují rozpory ve všech oblastech péče a výchovy o dítě či rozdělení hmotného/nehmotného majetku, tyto situace dále dramaticky ovlivňují, jak je samotné, tak i děti které jsou těmto negativním podnětům roky vystavovány.

Jako vhodnou definici pro tento proces považuji citaci Zdeňka Matějčka který popisuje rozvod jako: *„formálně právní ukončení manželského vztahu dvou jedinců, administrativní řešení v procesu rozvratu manželství poté co selhaly všechny ostatní cesty k vyřešení problémů, které se v rodině postupně objevily“*.¹² Jednoznačně označuje rozvod jako poslední řešení stejně tak jako to uvádí § 755 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník *„může být manželství rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Se zánikem manželství se pojí i zánik práv a povinností s ním spojených, zároveň však vyvstávají povinnosti nové“*¹³

2.2. Procenta a statistiky

Rozvod není v naší společnosti neobvyklý jev. Vyskytoval se napříč historií, je součástí našich každodenních životů dnes a jistě s námi bude i v budoucnu.

¹² MATĚJČEK, Zdeněk. Nevlastní rodiče a nevlastní děti. Grada, Praha:1999. ISBN: 80-7169-897-0

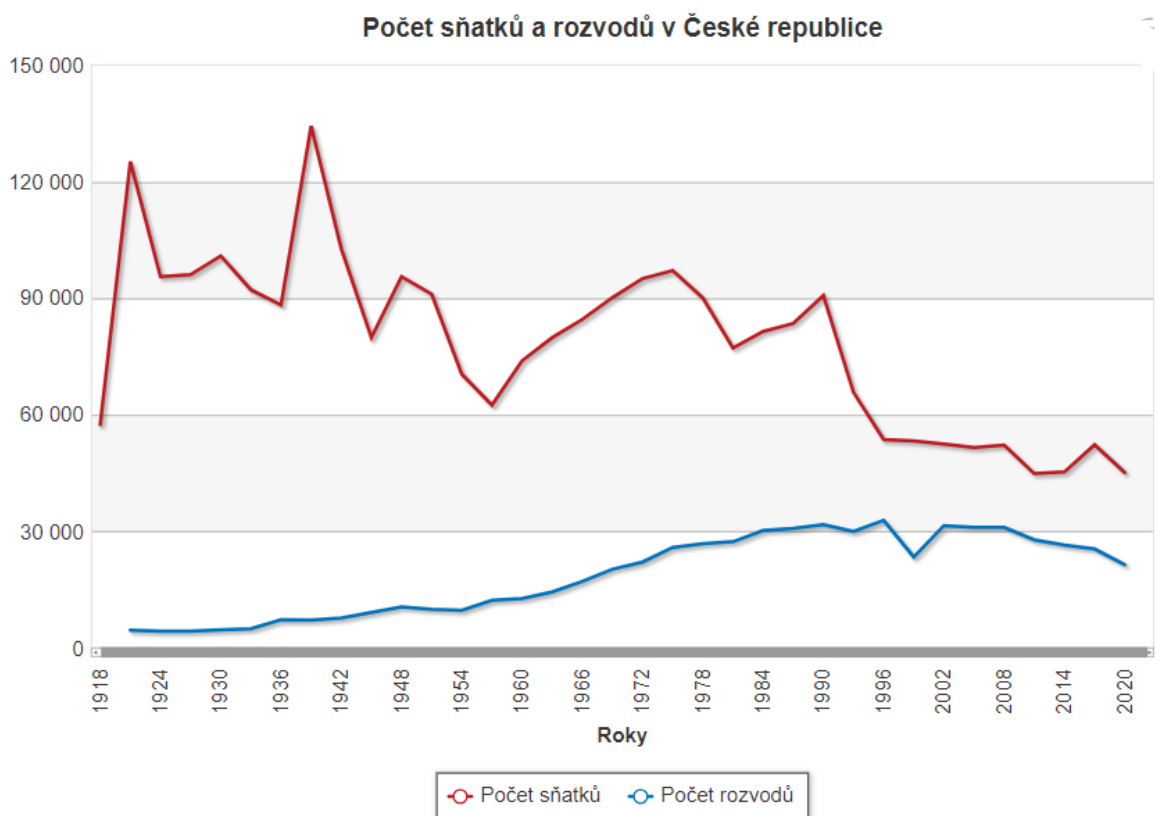
¹³ČESKO. Zákon 89/2012. Občanský zákoník. Online in: Zákon pro lidi. 12.5.2000. Částka 30/2000 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2> [cit. 2023-12-29].

V České republice došlo k velkému nárůstu rozvodovosti v průběhu 20 století, s tím ruku v ruce začalo docházet i k výraznému snížení sňatečnosti. Na počátku minulého století byl počet rozvodů vcelku zanedbatelný oproti počtu uzavřených sňatků, kupříkladu roku 1921 sňatek uzavřelo 125 417 páru, oproti tomu pouze 4 902 manželství bylo právně ukončeno. V průběhu první poloviny 20. století začala rozvodovost narůstat až do takové míry že již ve 40. letech dosáhla dvojnásobné hodnoty, což dokládají záznamy z roku 1948 kdy se rozhodlo ukončit manželství už 10 834 párů. Sňatečnost též výrazně klesla, hlavně z důvodu světových válek. Ty zasáhly téměř všechny oblasti života tehdejších obyvatel a vedli ke změně hodnot, které uzavírání manželských svazků posunuly do pozadí. Po skončení první války se podmínky urovnaly a vedli k opětovnému nárůstu četnosti uzavření partnerských svazků, a dokonce mírně předčili čísla z předválečného období. Tento nárůst se už ale bohužel neopakoval po dalším poklesu, jenž nastal během druhé světové války. Hodnoty se po ukončení bojů zvedli pouze mírně a v následujících letech došlo k dalším, a ještě výraznějším poklesům.

Z těchto důvodu se rozvodovost v druhé polovině minulého století procentuálně radikálně zvedla. Oproti mírným 10% podílu ukončení manželství právním aktem, které se drželo do 50let, již k roku 1975 počet rozvodů překročil hranici 30%. Největší pokles uzavření manželství na našem území nastal během šesti let v období mezi roky 1990 a 1996, kdy počet sňatků klesl z 90 953 na pouhých 53 896. Hlavní roli v tomto úpadku hrál pád komunismu a rozdělení Československa, což vedlo k ekonomickým výzvám a způsobilo ekonomickou nejistotu. Změna režimu společně s otevřením hranic způsobila proměnu hodnot v naší společnosti. Tyto změny vedly k důsledkům ve formě zvyšující se míry rozvodovosti, která roku 2010 dosáhla rekordní úrovně 50%.¹⁴

¹⁴ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Století statistiky, sňatky a rozvody*. Online: In Český statistický úřad, 2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody> [cit. 2024-01-03]

Obr. č.1: Počet sňatků a rozvodů v České republice

Zdroj: Český statistický úřad (2020) (ČSÚ). Století statistiky, sňatky a rozvody. Online: In Český statistický úřad, 2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>

2.3. Současná rozvodovost v ČR

V současnosti oproti minulým dekádam dochází k mírnému úpadku rozvodovosti na území naší republiky. V posílení tohoto trendu snižování počtu rozpadu manželství přispěla překvapivě i pandemie v roce 2020, kdy jedna z příčin byla i protipandemická opatření, kvůli kterým došlo k omezení činnosti soudů. V tomto zmiňovaném roce došlo tedy k ukončení 21 734 manželských svazků tedy 40,6 %, což je o téměř 10 000 méně než v roce 2008.

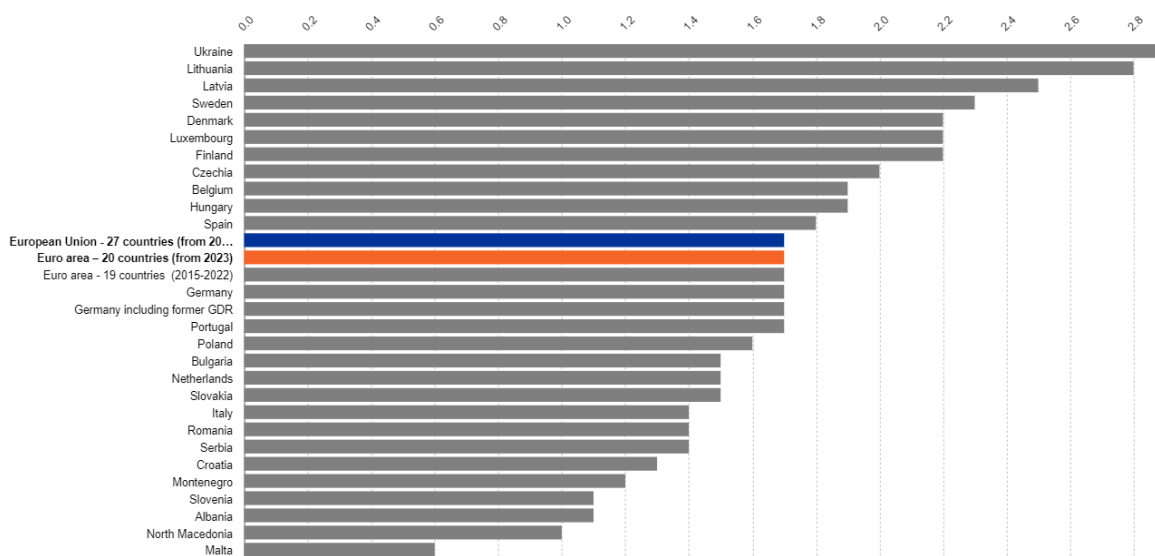
I přes pozitivní pokles statistik rozvodu je zde výrazný negativní aspekt. Ten se týká početnosti rozvedených rodin s nezletilými dětmi, která v průběhu desetiletí zaznamenal a výrazný nárůst, jenž vyústil v momentální stav, kdy tyto rodiny tvoří více než polovinu případů. V roce 2020 činily 58,5 % případů rozvodu manželství. Zaměříme-li se na počty dětí mladších 18 let které jsou nuceny být součástí tohoto procesu rozvratu rodiny, tak přibližně v 20%-30% situacích se jedná o jedináčky, stejné údaje obsazují rodiny s dvěma dětmi a nejnižší počet představují rodiny kde se

vyskytuje 3 a více nezletilých dětí.¹⁵ Důležité je podotknout že i ve zbylých procentech rozvodů, které nezasahují nezletilé děti, jsou přítomny rodiny s potomky, kteří jsou těmito nastalými změnami ve fungování rodiny často výrazně ovlivněni i přes jejich vyšší věk překračující hranici zletilosti.

2.4. Rozvodovost ve světě

Evropa si už delší dobu udržuje rovnou křivku v míře rozvodovosti, ta v roce 2021 dosahovala výše 1.7. Tyto data vykazují že na celém vymezeném území v daném roce prošlo rozvodem 1.7 obyvatele na 1 000 obyvatel. O nejvyšší příčku se zde dělí Ukrajina (2.9) a Litva (2.8), dále také Švédsko (2.3) a Dánsko (2.2). Česká republika se v této statistice umístila na 8 místě s hodnotou 2. Mnohem lepší údaje vychází sousednímu Slovensku (1.5) a nejnižší příčka náleží Maltě s 0.6.¹⁶

Obr. č. 2.: Ukazatel rozvodovosti v Evropě, 2021

Zdroj: EUROSTAT (2023) EUROSTAT. Divorce indicators. Online in: Eurostat data browser, 25.09.2023, 23:00. Dostupné z:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_ndivind/default/bar?lang=en

¹⁵ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. Vývoj obyvatelstva v krajích české republiky, Rozvod. Online: In Český statistický úřad, 2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142755460/1301572103.pdf/79b3fc51-e6d3-408f-870f-39e464528753?version=1.1> [cit. 2023-12-28]

¹⁶EUROSTAT. Divorce indicators. Online in: Eurostat data browser, 25.09.2023, 23:00. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_ndivind/default/bar?lang=en [cit. 2024-01-05]

V USA dochází k rozvodům podstatně častěji, údaje z roku 2021 vyčíslují míru rozvodovosti na 2.5. Což je viditelný úpadek tohoto jevu, oproti počátku milénia, kdy statistické údaje vykazovali hodnotu 4. Celkově je to však vysoký údaj v porovnání s celosvětovou hodnotou, která je 1.8. Sousedí USA už takových čísel nedosahují, Kanada má 1.1 a Mexiko dokonce 0.7.

Austrálie si udržuje průměrnou míru 1.9. Podprůměrné hodnoty se objevují na celém kontinentu Jižní Ameriky, ve které má nejvyšší údaje Brazílie s 1.4 a nejnižší Peru s 0.3. Nejvyšší extrémy, které převyšují celosvětový průměr jsou Maledivy s mírou rozvodovosti 5.5, dále Kazachstán 4.6 a Rusko 3.9. Na opačném místě je Srí Lanka s mírou rozvodovosti 0.15, dále Guatemala a Vietnam, ty mají druhou a třetí nejnižší míru rozvodovosti a to je 0.2.¹⁷

2.5. Typy a průběhy

Rozvod se řeší vždy soudně, bez ohledu na to, zda je rozvod domluvený a přijatý z obou stran partnerů nebo zda se jedná o složitější případ, kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí. V Českém právním řádu existují 2 typy rozvodů. První typ je rozvod nesporný, laicky označován jako rozvod dohodou, oba partneři s ukončením manželského svazku souhlasí a jsou schopni se sami dohodnout na všech podstatných záležitostech. Druhý typ nastává, pokud samostatná dohoda mezi manželi není možná, často z důvodu nesouhlasu ukončení sňatku ze strany jednoho z nich či při neschopnosti domluvy ohledně základních otázek jako je péče o dítě či rozdělení majetku. V těchto situacích se jedná o rozvod sporný.

2.5.1. Rozvod nesporný

Tento případ nastává, jestliže se oba partneři shodnou na ukončení manželství. Oproti druhému typu rozvodu je mírnější, často rychlejší a nepředstavuje tak vysoké riziko co se týče psychické náročnosti procesu pro všechny členy. Aby mohl nesporný rozvod proběhnout musí partneři splnit tři základní podmínky které určuje Občanský zákoník. První podmínka se týká odloučení. Určuje, že soudní řízení může být zahájeno pouze jestliže: je daný pár v manželském svazku déle než 1 rok a již delší dobu než 6 kalendářních měsíců spolu nežijí neboli netvoří manželské společenství, které spolu

¹⁷ BIEBER, Christy. *Revealing Divorce Statistics In 2024*. Online in: Forbes Advisor, 08.01. 2024, 16:23. Dostupné z: <https://www.forbes.com/advisor/legal/divorce/divorce-statistics/> [cit. 2024-01-10]

sdílí intimnosti, radosti i starosti. Obývání společné domácnosti tento požadavek nevyvrací. Podmínka odloučení slouží převážně k tomu, aby se dalo předejít uspěchaným a nepromyšleným rozhodnutím, která by vedla k rozvodu manželství a rozvratu rodiny. Druhá podmínka je podstatná pro manželský pár se společnými dětmi jejíž věk ještě nedovršil 18 let. Musí se dohodnout na úpravě poměrů nezletilého dítě po rozvodu. Vymezit veškeré pro dítě potřebné podmínky jako zda bude v péči společné, střídavé či ve výhradní péči jednoho z rodičů, jak často a jakým způsobem budou probíhat případné návštěvy. Dále je důležité, podle formy péče, určit kdo komu bude platit výživné a jaká bude jeho výše. Poslední podmínka se týká rozdělení majetku. Manželé musí uzavřít dohodu s ověřenými podpisy ohledně majetkových poměrů, bydlení a eventuálním výživném pro dobu po rozvodu. Splnění těchto podmínek výrazně ulehčí a urychlí celé soudní řízení.¹⁸

2.5.2. Rozvod sporný

Druhý typ je označován jako rozvod sporný, ten nastává, jestliže manželé nejsou schopni splnit výše vypsané podmínky pro rozvod nesporný. Tedy nejsou schopni se sami dohodnout o následné péči o děti a vypořádání majetku. Tyto oblasti se v tomto případě musí prošetřit a ustanovit během soudního řízení, což ho výrazně prodlužuje, zvyšuje počet potřebných soudních stání a při nespolupracování tento proces může vyústit v dobu trvání až jeden rok či mnohem déle. Pokud mají manželé společné nezletilé dítě, stává se primární záležitostí vyjasnit a dohodnou podmínky týkající se právě daného potomka nebo potomků. Zejména je nutné určit, kdo se o dítě bude nadále starat, u koho bude bydlet a zda a v jaké výši se bude platit výživné. Teprve poté, co soud rozhodne o poměrech dítěte, může začít samotné jednání o rozvodu. Soud musí v tomto případě zkoumat pohled na manželství ze stran obou partnerů a zjišťovat, zda je svazek opravdu nenapravitelně poškozen a rozvrácen do takových rozměrů, že již není možnost jeho právní ukončení zvrátit. Sporný rozvod je jednoznačně psychicky náročnější pro obě strany a často dramaticky zasahuje právě děti, které jsou vystaveny stresu, jenž z řízení vzniká.

¹⁸ČESKO. *Zákon 89/2012. Občanský zákoník*. Online in: *Zákony pro lidi*. 12.5.2000. Částka 30/2000 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2> [cit. 2023-12-29].

2.6. Úpravy poměrů dítěte po rozvodu

Jak je již výše zmiňováno, před tím, než soud povolí řešení rozvodu partnerů, je považováno jako nejdůležitější rozhodnout ohledně následné péče o nezletilé děti a jaké budou její poměry. To vymezuje § 906 a § 907 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Při řešení těchto náležitostí je podstatné, že se veškerí účastníci řídili pravidlem, že musí být vše ujednáno v nejlepším zájmu dítěte. Tato rozhodnutí by měli učinit rodiče, nejsou-li však toho schopni, připadá povinnost určení poměrů dítěte na soud. Ten musí řádně prozkoumat osobnost dítěte, jeho zájmy, vlohy, vztahy se sourozenci a také vztah mezi dítětem a rodiči. U rodičů zkoumá jejich výchovné schopnosti, citovou orientaci, prostředí, ve kterém by o dítě bylo pečováno. Rozhodující aspekt je vybrat osobu, u které bude mít dítě předpoklad zdravého a úspěšného vývoje.¹⁹ Dítě může být následně svěřeno buď do výhradní péče jednoho rodiče, střídavé péče nebo péče společné. Jestli že soud dojde k závěru, že rodiče nejsou vhodní, může dítě přidělit do péče další osoby. To je však možné pouze pokud je to v zájmu dítěte.

2.6.1. Výhradní péče jednoho rodiče

Jedná se o nejčastěji volený typ péče o nezletilého po rozvodu. Zákonným zástupcem se stává pouze jeden rodič. Je však nutné podotknout, že zvolením péče tohoto typu druhý rodič nepřichází o svá rodičovská práva a povinnosti. Má tedy i nadále rozhodovat o potřebných záležitostech týkajících se dítěte společně s rodičem, který má nezletilého ve své péči. Výrazně častěji se děti svěrují do péče matky, vliv má na to kult mateřství, který vyplývá z mínění, že je matka pro dítě potřebnější a lepší rodič s předpoklady potomka správně vychovat. Tento názor se ještě stále pevně držel v minulém století, kdy jeho sílu podpořil i například Sigmund Freud, který ve své knize popisuje mateřskou roly jako „jedinečnou, bez paralelní, ustavenou nezměnitelně na celou dobu života jako první a nejmocnější objekt lásky a prototyp všech pozdějších vztahů lásky.“²⁰

V dnešní době je předsudek, že otec je horší a méně potřebný rodič, naštěstí na ústupu. Na toto téma bylo provedeno spoustu studií, které zmiňuje například R. A. Warshak ve své knize *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Ve všech zmíněných výzkumech byl

¹⁹ ČESKO. *Zákon 89/2012*. Občanský zákoník. Online in: *Zákony pro lidi*. 12.5.2000. Částka 30/2000 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2> [cit. 2023-12-30].

²⁰ WARSHAK, Ades Richard. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Portál, Praha: 1996. ISBN 80-7178-089-8

tento mýtus vyvrácen výsledky, které ukázali že kvalitní výchovu, péči a oporu pro citový vývoj a získání sebehodnoty dokáží poskytnou svému potomkovi obě pohlaví stejně.²¹ Počet případů, kdy je dítě přiděleno otci stoupá, ale stále výrazně převažuje výhradní péče matky. Avšak děje se tak i z důvodu, že otcové žádají o svěření svého potomka do výhradní péče zřetelně méně často. Výhradní péče matek se objevuje v cca 76% případů, u otců pouze v 10%.²²

2.6.2. Střídavá péče

Tato péče funguje na principu, kdy dítě stále vychovávají oba dva rodiče stejně formou střídání, a sdílejí živitelskou i pečovatelskou odpovědnost za dítě. Dítě tedy stráví daný čas u jednoho rodiče a poté stejný čas u rodiče druhého. Frekvence střídání není jasně daná, záleží, jak se rodiče dohodnou nebo jak určí soud. Ke střídání může docházet jednou měsíčně, tedy že děti stráví jeden celý měsíc u matky a poté další měsíc u otce. Časté je i zvolení výměny jednou za dva týdny, každý týden nebo v extrémnějších případech i střídání po jednom dni. Tento typ se volí v posledních letech stále častěji, avšak popularita stoupá pomalu, jelikož přináší i spoustu rizik, která z této péče dělají pro širší veřejnost tabu.

Mezi jednoznačná pozitiva jistě spadá fakt, že dítě neztratí kontakt ani s jedním rodičem, vztahy se tedy udržují na podobné úrovni jako před rozvodem. Podle výzkumů je častější u párů s vyšším socioekonomickým postavením. Může být totiž nákladnější z hlediska dopravy a potřeby mít veškeré věci, které dítě potřebuje, dvakrát, aby je mělo přístupné v obou domácnostech. Důležitý faktor, který by měl být u této péče splněn je schopnost partnerů spolu dobře vycházet, domluvit se a spolupracovat, v opačném případě může být pro dítě velice náročná a stresující. Mezi negativní aspekty spadá například problém se zázemím, dítě nemá jedno stálé působiště, které by mohlo nazývat domovem, místo toho cestuje z místa na místo bez

²¹ WARSHAK, Ades Richard. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Portál, Praha: 1996. ISBN 80-7178-089-8

²² HOHNE, Sylva a PALONCYOVÁ, Jana. *Péče a výživa dětí po rozvodu rodičů podle výsledků opatrovnických řízení*. Online in: Český statistický úřad, 2021. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143550791/13005321q1_3-21.pdf/1b601bb1-def9-4b3a-8e54-8caf54c6526d?version=1.1 [cit. 2024-01-25].

dostatku potřebného času na aklimatizaci a pokud rodiče bydlí v jiných městech může dojít k narušení pevných vztahů s jeho vrstevníky.²³

2.6.3. Společná péče

Formálně v péči o dítě nedochází po rozvodu k žádným výrazným změnám. Tuto možnost vybírají partneři, kteří jsou schopni se dohodnout na všech otázkách ohledně péče o nezletilého, dochází k němu tedy u rozvodů nesporných. Volí ho například partneři, kteří i po rozvodu nadále bydlí ve společné nemovitosti nebo v případě, kdy se již dítě blíží věku plnoletosti a už nebydlí ve stejné domácnosti nebo studuje mimo místo bydliště. K tomuto typu péče dochází na našem území nejméně často.

2.7. Důvody rozvodů

Vztah dvou lidí, kteří spolu bok po boku kráčí společnou životní cestou, podporují se, pomáhají si a zakládají rodinu, je krásný stav, kterého chce dosáhnout téměř každý člověk. Důležité je však si uvědomit že společné soužití s další osobou není jednoduché a žádný vztah nemůže být dokonalý bez poskvrn jako v hollywoodských filmech, jelikož ani jeden člověk na naší planetě není bezchybný. Každý zažívá své osobní strasti a problémy, které se ne vždy musí sejít s pochopením od našeho partnera. Ačkoliv si to většina lidí v počátcích milostných vztahů nepřipouští v každém partnerství se dříve či později projeví nějaké neshody a rozpory, je to přirozené a většinou našťastí řešitelné komunikací a snahou. Občas však mohou vzniknout situace, které jsou pro dané partnery neslučitelné s pokračováním existujícího vztahu. Musí tedy dojít k jeho ukončení. V případě, že partneři spojili své životy manželským svazkem, dochází k rozvodu.

Ze statistik zveřejněných k roku 2020 vychází, že co se týče pohlaví, ženy převyšují v procentech podání žádosti o rozvod, pochází od nich 30,2% podaných žádostí a pouze 17,3% od mužů, zbytek 52,5% náleží případům, kdy o rozvod zažádají oba dva partneři společně.

Důvodů pro rozvrat manželství je spousta od nízkého věku při uzavření svazku či neuváženost a urychlení tohoto kroku, časté jsou i intimní problémy jako poruchy sexuality nebo jednoduše rozlišnosti názorů na život či výchovu, obvyklá je

²³ VOHLÍDALOVÁ, Martina. *Jeho a její pohled: Střídavá péče z perspektivy matek a otců*. Online. Gender rovné příležitosti výzkum. 2015. Vydání č.01/15. Online-ISSN: 1805-7632 Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=367> [cit. 2024-01-27].

i nevěra a alkoholismus. Všechny tyto příčiny mohou nenávratně poškodit stabilitu vztahu a rodinného soužití do takové míry, že je pro aktéry prospěšnější manželství ukončit. Z průzkumu, který provedl český statistický úřad pod názvem: Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1986–2021, je viditelné, že hlavní důvody zůstávají napříč dekadami stejné. Podle počtu případů u uvedených příčin rozvratu manželství, můžeme sestupně seřadit jaké důvody způsobují rozvod nejčastěji. Jednoznačně nejčastěji uváděným důvodem rozvodů je rozdíl v povahách, názorech a zájmech, což představuje zdůvodnění pro více než polovinu rozvodů. Odborníci tvrdí, že tento jev se objevuje především u mladé generace, která má sklony k rychlým řešením problémů. Vztahy tak často končí již při prvních větších rozporech. Druhé a třetí místo sdílejí případy, u nichž soud nenalezl zavinění, nebo se jedná o individuální ojedinělé případy označené jako ostatní. Jako čtvrtý nejčastější důvod se uvádí nevěra. Její definice není jednoznačná a může zahrnovat jak přímé cizoložství – pohlavní styk jednoho z manželů s třetí osobou, o kterém partner není informován, a především ho neschvaluje – tak i flirt, doteky či snaha navazovat jiné vztahy. V dnešní době je také velmi aktuální pojem virtuální nevěry, kdy jeden z partnerů udržuje vztahy s jinými lidmi přes různé dopisovací platformy a sociální sítě, v podobě posílání zpráv a fotografií. Soudy většinou považují nevěru za dostačující důvod k rozvodu.

Pátým nejčastějším důvodem je nezájem o rodinu, který se většinou projevuje v podobě nespolupráce na výchově dětí a chodu domácnosti. Tím pádem všechny starosti a povinnosti spadají pouze na jednoho partnera, což může způsobit, že se cítí vytížený a pod velkým stresem.

Alkoholismus nyní obsazuje šesté místo. Dříve byl jedním z hlavních důvodů rozpadu manželství, a proto je soudy jednoznačně akceptován jako legitimní důvod. Partner, který vykazuje tento patologický jev, si tím výrazně zmenšuje šance na získání výhradní péče o dítě, pokud o to usiluje.

Sedmé místo náleží zlým zacházením a odsouzením za trestný čin. Do této kategorie spadá i domácí násilí, které nezahrnuje pouze fyzické, ale i psychické týrání, omezování svobody, sociální izolaci, sexuální násilí a ekonomické násilí, vyjádřené často kontrolou nad veškerými financemi oběti.

Osmým nejčastějším důvodem jsou zdravotní problémy, které se mohou objevit například pokud jeden z partnerů onemocní závažnou nemocí, utrpí dopravní nebo pracovní úraz, sportovní úraz nebo úraz spojený s trestným činem. To může způsobit, že se stane nesoběstačným a dramaticky ovlivní jeho sociální fungování.

Deváté místo obsazuje neuvážený sňatek, který často souvisí s nízkým věkem, nedostatkem zkušeností nebo neplánovaným těhotenstvím. Neuváženost se projevuje také u párů, kteří se rozhodnou pro manželství po krátké době od seznámení, v období zamilovanosti, kdy si partnera snadno idealizujeme a fascinujeme se jím, aniž bychom vnímali rozdíly v osobnostech.

Jako poslední, na desátém místě, se v tomto seznamu objevují sexuální neshody, které odrážejí důležitost intimity mezi partnery.

3. Dítě

3.1. Dítě a rozvod

Ačkoliv se rozvod stal v dnešní společnosti běžnou událostí, stále jde o velice náročný a bolestivý proces, který ovlivňuje jak manžele, tak jejich potomky, i širší rodinu. Je důležité také brát v úvahu, že právním ukončením manželství to nekončí. Rozvod totiž ovlivňuje a mění životy všech zúčastněných od základu a přináší spoustu nových výzev.

„Rozvod bývá chápán jako ohraničení a konečná událost která se uzavírá úderem soudcovského kladívka. Rodiče však brzy zjistí, že rozchod a právní rozvod jsou pouze etapou celé řady složitých rodinných změn. Předchází mu přece období zvýšeného napětí či otevřených konfliktů. Dále je nutno mít na paměti život v domácnosti s jedním rodičem nebo společnou péčí o děti, nový sňatek formování nové rodiny, narození dalších dětí, případně i další rozvod. Děti stejně jako rodiče musejí těmito obdobími projít. Vyrovnávají se s tím, co odnáší čas, i s tím co přináší. V každé fázi čelí odlišným problémům.“²⁴

Pro dítě je rozvod z pravidla velice bolestivý a složitý. Většina ho v pozdějších letech označuje za jedno z nejhorších období v životě. Velmi zásadní roli hraje přístup rodičů, a to jak v uvedení dítěte do děje tím, že mu oznámí, že se budou rozvádět, tak v následném reagování na prožívání dítěte a jeho chování v návaznosti na nastalou životní změnu. Rodiče by měli spolupracovat, nevystavovat dítě vzájemným konfliktům a nenávisti, kterou mezi sebou partneři mohou pociťovat. Dítěti je nutné vše vysvětlit stylem, který je adekvátní k jeho věku. Trpělivě odpovídat na jeho dotazy a vyvracet sebeobviňování z rozvodu rodičů, které se objevuje v mnoha případech.

„Děti se lépe adaptují, mají-li k dispozici citlivé vysvětlení odpovídající na jejich otázky, proč k rozvodu došlo, a co bude dál. Většina rodičů bohužel se svými dětmi o svých ani jejich obavách nehovoří, protože v sobě nechtějí žít další vinu. Utrápení rodiče se raději otázkám, obavám i smutku dětí vyhýbají. Dětem však chybí vysvětlení a s rozvodem se hůře vyrovnávají.“²⁵

²⁴ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod*. Návrat domů, Praha: 2007. ISBN 978–80-7255-163-7

²⁵ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod*. Návrat domů, Praha: 2007. ISBN 978–80-7255-163-7

3.2. Dopady rozvodu na dítě

Dopady rozvodu na dítě nelze jednoznačně určit, jelikož zde velkou roly hraje individualita každého jedince. Každý snáší různé podmínky jinak a stejně tak na ně i reaguje. Dítě totiž netvaruje pouze výchova a prostředí ve kterém se vyskytuje. Velkou část tvoří dědičný základ, se kterým se již rodí. Dítě má svou inteligenci a předpoklad na řadu schopností, které se budou dále rozvíjet, přináší si svůj temperament, citlivost a dráždivost svého nervového systému i jeho odolnost a vzdornost vůči nepříznivým vlivům. Dále jsou také reakce a dopady odlišné v souvislosti s věkem a pohlavím daného potomka. To vše vede k tomu, že některé děti vyjdou z nepříznivých životních situací nedotčeni a jiné to ovlivní na celý život.²⁶

„Co se ukazuje jako zcela jisté, je fakt, že rodinným rozvratem a rozvodem je výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, které rozvrat v manželství rodičů prožívá. Jak ukázaly četné výzkumy, neexistuje věk, ve kterém by dítě rodinným rozvratem netrpělo. Jde pouze o to, že reakce dítěte v určitých obdobích vývoje jeho osobnosti je různá podle věku a také podle pohlaví“²⁷

3.2.1. Reakce na rozvod podle věku dítěte

Věk dítěte představuje veliký faktor ve zvládnání náročné situace vzniklé rozvodem rodičů. Rozvod dopadá na fungování dětí už od narození a jeho vliv se nezmírňuje ani s rostoucím věkem. Samotné následky si spousta potomků z rozvedených rodiny nese až do dospělosti, ve kterém je ovlivňují i nadále.

Kojenecký věk – V tomto období dítě vnímá lidi ve svém okolí, rozpoznává jejich chování a projevy, změny těchto jevů v něm vyvolávají rozpaky a nabourávají jeho pocit jistoty a bezpečí. Agresivní hádky, pláč a řev vzbouzí v dítěti nepokoj. Nejvíce náročné je pro něj, pokud vychovatelé začnou méně reagovat na jeho projevy radosti či stresu, což se může objevit u rozvádějících se manželů kvůli přehlacení nastalou situací. To vše může nabourat vznik specifického vztahu k mateřské osobě, který ovlivňuje vztah dítěte k lidem.

²⁶ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-0

²⁷ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Grada, Praha: 2002. ISBN 80-247-0332-7.

Druhý a třetí rok života – Dítě již jednoznačně rozpoznává, jak se k sobě členové jeho rodiny chovají a samo dokáže zřetelně na dění reagovat. V tomto věku si již uvědomuje že je součástí rodinného celku, ve kterém nachází své místo což mohou rozbouřené vztahy narušit.

Předškolní věk (věk 3 až 6 let) - V tomto období má dítě možnost dostat se do nových sociálních skupin, přednostně v prostředí mateřské školky. Navazuje zde nové vztahy s jeho vrstevníky a tvoří první přátelství. Stále je pro něj však podstatné pociťovat jistotu ze strany rodiny, která pro něj tvoří bezpečný prostor kam se může vrátit z venkovního světa a má zde pevné vzájemné vztahy s ostatními členy rodiny. Reakce dětí na rozvod jsou v tomto věku dost viditelné. Zaznamenáváme smutek, hněv a častý pláč u obou pohlaví. U chlapců a některých dívek se často objevují projevy vzteklosti, podrážděnosti, mohou se distancovat od ostatních dětí a trávit čas o samotě. Dívky mívají častěji tendence napodobovat dospělé, snaží se být vzorné a poslušné. Děti mají strach z odloučení což je pochopitelné, zvláště pokud je z důvodu rozvodu jeden rodič již opustil, mohou se proto objevit obavy o ztrátě zbylého rodiče. U potomků dochází i k náhlému výskytu nočních můr, pomočování nebo dokonce regrese, tedy že se navrací k dřívějšímu stavu, v případě dětí se začínají chovat, jako když byli v nižším věku.

Mladší školní věk (věk 7 až 12 let) - Dítě se dostává do nového kolektivu a je obklopeno spoustou neznámých podmětů a situací. Je to věk, ve kterém děti zvládají rozvod rodičů velice obtížně. Jsou plačtivé a smutné, často vnímají odchod rodiče jako jejich vinu a že je odmítl. Snaží se rozvodu zabránit a zachránit jejich rodinu. Rodiče by mu měli citlivě vysvětlit, že to není možné a on s tím nemůže nic udělat, není to však v žádném případě jeho vina, oba rodiče ho stále milují. Zvláště chlapci složitě zvládají odchod otce. U dětí se kvůli těmto myšlenkám snižuje sebeúcta a sebevědomí, časté jsou i deprese a úzkosti. Pro některé děti můžou tyto situace vést k narušení pozornosti a zhoršení školních výsledků. Velice tíživé jsou pro ně změny ve složení rodiny jako přijímání nových parterů jejich rodičů. Vzhledem k jejich věku je pro ně velice náročné se s dopady rozvodu vyrovnat.

Starší školní věk (věk 12 až 15 let) - V tomto věku se dítě dostává do puberty, svoji pozornost vztahuje tedy více na sebe, na své prožívání, pocity a myšlenky. Zároveň je již schopné si uvědomit co prožívají lidé okolo něj. Dokáže si uspořádat svůj pohled na

nové životní podmínky a vyjádřit se k nim, často s důrazem na nespravedlnost, a hněv zaměřený na rodiče který rozvod způsobil či inicioval. Může se stavět na stranu jednoho z rodičů, což někteří využívají a zapojují své potomky do konfliktů mezi jejich bývalým partnerem, toto chování je pro dítě velice stresující, a ještě více to podporuje narušení vztahů s rodiči. Dítě se může dostat do situace, kdy se snaží převzít starosti rodičů a chovat se dospěle, připravuje se tak o dětství. Můžou až odmítat snahy rodiče, který od nich odešel a vyjadřovat se k němu nenávislně. Objevují se silné pocity bezmoci a hluboké osamělosti. Chybí jim rodina ve složení, které se rozpadlo. Často dochází ke zhoršení školního prospěchu, a dokonce i k narušení vztahů s přáteli a jinými blízkými osobami, což dítě uvrhuje do větší osamělosti. Časté jsou i fyzické projevy jako nevolnost nebo bolesti břicha či hlavy.

Mladiství věk/dospívání – Mladiství, i přes věk blízký plnému vyvinutí do psychické i fyzické zralosti (což je obvykle stanoveno kolem věku 20 let), prožívají rozvod rodičů velmi tíživě. Projevuje se to častými snahami urychleně se osamostatnit od rodiny. Často tráví čas mimo domov a snaží se omezit kontakt s členy své rodiny. Tyto snahy o rychlý odchod od rodičů je vystavují rizikovým situacím, jako je rodičovství v nízkém věku nebo rychlé a neuvážené uzavírání sňatků. Může docházet k nežádoucímu společenskému chování, nezřídka se objevuje užívání drog, alkoholu, vykonávání trestné činnosti a zapojování se do skupin lidí s podobnými aktivitami.²⁸ Obvyklé je i podkopávání vlastních ambicí a představ o budoucnosti; mladiství mývají strach z navazování vlastních partnerství s obavou, že skončí stejně jako vztah jejich rodičů.²⁹

3.2.2. Reakce na rozvod podle pohlaví dítěte

Často je zmiňováno, že chlapci prožívají rozvod rodičů náročněji než dívky³⁰, tato domněnka však nebyla doposud žádnou studií potvrzena. Důvodem těchto spekulací může být fakt, že se děti bez ohledu na pohlaví, dostávají ve většině případů do výhradní péče matka. Chlapec tedy strádá kvůli nepřítomnosti otce a nemá dostatečný mužský vzor, který je v období dospívání, důležitou složkou zdravého vývoje. Bývají agresivní, jelikož to pokládají za znak maskulinity a stejně tak mají zhoršené

²⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-0

²⁹ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod. Návrat domů*, Praha: 2007. ISBN 978-80-7255-163-77

³⁰ SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Portál, Praha: 2004. ISBN: 80-7178-906-2

vyjadřování emocí. Může docházet k neukázněnému chování, které je dostává do problémů ve školním prostředí, kde mají zhoršený vztah jak s jejich vrstevníky, tak autoritami. Stejně tak mohou mít konflikty v prostředí neúplné rodiny, kde je samotná matka není schopná zvládat a ukáznit. Jejich adaptace na nové podmínky bývá pomalejší a složitější než u dívek.

Dívky to mají díky častější výhradní péči matky mírně zlehčené, nechybí jim ženský vzor pro poskytnutí vzorových modelů. Konflikty mezi matkou a dcerou jsou však také velice časté a obvykle narůstají s přibývajícím věkem dívky. Další rizika, kterými jsou dívky z rozvedených rodiny bez otcovského vzoru vystaveny se týkají navazování intimních a partnerských vztahů. Dívky jsou náchylnější k předčasnému začátku sexuálních kontaktů, výjimkou není ani promiskuita, tedy časté střídání sexuálních partnerů, nebo naopak neuvážené uzavírání sňatků ve velmi mladém věku. Tato časně uzavřená manželství obvykle končí také rozvody, což je ještě pravděpodobnější u dětí z rozvedených rodin, kteří v dětství neměli vzor kvalitního pevného partnerství od svých rodičů.

Dopady jsou samozřejmě přednostně individuální, nelze jednoznačně určit jaké pohlaví se vyrovnává s nastalými změnami snadněji. Spousta dívek má reakce odpovídající popisům, které jsou zde přiřazovány chlapcům a stejně tak velké množství zastánců mužského pohlaví pocituje dopady připisované ženám.³¹

3.3. Psychologické dopady na dítě po rozvodu

Rozvod je velmi náročnou psychickou událostí, která pro dítě bohužel nekončí pouze právním rozsudkem, ale často se táhne napříč celým obdobím dospívání a odráží se na něm i v dospělosti. I když by rozvod měl vést k uklidnění konfliktů, u velkého počtu případů stresující atmosféra plná nenávisti a problémového jednání pokračuje, a vztahy mezi bývalými partnery se často nikdy nedostanou do fáze, kde by byli schopni snést se a domluvit se na základních potřebách týkajících se například jejich potomků. Přibližně 55% rozvedených manželů se podaří konflikty a vzájemný vztah urovnat do tří let po rozvodu do snesitelné podoby kdy jsou schopni spolu vycházet, stýkat se a bez větších problémů řešit náležitosti týkající se dětí. Oproti tomu zhruba 45% bývalých partnerů se často až do smrti není schopno usmířit a přejít bývalé

³¹ TEYBER, Edward. *Děti a rozvod. Návrat domů*, Praha: 2007. ISBN 978–80-7255-163-7

neshody. Děti v těchto rodinách zůstávají pod stálým stresem, jelikož jsou trvale vystavovány problémovým situacím způsobeným konfliktem mezi jejich rodiči.

Mladiství tedy kromě frustrujících a traumatizujících událostí způsobených v průběhu rozvodu, které na něj položili neúnosně těžkou psychickou zátěž, je tímto ovlivněn v celém průběhu dospívání a působí i na jeho kvalitu života v dospělosti. Může docházet k vyvolání úzkostné poruchy a častý je i vliv na školní nebo pracovní výsledky. Dostává se do stresových situací například při vlastní svatbě, maturitním plesu či podobných milnících, u kterých chce mít přítomné oba své rodiče. Ti se však nejsou schopni snést ve vzájemné blízkosti. Tyto stresové situace mají další vliv na jeho vlastní neuspokojivé vztahy jak intimní, tak přátelské.

„Rozvod má své aspekty sociální, etické, právní, emoční a pochopitelně velmi důležité aspekty psychologické. Rozvod není v našich zemích ojedinělým jevem, ba právě naopak, počet rozvádějících se rodin se drží na vysoké úrovni. Je to období naplněné stresem frustrací důležitých lidských potřeb. Je to období, jehož důsledky mohou ovlivňovat účastníky rozvodu po celý další život.“³²

V knize Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě autor Dytrych rozdělil faktory, které ohrožují zdravý psychosociální vývoj dítěte a které jsou spojeny s rozpadem rodiny, do 3 skupin: zanedbávání, týrání a zneužívání.

Zanedbávání se objevuje jako častý faktor. Dochází k němu v případech, kdy rodiče rozvod zahluje jejich vlastními prožitky, smutky, psychickou nestabilitou a obavami z budoucnosti. Obvyklé jsou i případy, kdy osoba upadá do reaktivní deprese. Z dítěte se stává rušivý element, který je v dané situaci přítěží. Nedostává tedy tolik pozornosti a pochopení či dokonce přestane docházet k naplňování jeho životních potřeb. U některých rodičů může dojít k zanevření na dítě, jelikož tvoří pojítko s bývalým partnerem, v extrémních případech dochází k utvoření nenávisti vůči dítěti a svalování viny rozpadu manželství na něj.

Týrání se zde objevuje jak psychické, tak fyzické. Psychické týrání zapříčiňuje samotná emoční atmosféra, která se v rodinném zázemí vyskytuje. Dochází k pocitům osamělosti a bezmoci, což ještě upevňují časté hlasité a vulgární hádky, u kterých je

³² MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Grada, Praha: 2002. ISBN 80-247-0332-7

přítomno. Fyzické týrání může vzniknout jako pomsta partnerovi, který je na dítě citově vázán, ta je tedy vykonávána prostřednictvím ubližování a bytím dítěte, toto jednání nemusí být ze strany rodiče tyrana přímo vědomé.

Zneužívání se v případě rozvodů vyskytuje nejčastěji v podobě manipulace. Dítě je využíváno jako zbraň proti druhému partnerovi. Psychickým nátlakem bývá nuceno k ukončení styku s jeho blízkými, je nabádáno ke lhaní. Bývalý partner před dítětem druhého rodiče naschvál shazuje, podkopává dětskou důvěru a tvrdí mu, že je již tatínek nebo maminka nemilují a nechtějí s nimi být. Pro dítě jsou tyto zprávy šokující a nedokáže se s nimi samo vyrovnat. Psychické zneužívání může mít i podobu, kdy se z dítěte stává osoba, které se rodič přespříliš svěřuje a vyžaduje po ní záchranu. Dítě není na tyto emoční situace připraveno a jeho psychika to nemůže unést.³³

U dětí se v následku těchto psychických zátěží objevují neurotické reakce a nežádoucí změny chování. Mohou se stát depresivními, stahovat se a uzavírat do sebe, což se v dospívání přeměňuje až v asociální chování, nebo naopak mohou vykonávat snahu přitáhnout pozornost. Může dojít dokonce ke vzniku PTSD, posttraumatické stresové poruchy, která vzniká jako následek traumatické zkušenosti. U rozvodu často způsobená chronicky se opakující traumatickou zkušeností jako jsou například konflikty mezi blízkými osobami. Mezi podobné trvalé dopady spadají i deprese, které mohou být důsledkem osobní ztráty. Deprese může mít podobu hlubokého smutku, fyzických obtíží jako jsou bolesti hlavy, břicha, únava, nechut' k jídlu, ztráty sebedůvěry, podhodnocování se a nedostatek motivace, která vede k zastavení vykonávání činností, které dřív dítě rádo provozovalo. Další psychické poruchy, které se hojně objevují u dětí, které zažily rozvod rodičů, jsou například úzkostné poruchy, neobvyklé nejsou ani PPP neboli poruchy příjmu potravy, do kterých spadá mimo jiné mentální anorexie a bulimie.

3.4. Sociální dopady na dítě po rozvodu

Všechny faktory vedené v předchozích kapitolách, kterým je dítě kvůli rozvodu rodičů vystaveno, mohou mít kromě dopadů psychickým i dopady sociální, které nadále narušují život jedince.

³³ DUNOVSKÝ, Jiří; DYTRYCH, Zdeněk; MATĚJČEK, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada, Praha: 1995. ISBN: 80-7169-192-5

3.4.1. Finance

Jeden z prvních sociálních dopadů, které se mohou objevit bezprostředně po rozvodu a zasahují všechny členy rozpadlé rodiny, je celkové zhoršení ekonomické situace. To se obvykle vyskytuje u případů, kde je dítě ve výhradní péči jednoho z rodičů. Náklady na domácnost, stravu, potřeby dítěte již nehradí dva partneři vyrovnaně společně ze svých příjmů, nově si rodič musí vystačit pouze se svým platem a alimenty které však většinou netvoří nijak objemné částky. U žen je rozvodem také častěji více ohrožena jejich pracovní kariéra, jelikož se bez pomoci partnera stávají časově vytížené. To může vést k žádosti o úpravu pracovní doby či snížení pracovního úvazku.³⁴ Míra chudoby je tak značně vyšší než u kompletních rodin. Finanční strádání může také ohrozit vzdělání dětí, to zejména ve státech, kde školy nejsou hrazeny státem. Tento dopad se odráží ve výzkumech některých autorů, kteří poukazují na to, že děti z rozvedených rodin dosahují nižšího vzdělání.

3.4.2. Vzdělání

Často zmiňovaný důsledek je zhoršení školních výsledků. Úpadek školního prospěchu je běžný u dětí, které se ocitají v obtížné situaci. Proto není zvláštní, že se objevuje u dětí z rozvedených rodin. Může to způsobit zhoršení pozornosti a problémy se soustředěním nebo změna priorit kdy potomek zahlcený jinými vjemy odsouvá školní povinnosti na druhou kolej a záměrně je nesplňuje. Problémy ve škole nemusí mít podobu pouze zhoršených známek ale i narušených vztahů s vrstevníky a kamarády. To může být následek změny chování dítěte, jeho plačtivost, smutek a uzavírání se do sebe. Ilona Špaňhelová ve své publikaci také zmiňuje problematiku chování spojené s rozvodem, i v podobě krádeží, záškoláctví, lhaní či dokonce agresivité vůči rodičům i spolužákům.³⁵ Kvůli neúspěchům ve škole může dítě obdržovat další kritiku od rodičů, kteří si nemusí uvědomovat jejich spojitost s rozvodem, tím je vystavováno dalšímu stresu a nátlaku.

„Co vidíme velmi často a co bývá předmětem naprosto chybných interpretací, je špatná školní výkonnost dítěte. Projevuje se pochopitelně ve zhoršeném prospěchu, přestože dítě předtím dobře prospívalo. Je dáno tím, že v důsledku trvalého stresu se objevuje v dítěti

³⁴ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevládní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-0

³⁵ ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Grada, Praha: 2010. ISBN 978-80-247-3181-0

*stále více napětí a úzkosti. To vede ke zhoršení koncentrace, a to opět ke špatnému školnímu výkonu. Dítě je za svůj špatný školní prospěch trestáno a rodiče si navzájem vyčítají, že špatný školní prospěch je důsledek nesprávné výchovy jednoho nebo druhého.*³⁶

3.4.3. Partnerské vztahy a manželství

Mnoho autorů ve svých pracích uvádí že zaznamenali problémy u mladých dospělých a dospělých, kteří si v dětství prošli rozvodem, s navazováním a udržováním intimních a partnerských vztahu. Mladiství, častěji dívky, započínají svůj sexuální život časněji, než je průměr u dětí z funkčních celých rodin, také se objevuje vyšší výskyt promiskuitního jednání, to je popisováno jako typ sexuálního chování, při kterém daný jedinec často, nahodile a nezávazně střídá své sexuální partnery.³⁷ Což někteří autoři připisují dopadům nepřítomnosti otce. Prokázaná problematika se ukazuje i v udržování vztahů těchto jedinců. Zdeněk Matějček ve své knize poukazuje na studii vývoje dětí vyrůstajících v méně příznivých sociálních a emocionálních podmínkách ze které vyplývá, že jejich milenecké a partnerské vztahy bývají neuspokojivé a spíš více povrchové, bez větší míry hlubokých citů a pout, které by je k partnerovi táhly a zavazovali. To může dále zhoršovat socializační přípravu na vlastní rodičovství.³⁸ Celkově častěji pociťují i nižší potřebu být ve vztahu, dost možná kvůli narušené představě partnerství a manželství, kterou jim poskytli jejich rodiče. Díky tomu však mají větší tendenci klást podstatnou část své energie na osobní seberozvoj a v případě, že se dostanou do problematického vztahu, ve kterém se vyskytuje například násilí ze strany jejich partnera, je pro ně jednodušší odejít a vztah ukončit. Není překvapivé, že po traumatických zkušenostem z dětství, kdy byla dítěti předestřena podoba manželství jako vztah plný hlasitých hádek, problému a konfliktů, jeho potřeba uzavřít vlastní sňatek klesá kvůli obavám, že bude mít stejnou podobu, popřípadě dokonce nevěří že by jakýkoliv milostný svazek mohl vůbec fungovat. Tyto dopady vystihuje ve své publikaci Pavel Říčan následovně:

³⁶ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. Galén, Praha: 1994. ISBN: 80-85824-06-X

³⁷ MARKUSOVÁ, Renáta. *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Online: In *Sociologická encyklopedie*, 11. 12. 2017 v 17:03. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Promiskuita> [cit. 2024-01-15].

³⁸ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-00

„manželské štěstí rodičů je podmínkou, aby dítě zařadilo manželství jako samozřejmost do svého životního scénáře“³⁹

Zároveň však bylo zjištěno spojení mezi rozvodem rodičů a předčasným neuváženým uzavíráním sňatků jejich potomků. Obvykle se tak děje v mladém věku, na pomezí 20 let kdy se dítě snaží osamostatnit a odpoutat od rodičů. U mladistvých z rozpadlých rodin se tyto potřeby svobody a samostatnosti zesilují, což je v nemalém počtu případů vžene do brzkého uzavření manželství nebo dokonce do předčasného mateřství a otcovství.⁴⁰ Tato manželství ale často strádají na úkor chování partnera pocházejícího z rozvedené rodiny, který si od svých rodičů přinesl nevhodné vzory pro fungování a jednání ve vztahu. Objevuje se u nich menší snaha řešit partnerské problémy, nebo volí nevhodné naučené řešení v podobě vyvolávání konfliktů. U této problematiky dosti závisí, jak moc bylo dítě rodičovským konfliktům vystavováno a jak samotní rodiče své problémy řešily.

3.4.4. Mezigenerační přenos rozvodovosti

Předčasná neuvážená manželství mají statisticky větší pravděpodobnost rozvodu, ta podle výzkumů ještě stoupá, jestliže alespoň jeden z partnerů pochází z rodiny, ve které během jeho dospívání došlo k rozvodu jeho vlastních rodičů. Tento jev je nazýván Mezigenerační přenos rozvodovosti. Mezigenerační přenos označuje jev přenášení hodnot, kultury a norem z generaci na generaci. Mezigenerační přenos rozvodovosti tedy popisuje jev, kdy jedinec, který pochází z rodiny rozdělené rozvodem jeho rodičů, také zažije rozvod jeho vlastního manželství. Významnou příčinou na tomto jevu může být přenos vzorců nevhodného fungování partnerského vztahu, kterým je vystavili jejich rodiče.⁴¹ Díky zkušenosti z dětství dokáží vlastní rozvod lépe přijmou, vstřebat jeho následky a může pro ně představovat více přijatelné řešení problémů ve vztahu, než jak ho vnímají potomci z rodin úplných. Tento náhled je však velmi individuální, jelikož velké množství dospělých, kteří si v dětství prošli rozvodem naopak pociťuje veliký strach z rozpadu jejich vlastního manželství. Chtějí mít úplnou funkční rodinu, kterou oni jako děti neměli a která je

³⁹ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Portál, Praha: 2014. ISBN: 978-80-0772-6

⁴⁰ MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-0

⁴¹ AMATO, P. R. *Explaining the intergenerational transmission of divorce*. Online In: Journal of Marriage and Family, vydání 58, 1996. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/353723N> [cit. 2024-01-20].

emočně naplní. Také pociťují větší soucit se svými dětmi ohledně tohoto tématu a nechtějí, aby si museli projít stejným stresujícím a složitým procesem rozpadu rodiny. O tomto tématu pojednává studie publikovaná v Sociologickém časopisu s názvem: Slábne v ČR mezigenerační přenos rozvodu? Ta předpokládala snížení tohoto jevu kvůli stoupajícímu počtu rozvodovosti, která podle jejich mínění napomáhá k nárůstu tolerance rozvodů a deinstitucionalizace manželství. Za další nápomocný vliv považují také stoupajícího trend uzavírání manželství a zakládání rodiny až v pozdějším věku. S využitím analýzy sledovali změny efektu rozvodu rodičů napříč čtyřmi manželskými kohortami napříč lety 1940 až 2005. Touto studií se jim podařilo potvrdit významně vyšší riziko rozvodovosti u osob jejichž rodiče se rozvedli a zaznamenali, jak se tento jev v průběhu let proměňoval. V manželstvích uzavřených před rokem 1970 nezaznamenali téměř žádnou asociaci mezi rozvodem rodičů a dětí, u manželství uzavřených v letech 1970–1979 už riziko vzrostlo o dvojnásobek a u manželství uzavřených v letech 1980–1989 bylo riziko už dokonce 3,7násobné. Po roce 1989 se mezigenerační přenos rozvodovosti mírně oslabil. Momentálně podle dat tento jev stále přetrvává, avšak postupně slábne.⁴²

⁴² TRÁVNIČKOVÁ, M. a KREIDL, M. *Slábne v ČR mezigenerační přenos rozvodu?* Online in: Sociologický časopis, 2021. Str. 253. Dostupné z: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-202105-0001_is-there-a-declining-trend-in-the-intergenerational-transmission-of-divorce.php [cit. 2024-01-28].

Praktická část

4. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit, jak mladí dospělí, kteří prožili v dětství rozvod svých rodičů, vnímají dopady této životní události na jejich momentální život v rané dospělosti. Výzkum je zaměřen převážně na 4 hlavní životní oblasti, které se týkají partnerských vztahů, psychické stability, vztahů s rodiči a sociálních vztahů. Z těchto oblastí jsou tvořeny 4 hlavní výzkumné otázky, od kterých se odvíjí náplň dotazníku i polostrukturovaného rozhovoru cíleného na zkoumané osoby.

4.1. Metoda výzkumu

K provedení tohoto výzkumu jsem zvolila metodu, která kombinuje kvalitativní a kvantitativní výzkumy, jedná se o metodu smíšenou. Integrace těchto dvou metod umožňuje využít jejich silné stránky a tím docílit lepšího a podrobnější pochopení zkoumaného jevu. I když v literatuře o metodologii není příliš často zmiňováno, kombinování metod se využívá již řadu let. Hendl smíšený výzkum definuje jako „*obecný přístup, v němž se míchají kvantitativní a kvalitativní metody, techniky nebo paradigmatata v rámci jedné studie.*“ Dále také vysvětluje, jak široké spektrum možností smíšená metoda nabízí, od mixování typů výzkumných otázek po smíšení přístupů ke sběru dat, které bylo využito i v tomto výzkumu. Autor v publikaci uvádí jako příklad kombinaci užití otevřených a uzavřených otázek v dotazníku.⁴³

Ve výzkumu je použit Sequential explanatory design, ten je užitečný zejména pro vysvětlení výsledků, které přinesl kvantitativní výzkum. Využívá postup, při kterém je nejprve proveden kvantitativní výzkum, jehož výsledky jsou následně detailněji a podrobněji vysvětleny využitím kvalitativního výzkumu.

Z výzkumných metod kvantitativního výzkumu zde byl použit dotazník „*prostředek pro sběr dat, který vyplňuje zkoumaná osoba. Dotazník slouží k získávání informací o myšlení, zkušenostech, pocitech, postojích, názorech, znalostech a hodnotách.*“⁴⁴ Dotazník je strukturovaně rozdělen do pěti částí. První se skládá z otázek pro

⁴³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Portál, Praha: 2005. ISBN 80-7367-040-2

⁴⁴ ZHÁNĚL, Jiří; HELLENBRANDT, Vladimír; SEBERA, Martin. *Metodologie výzkumné práce*. Masarykova univerzita, Brno: 2014. ISBN 978-80-210-6857-5

seznámení s výzkumným vzorkem, jeho momentální situací a základními informacemi o rozvodu který prožil, například v jakém typu péče po rozpadu rodiny žil. Zbylé čtyři části se odvíjí od čtyř hlavních výzkumných otázek, každá část obsahuje 4 až 7 dotazů souvisejících a prohlubujících jednu z výzkumných otázek. Většina otázek je pokládána za pomoci Sémantického diferenciálu, jedná se o typ škály, který se využívá k měření vnímání a postojů dotazovaných. Funguje na základě využití bipolární škály, tedy škály, která má na koncích kontinua protikladné fráze, například "pozitivní" versus "negativní". Respondenti umísťují mezi těmito protiklady bod na základě jejich názorů a pocitů. Ostatní otázky jsou položeny ve formě otevřeného dotazu, který vyžaduje písemné vyjádření, nebo nabízejí několik pevně daných odpovědí, ze kterých si respondent může vybrat. Jeho využití sloužilo jednak k prvotnímu ucelenému vyhodnocení problematiky a také jako příprava pro zkoumané vzorky před rozhovorem, jelikož se jedná o intimní a choulostivé informace které mohou vyvolat nepříjemné pocity z této traumatické události a nemusí být jednoduché nad nimi přemýšlet a sdělovat je. Díky tomuto měli dotazované osoby více času informace zpracovat, zamyslet se nad svými zkušenostmi a nad tím, jak problematiku vnímají.

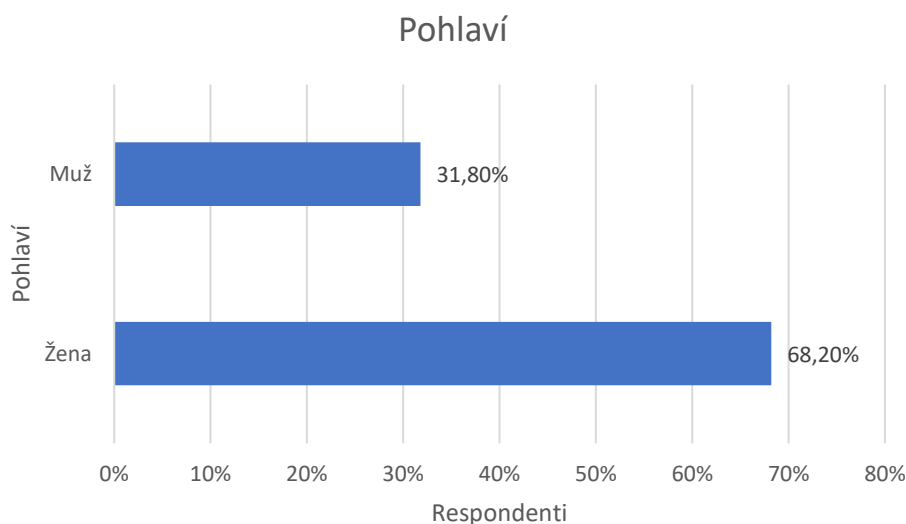
Druhou část sbírání dat tvořil rozhovor mezi dotazovanými osobami a výzkumníkem. Rozhovor je metoda typická pro kvalitativní výzkum, umožňuje hlubší porozumění toho, jak vzorky daný jev vnímají prostřednictvím převyprávění vlastních zážitků, emocí a zkušeností. „*Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.*“⁴⁵ Byl zde zvolen polostrukturovaný rozhovor, ten umožňuje výzkumníkovi mít předem připravený návod tvořený z témat a otevřených otázek které chce s dotazovaným probírat, nemusí se však striktně držet nějakého pořadí a obávat se mírného odklonění od tématu.

⁴⁵ ZHÁNĚL, Jiří; HELLENBRANDT, Vladimír; SEBERA, Martin. *Metodologie výzkumné práce*. Masarykova univerzita, Brno: 2014. ISBN 978-80-210-6857-5

4.2. Vzorek výzkumu

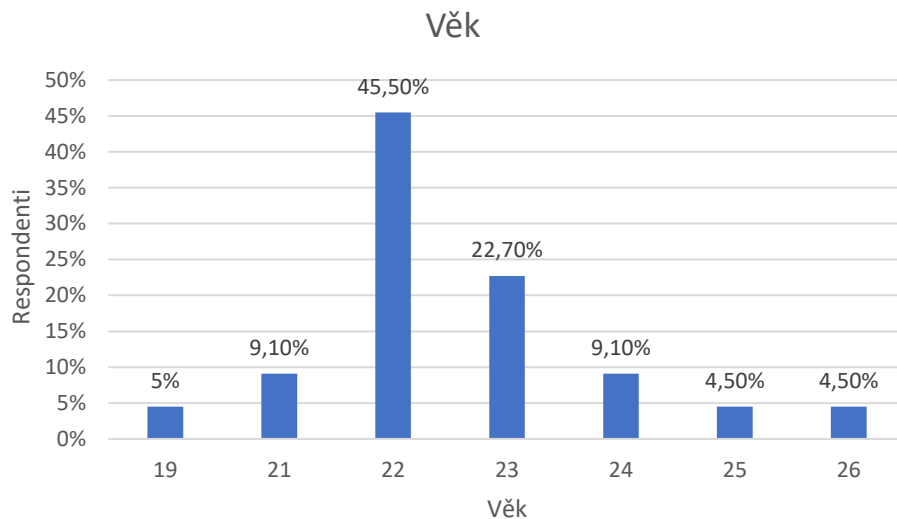
Výběr vzorku byl záměrný, řídil se podle kritérií, které jsem nastavila tak, aby odpovídali cíli mého výzkumu. Kritéria se týkala momentálního věku, rozvodu rodičů respondentů a věku dotazovaného, ve kterém k rozvodu došlo. Všichni účastníci výzkumu tedy spadají do věkové kategorie 18 až 26 let, pocházejí z rozvedené rodiny a rozvod jejich rodičů proběhl v období docházky na základní školu, tedy mezi 6 až 15 rokem života. Dotazník vyplnilo 22 jedinců obou pohlaví, přesněji 15 žen a 7 mužů. Jedná se povětšinou o osoby z mého okolí. Dotazník jsem jim osobně zaslala přes sociální sítě. V první části dotazníku jsem respondentům nejprve uložila informační dotazy týkající se jejich osoby a prožitého rozvodu. První dotazy pomohly ke zmapování momentálního života respondenta, týkaly se věku, partnerského stavu a povolání, které momentálně vykonávají, popřípadě jestli stále studují či jsou nezaměstnaní. Tyto informace jsem zvolila vzhledem k tématu této práce a životním oblastem, které zkoumá. Další dotazy se týkaly samotného rozvodu, dotazovala jsem se věku respondentů, ve kterém k rozvodu došlo, o jaký typ rozvodu se jednalo, jaké důvody k rozpadu manželství vedly a v jakém typu péče po rozvodu žili.

Graf č.1: Pohlaví respondentů

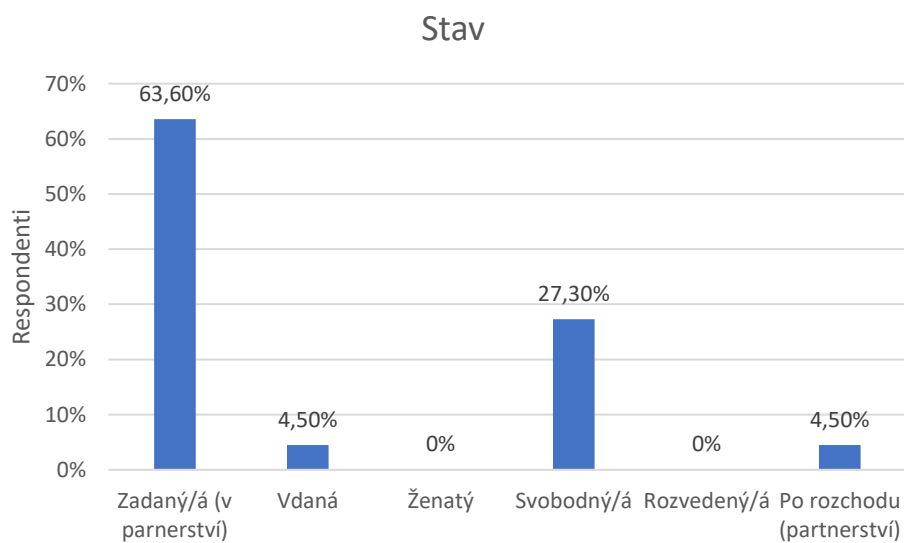
Zdroj: vlastní

Graf č.2: Věk respondentů

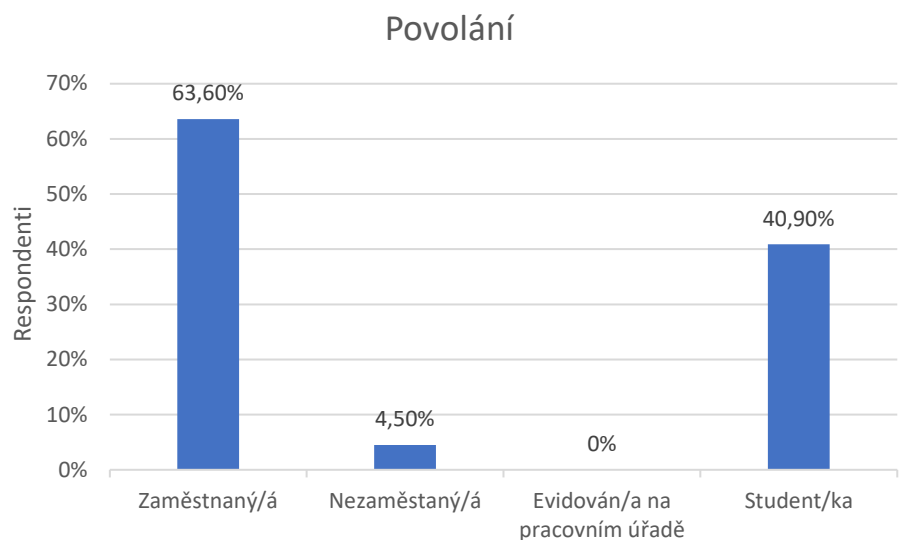
Zdroj: vlastní

Graf č.3: Stav respondentů

Zdroj: vlastní

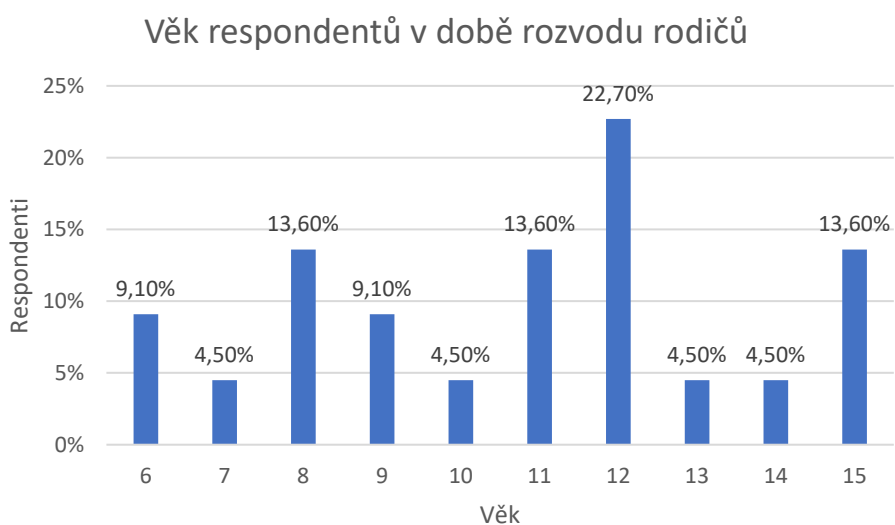
Graf č.4: Povolání

Zdroj: vlastní

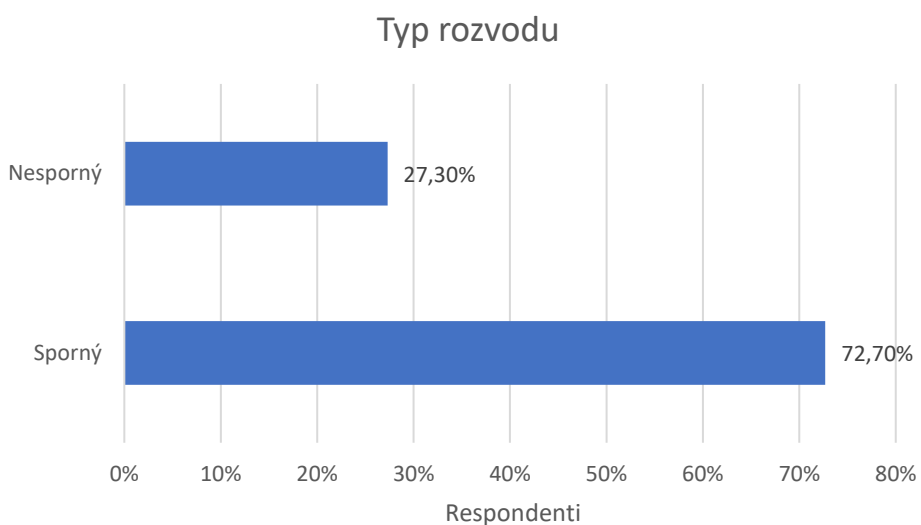
Respondenti, kteří uvedli že jsou zaměstnaní, v dotazníku také doplnili, o jaké zaměstnání se jedná. Povolání utvořila opravdu široké spektrum různých oborů od humanitně zaměřených po ty čistě technicky zaměřené. Zde pro ukázkou dané pozice uvádím: asistentka pro KAM, účetní, správce sítě, učitel, finanční poradce, grafik, stavbyvedoucí, prodavačka v akvaristice, servisní technik, ošetřovatelka v porodnici, recepční, výpomoc na kulturních akcích.

Graf č.5: Věk respondentů v době rozvodu rodičů

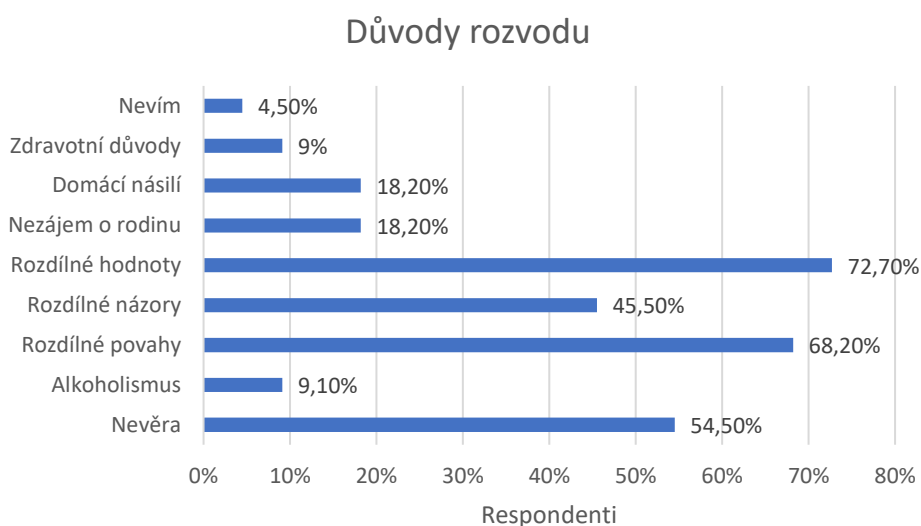
Zdroj: vlastní

Graf č.6: Typ rozvodu

Zdroj: vlastní

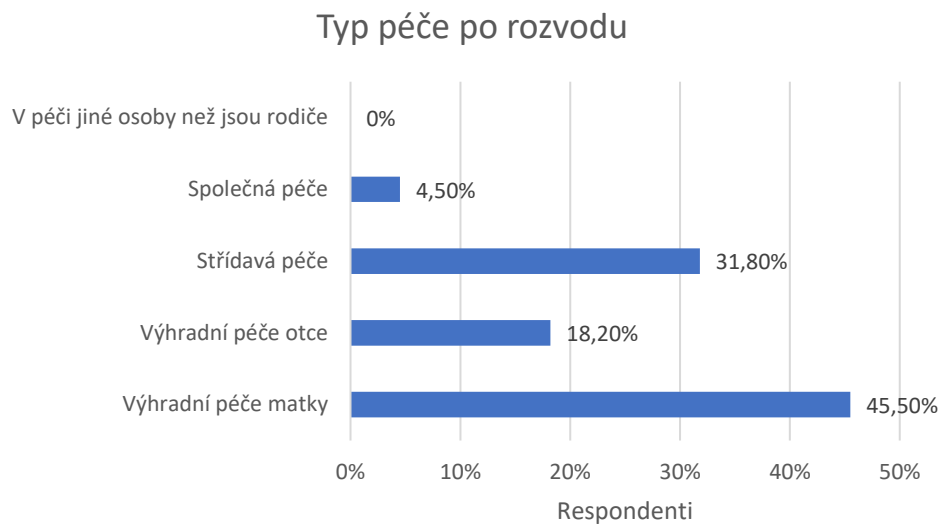
Graf č.7: Důvody rozvodu

Zdroj: vlastní

Důvody rozvodu nejsou vždy jednoznačné, v mnoha případech se jedná o kombinaci více faktorů, které společně způsobí rozpad manželství. Někteří respondenti k otázce dodali, že do dnešního dne důvody neznají, nebo že si dokonce ani samotný rodič není vědom přesných důvodů, proč k rozvodu došlo.

Graf č.8: Typ péče po rozvodu

Zdroj: vlastní

Vzorky, se kterými proběhl rozhovor, jsou osoby mě blízké, nešlo tedy o náhodné jedince, což ulehčilo sběr informací, které mohou být, kvůli osobnímu rázu a traumatické zkušenosti z které vycházejí, choulostivé. Jedná se o 2 ženy a 1 muže. Následující tabulka obsahuje základní informace o respondentech.

Tabulka č.1: Respondenti rozhovoru

	Respondent č.1	Respondent č.2	Respondent č.3
Pohlaví	Žena	Žena	Muž
Věk	22	22	22
Zaměstnání	Studentka	Studentka	Nezaměstnaný
Stav	Zadaná	Svobodný	Svobodný
Věk v době rozvodu	12	15	15
Typ rozvodu	Sporný	Sporný	Sporný
Důvod rozvodu	Nevěra, nezájem o rodinu, domácí násilí.	Rozdílné povahy, zájmy. Dodnes ona ani matka nevědí přesný důvod rozvodu.	Nevěra, rozdílné povahy, nezájem o rodinu, útěk od problémů.
Typ péče po rozvodu	Výhradní péče matky	Výhradní péče matky	Výhradní péče matky

Zdroj: vlastní

4.3. Místo výzkumu

Místo výzkumu nebylo jednotné. Vzorkům jsem nejprve rozeslala za pomoci sociálních sítí dotazník, který si každý vyplnil v soukromí v místě svého působiště. Po obdržení vyplněných dotazníků jsem si se třemi dotazovanými domluvila osobní schůzku. Navrhla jsem jim několik míst, na kterých by mohla proběhnout, a dotazovaní si zvolili to, které jim pro řešení dané problematiky bylo nejpříjemnější. Všem vzorkům jsem nejprve zkráceně popsala téma mé bakalářské práce a co výzkumem zkoumám. Následně jsem jim dala k podepsání informovaný souhlas, jehož podepsáním schválili nahrávání našeho rozhovoru a využití informací z něho v mé práci. U prvního vzorku schůzka proběhla v kavárně, kterou si slečna sama vybrala. Schůzka celkově trvala dvě a půl hodiny, nahraného materiálu s obsahem týkajícím se mého tématu vzniklo asi šedesát minut. Rozhovor s druhým vzorkem se uskutečnil

následujícího dne také v kavárně, kterou si dotazovaná zvolila. Schůzka trvala přibližně hodinu a audio nahrávka se zaznamenanými informacemi k tématu mé práce obsahovala třicet minut záznamu. S posledním vzorkem jsem si domluvila online schůzku přes aplikaci Discord, k online verzi rozhovoru jsme se rozhodli kvůli jeho vzdálenosti a pracovní vytíženosti. Rozhovor trval 40 minut.

4.4. Instrumenty využité ve výzkumu

Pro provedení výzkumu jsem využila několik instrumentů, které dopomohly k urychlení procesu výzkumu, k lepšímu sběru dat a kvalitnějšímu zpracování výsledku. Během celého výzkumu jsem využívala základní instrumenty: papír, tužka, počítač, program Microsoft Word, mobilní telefon. Pro tvorbu dotazníků a následný sběr a zpracování dat jsem využívala: program Google Forms pro zpracování dotazníku, program Microsoft Excel pro zpracování grafů, sociální sítě od společnosti Meta pro sdílení dotazníku a komunikaci s respondenty. Rozhovor s respondenty vyžadoval využití: mobilní aplikace Záznamník pro nahrání rozhovoru, sluchátka pro kvalitnější přenos zvuku při tvorbě transkripce nahraných rozhovorů.

4.5. Výzkumné otázky

Pro výzkum byly určeny 4 hlavní výzkumné otázky, od kterých se odvíjel dotazník i strukturovaný rozhovor cílený na vybrané vzorky. Tyto 4 otázky odrážejí životní oblasti které jsou podle mého názoru, vytvořeného na základě odborné literatury a vlastní zkušenosti, nejčastěji a nejvíce ovlivňované rozvodem rodičů.

Otázka č. 1 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na psychickou stabilitu mladého dospělého?

Otázka č. 2 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na partnerské vztahy mladého dospělého?

Otázka č. 3 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na vztahy s rodiči mladého dospělého?

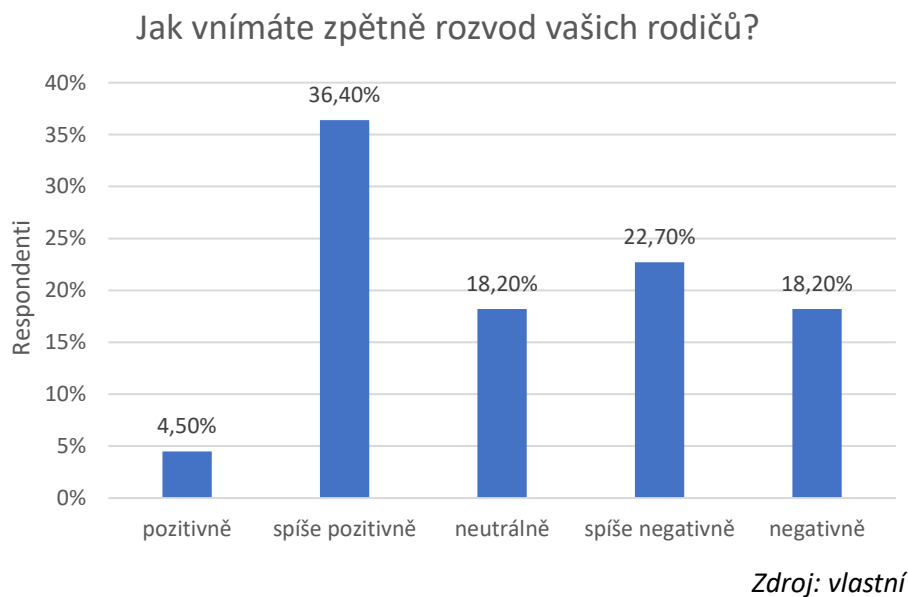
Otázka č. 4 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na sociální vztahy mladého dospělého?

5. Výsledky

V této části mé bakalářské práce interpretuji získaná data z výzkumného šetření. Kapitola je rozdělena na čtyři části. Každá část se zabývá jednou z hlavních výzkumných otázek. Jednotlivé části obsahují grafy, které jsou zpracované z dat získaných z dotazníku. Každý graf představuje jednu dotazníkovou otázku, která zkoumá danou oblast. Dále každá část obsahuje přímé i nepřímé citace z rozhovorů s třemi vybranými respondenty. Tyto individuální zkušenosti jednotlivých vzorků doplňují výsledky kvantitativní metody a umožňují nám nahlédnout a porozumět této problematice hlouběji díky sdíleným osobním zážitkům.

Otázka č. 1 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na psychickou stabilitu mladého dospělého?

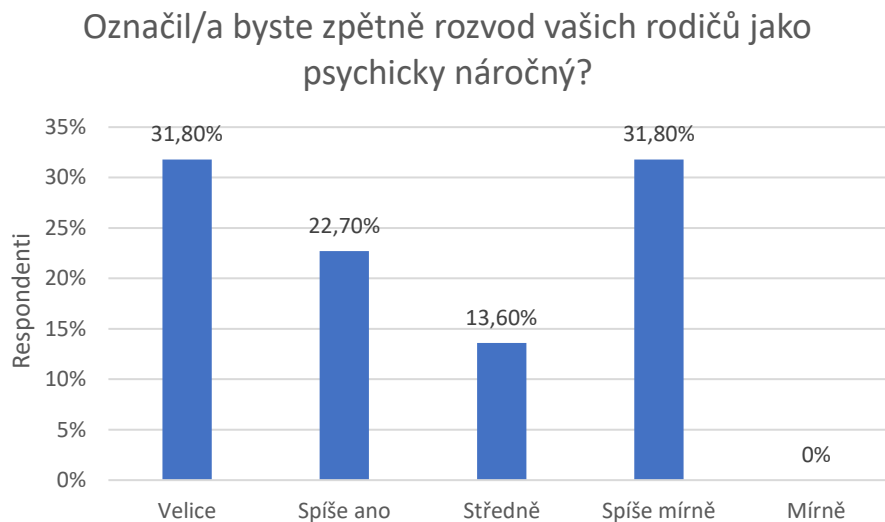
Graf č.9: Vnímáte rozvod zpětně

Informanti z rozhovorů jednotně označili rozvod jako spíše pozitivní z důvodu zastavení sporů, převážně častých hádek mezi rodiči, které do té doby museli v jedné domácnosti, kterou sdíleli oba rodiče snášet. Respondentka č.1 uvedla na dotaz, zda rozvod vnímá jako pozitivní vzhledem k neshodám, které během manželství mezi partnery probíhali, odpověď: „Jo, jo, jakože byla jsem ráda že bude klid.“ Velice podobně se k ukončení manželství vyjádřila respondentka č.2. „Jo, no to bylo takový

nepříjemný, že jsem se těšila až bude klid.“ Respondent č.3 vyjádřil pozitivní označení rozvodu i z důvodu zlepšení vztahu mezi rodiči. „Ono to je dost vágní, oni spolu už čtyři roky přestali spát, tatka mamku podváděl. Nevím, jak šel přesně ten time line. Tatka začal mamku podvádět a začali se hádat. Odstěhovali se, a teď jim to dost prospívá. Protože oni i tak se musejí vídat každé den v práci v podstatě.“

Graf č.10: Psychická náročnost rozvodu

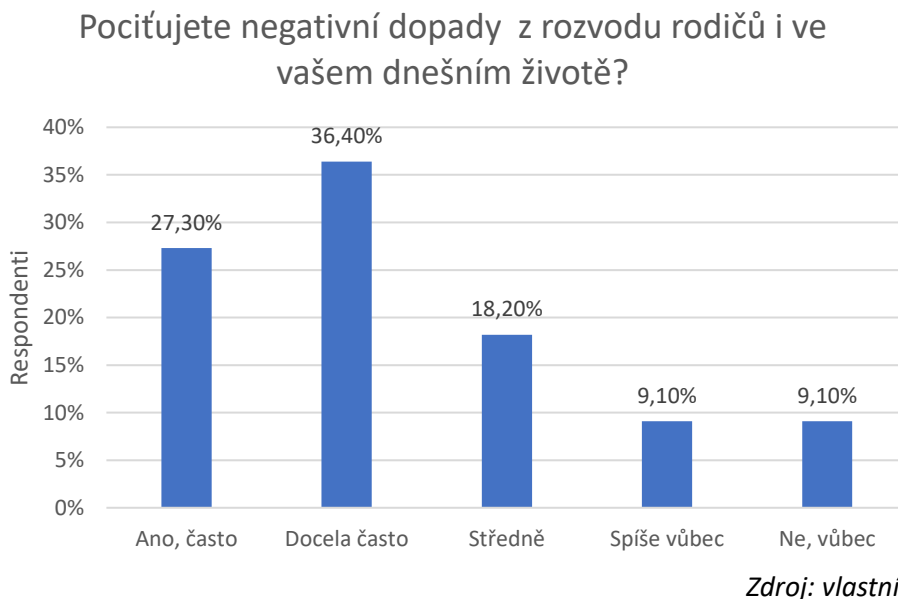
Zdroj: vlastní

Respondentka č.1 jednoznačně označila rozvod psychicky náročným a jako hlavní důvod uvadla převážně spor mezi rodiči a jejich neschopnost spolu vycházet i ve věcech týkajících se dětí. „Samozřejmě, naši měli spornej rozvod hned od začátku, takže to bylo takový, jakože se mamka s tátou nechtěla vůbec stýkat. Takže když pak za náma přijel, když už s náma nebydlel, tak jen řekla: jako jo, táta je teď tady, takže za ním musíte, protože to určil soud a je to nařízený, jako já vím, že tam nechcete. Což jakoby chápu ten její postoj, ale na druhou stranu si teď zpětně říkám, že kdyby tam s náma šla a snažila se to třeba nějak před náma řešit nějak normálně, když to tak řeknu, tak že by to bylo možná lepší.“ Stejně tak však poukazuje na soudem nařízené navštěvování otce, který o něj nejevil přílišný zájem. „Jo, jednou za 14 dní jsme k němu měli jet, ale bezespani. Myslím, že to bylo i jen jeden den, že si nás měl v sobotu ráno vzít a večer zas vrátit. Ale on s náma nikdy nevydržel dýl jak třeba jen půl hodiny. Takže to nebylo tak, spíš že kdyby si náhodou rozmyslel, že budeme zrovna celej den spolu tak jakože jsme museli bejt připravený, takže jsme se museli furt podržovat jemu. Ale přitom když s náma ten čas měl tak ho jakoby ani nevyužil tak jak by měl.“

Respondentka č.2 se vyjádřila k dotazu na psychickou náročnost hlavně ve spojitosti s jejími psychickými problémy. Ty se u respondentky poprvé objevili právě během rozvodu a rychle eskalovaly do závažných problémů, které vyžadovaly zásahy lékařů. *„No jako spíš, když se rodiče rozvedli, tak jsem začala mít nějaký psychický problémy, ale teď to neberu jako traumatizující, spíš to беру, jakože se to stalo. Ale spíš mám problém s věcmi, se kterými jsem dřív problém neměla.“* Kromě psychických problémů, které jsou dále rozvedeny u otázek týkající se přímo tohoto tématu, uvedla také jako psychicky náročné nastalé situace, do kterých se s matkou a bratrem po rozvodu dostali. Ty se týkali převážně bydlení, o které přišli z důvodu, že původní dům náležel otci, který si ho po rozvodu nechal a je přiměl k vystěhování. Nastalou situaci museli řešit sestěhováním se s babičkou a prodejem jejího domu. *„Babička od mamky bydlela u Plzně, měla dům, ale už byla dost stará, je jí přes 70, a nedokázala se o něj postarat. Tak se prodal a ona šla k nám. Ona to brala hodně špatně protože v tom městě i vyrostla a nikdy se nestěhovala. Ale pak jsme si vzali půjčku a nějak se to vyřešilo, že máme teď byt no.“*

Třetí respondent se ohledně dopadu rozvodu na jeho osobu vyjádřil hlavně k nepříjemným situacím, kterým byl kvůli sporům mezi rodiči vystavován. *„Hele, víc, než, že by to byl dopad přímo na mě, tak rodiče měli dost problém mezi sebou a pak se to promítalo i na mě. Byli na sebe naštvaní, jeden z nich byl třeba v afektu a pak si to vybil na mě. Nevím, jestli to mělo přímo vliv na mě, nebo asi jako možná trochu. Spíš byl problém, když na sebe byli naštvaní a pak se hádali a pak jsem s nimi měl komunikovat já. To byl spíš ten problém.“* Ve zbytku rozhovoru se informant několikrát zmínil o distancování se od rodiny a okolí, a jako jeden z důvodů uvedl i tyto hádky, které ho přiměly k omezení kontaktu s rodiči a uchýlení se do skupin vrstevníků, mezi kterými se objevovaly patologické jevy.

Graf č.11: Negativní dopady v dnešní době

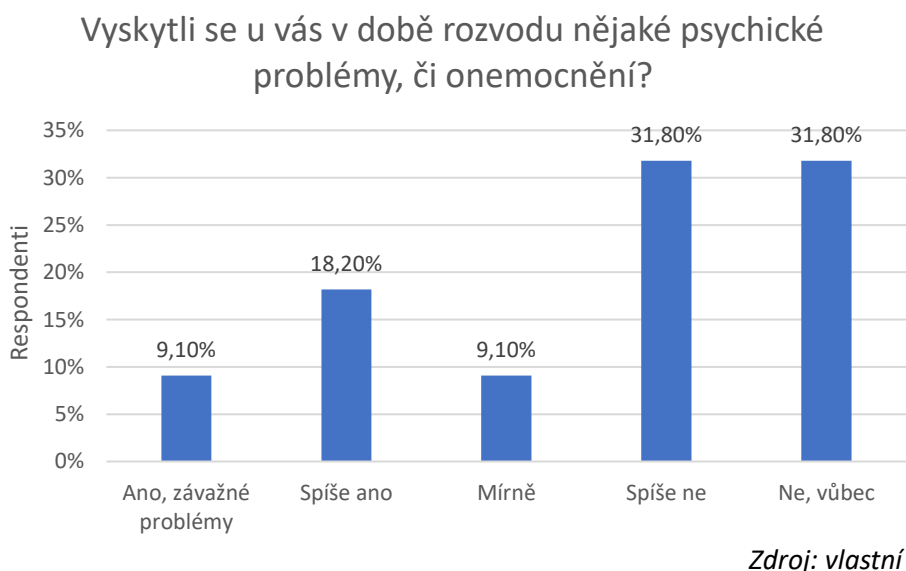
U respondentky č.1 se objevuje v dnešní době výrazný dopad rozvodu, a to její vztah s otcem. Ten krátce po rozvodu úplně zanikl, momentálně mezi respondentkou a otcem dochází pouze ke kontaktu v podobě každoročního emailu s přáním k jejím narozeninám. Tato problematika je podrobněji rozepsána v části, kde zkoumám dopady rozvodu na vztah s rodiči.

Respondentka č.2 uvádí jako nejvýraznější dopad který pociťuje i dnes její špatný psychický stav, který započal s rozvodem rodičů. Ten i přes její snahu a léčbu stále přetrvává. *„To jo, ale dost mě to ovlivnilo život. Dřív jsem měla koníčky, jezdila jsem třeba na koni ale i to jsem pak už nechtěla dělat. Věděla jsem, že přestat dělat koníčky není dobrý, ale dostávala jsem vyloženě křeč a bylo mi špatně když jsem někam musela jít. I z lidí se mi dělá špatně. Pak už jsem z toho byla úplně vyčerpaná, takže už tak dva roky ani nejezdím. I jen chodit do školy je pro mě strašně náročný.“* Kromě ztráty koníčků informantka také uvedla dopady, které nastaly kvůli jejím problémům s emocemi, tyto problémy sama nazývá emoční oploštělost a popisuje je tak, že necítí emoce. *„A mám to celkově ke všem lidem a vadí mi to, i co se přátelství týče. Já nikam moc nechodím a když už tak tak mi to přijde strašně oploštělý ale je mi to líto.“* Tyto stavy také začala pociťovat v období rozvodu. Vyjádřila se i přímo ke spojitosti mezi rozvodem a jejími psychickými problémy. *„Nechci to, jak úplně jen svádnout na rozvod,*

ale tyhle problémy jsem předtím neměla. A někdy jsi říkám že kdyby se rodiče nerozvedli, tak bych třeba byla jiná, nebo nevím.“

U respondenta č.3 z rozhovoru vyplynulo že u něj momentálně stále v určité podobě přetrvávají problémy spojené s užíváním návykových látek a že tyto problémy započaly právě v době rozvodu rodičů. On sám se však nedomnívá, že by za vznik těchto problémů mohl z nějaké větší části rozvod, hlavní vinu přikládá pouze sobě. Proto k tomuto dotazu uvedl, že nic, co ovlivňuje jeho dnešní život nepřisuzuje přímo dopadu rozvodu jeho rodičů.

Graf č.12: Psychické problémy a onemocnění

Z rozhovoru s respondentkou č.1 nevyplývalo žádné zjištění o psychických problémech či onemocnění, které by nastaly v době rozvodu či po něm. Sama v konverzaci uvedla toto tvrzení: *„Já bych řekla, že sama jsem to měla docela vyřešený, ale co mi vadilo, byli ty věci okolo.“* Zmíněné věci, které respondentce vadily popsala hlavně jako nepříjemné situace, do kterých jí dostal proces rozvodu, jako návštěvy sociálních pracovníků ve škole nebo navštěvování soudu. *„Třeba že za náma chodili sociální pracovníci do školy, nebo že jsme měli soud, když jsme měli školu a ten soud byl přímo naproti mému gymplu. Takže jsem prostě šla z matiky tamhle vypovídat k soudu a nevím no. Vysvětlovat to těm spolužákům taky nebylo příjemný. I když to v tu dobu bylo běžný tak prostě no. Bylo to dost nepříjemný, když jsem třeba seděla na hodině a přišel za mnou ředitel s tím, že jestli jako můžu přijít do ředitelny, že tam čekají ty*

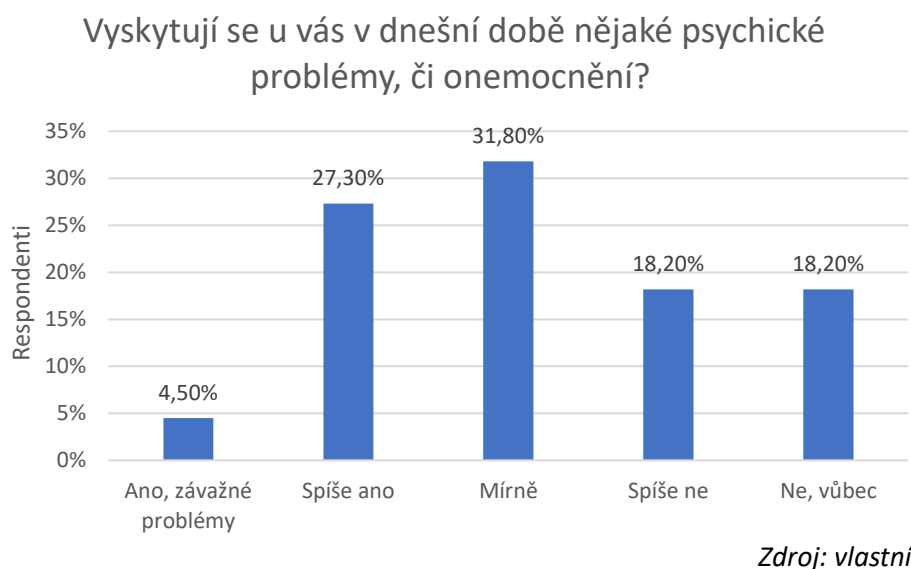
sociální pracovníce. Já jako věděla že přijdou, protože byly ohlášený ale bylo to takový nevím no. V tom třídním kolektivu. Kdyby za mnou třeba přišli aspoň o přestávce a řekli že na ně mám někde chvíli počkat než mě takhle vytrhnout z té třídy. To jsi pamatuju do teď, že mně dost vadilo a bylo nepříjemný.“

Nejvíce se k této otázce vyjádřila respondentka č.2. U té se v návaznosti na rozvod a celkové spory mezi rodiči vyskytlo hned několik psychických problémů a psychických nemocí. První vážný problém, jež zmínila, a který nastal v době rozvodu a pokračoval i po něm, se týkal jejího vztahu k jídlu. Ten se přeměnil ve vážnou poruchu příjmu potravy. Kvůli ní skončila dokonce na 4 měsíce hospitalizovaná na dětském psychiatrickém oddělení v nemocnici Motol. *„Ono to začalo až ve 14, to už to doma bylo takový dost nepříjemný, v té době jsem si začala třeba 3x po sobě skládat oblečení, protože to bylo taková to no. Pak jsem si řekla že bych chtěla začít jíst zdravě, tak jsem začala vynechávat nějaký tuky a tak. Pak jsem se bála i třeba, zelenina a ovoce jsou biologický modifikovaný a že celozrnný pečivo vlastně není celozrnný ale jen obarvený. Nebylo to kvůli tomu, že bych se cítila tlustá, já jsem byla vždycky hubená. Bylo to spíš že jsem se cítila ve stresu že jím nezdravý věci a něco se mi stane. Já ani nechtěla, aby si toho někdo všimal, rodiče měli svoje starosti no. Já jsem to taky nijak neřešila, pro mě bylo nejdůležitější že jsem měla dobrý známky a abych si je udržela. Pořád jsem se učila a měla jsem pocit, že musím mít dobrý známky a do toho jsem nejedla, takže jsem byla strašně vyčerpaná. A na 15letý prohlídce u doktora mi řekl že mám přijít za 3 týdny a uvidíme, jestli přiberu nebo tak a stejně jsem nepřibrala. To jsem měla třeba 30 kilo nebo 31 možná. No já měla podvýživu už když jsem začala žít zdravě takže to šlo rychle hodně dolů. Tak mě poslal na Karlák za doktorem, kde mi řekli že horší podvýživu nikdy neviděli, že se divím že vůbec chodím ještě do školy. Tak mě nechali 2 týdny v nemocnici a čekali, jestli se uvolní místo na psychiatrii. A potom mě tam přeložili. Tam jsem byla 4 měsíce, na dětský psychiatrii a pak mě pustili na reverz, protože jsem chtěla nastoupit na střední školu. Nebyli tam moc hodný.“* V dalších částech rozhovoru také zmínila její problémy s pocitováním emocí. *„No já mám od té doby ještě problémy, že mi přijde, že vůbec necítím emoce, buď jsem vystresovaná pořád nebo emočně oploštěná, protože nejsem vůbec schopná prožívat jiný emoce.“*

U respondenta č.3 se v době rozvodu i po něm též vyskytly psychické problémy, ty však měly výraznou spojitost s častým užíváním drog. Nejprve uvedl, že během docházky na základní školu pocitoval hlavně problémy kvůli šikaně, které byl

vystavován, ta však s narůstajícím věkem přestala. Místo šikany se objevily problémy, které z velké části utvořilo právě časté užívání omamných látek. „Pak to vykryštovalo těma látkama, to úplně v tomhle věku moc neprospívá žejo. Takže jsem se v tom pak dost utápěl a nebyl jsem schopnej to úplně řešit. Jsem chodil k nějakým psychologům, ale mám z toho dost špatný zkušenosti, měli dost divnej přístup. V šestnácti jsem měl období, že jsem se řezal, jsem se za to styděl, takže jsem to dělal, aby to nešlo vidět. Ono mi to ani nijak moc nepomáhalo, spíš už jsem nevěděl co dělat. Bylo to takový dost patetický období, já nerozuměl svejm pocitům ani těm drogám, takže jsem v tom dost lítal.“

Graf č.13: Psychické problémy a onemocnění v dnešní době

Respondentka č.1 na sobě vidí zejména problémy které se vážou s partnerskými vztahy, sama je nazvala jako daddy issues. A pouze letmo už mimo rozhovor zmínila problémy s úzkostmi, které však nemá diagnostikované.

U respondentky č.2 psychické problémy a onemocnění stále přetrvávají. Nejvýrazněji momentálně pociťuje problémy s vnímáním emocí, které jí zabraňují v udržování vztahů a v navazování nových. „Mám to takhle od toho rozvodu a přijde mi, že je to teď ještě horší. Si vždycky myslím že se to zlepší, ale je to jen horší.“

Respondent č.3 jeho momentální psychický stav popsal následovně. „Ted už tak nějak vím, co se děje. Rozumím víc mejm pocitům, ale potřeboval bych někoho, s kým bych si mohl popovídat. Někoho ne namyšlenýho, namistrovanýho.“

Na toto téma zabývajícím se psychickými problémy a psychickými nemocemi, navazoval dotaz, který se respondentů v dotazníku tázal: Jaké psychické problémy, či onemocnění, se u nich vyskytli? Jeho zodpovězení bylo čistě dobrovolné ale i přesto jsem obdržela krátké písemné odpovědi od více než poloviny dotazovaných. Zde uvádím jejich přesné citace:

„Mentální anorexie, deprese, úzkosti.“

„Úzkosti, daddy issues... nedagnostikováno.“

„Úzkosti, panické ataky.“

„Deprese, úzkost, smutek, obtíže mít radost z něčeho, nesrovnalost sama se sebou.“

„Neměla jsem nic přímo diagnostikované. Ale začala jsem mít ve velké problémy v chování hlavně ve škole. S respektem k učitelům atd. Dělal jsem neustále nějaké kázeňské přestupky. Vyústilo to až k 2 z chování. Dále jsem měla problémy i se sebevědomím, které trvají doted.“

„Nedagnostikované, ale cítím, že nejsem 100% v pořádku.“

„Úzkosti, strach se vyjadřovat.“

„Úzkosti, stres, nedůvěra v lidi.“

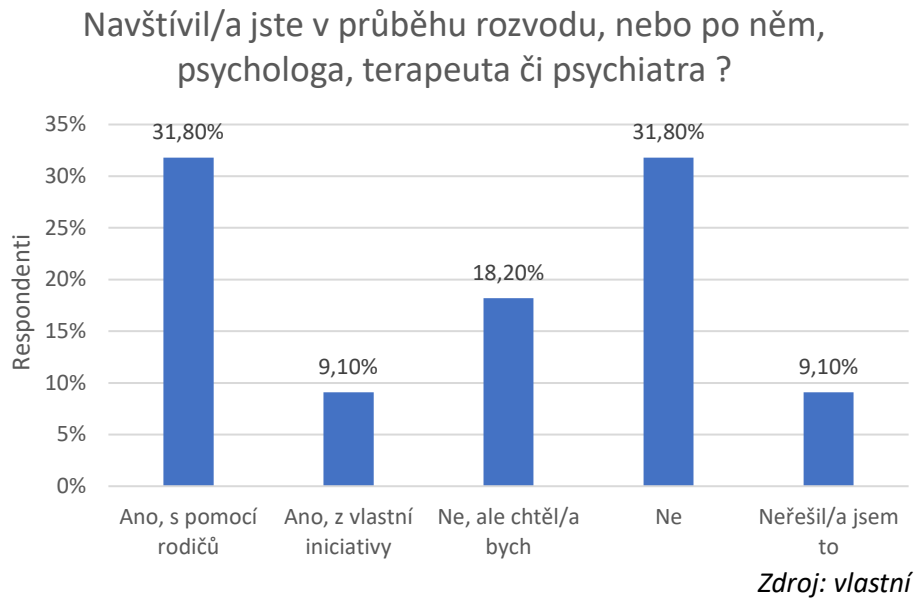
„Nízká sebedůvěra, potlačení emocí.“

„Úzkosti deprese, hraniční porucha, ocd.“

„Uzavřenost.“

„Úzkosti.“

Graf č.14: Návštěva psychologa, terapeuta, psychiatra

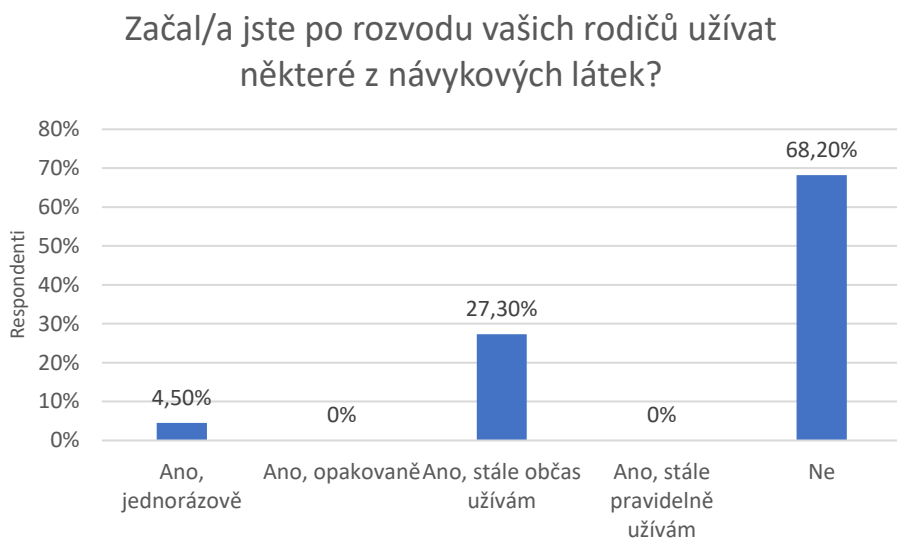

Psychologa, terapeuta či psychiatra navštívili během rozvodu nebo po něm pouze respondenti č.2 a č.3.

Respondentka č.2 se poprvé s psychologem střetla přímo kvůli rozvodu. „*No to se muselo kvůli rozvodu, sociálka to po nás chtěla. No oni přišli i k nám domů se podívat, jak žijeme a tak. A my nechtěli jít k soudu, takže nás zastupovala sociální pracovnice.*“ Při tomto sezení se však vůbec nehovořilo o jejich psychických problémech. „*Ne, ne, to byla jen taková prohlídka, kde je zájmeno hlavně do koho péče nás dají, kreslili jsme obrázky, jak si představujeme svoji rodinu a tak.*“ Její další zkušenost byla s psychiatrem, k tomu byla poslána obvodním lékařem po zjištění těžké podváhy na preventivní prohlídce. Po hospitalizaci na psychiatrickém oddělení měla nakázané sezení s odborníky, z toho má však velice negativní zkušenosti. Momentálně dobrovolně dochází na terapie, které si zařídila z vlastní iniciativy. Dříve měla také po hospitalizaci povinné rodinné terapie, těch se však účastnila pouze matka nebo bratr. Otec se nechtěl zapojovat.

Respondent č.3 se do kontaktu s psychologem dostal hlavně ve spojitosti s užíváním návykových látek. Uvedl, že jeho sezení s odborníky iniciovala hlavně škola a rodiče. Momentálně má zájem o navštěvování psychologa či terapeuta.

Graf č.15: Návykové látky

Zdroj: vlastní

Respondentka č. 1 jednoznačně uvedla že žádné zkušenosti s návykovými látkami nemá a ani nikdy nepocítovala potřebu tyto věci zkoušet.

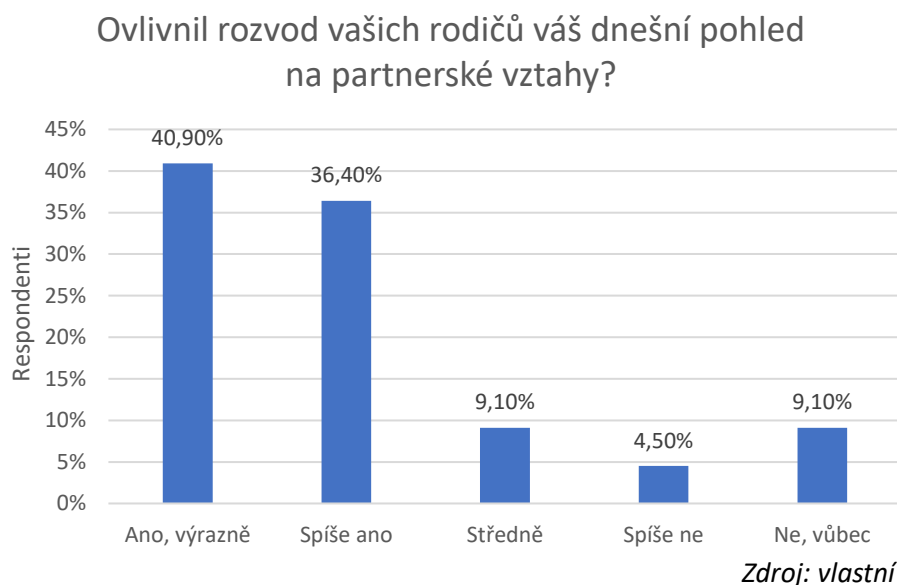
Jednorázové zkušenosti uvedla respondentka č.2. Jedná se převážně o zájem o halucinogeny, zejména z důvodů jejich účinků na psychiku. „*Jako zkoušela jsem nějaký psychedelika ale to až dýl, nějak v 18 letech kvůli tý psychice jsem to chtěla zkusit.*“ Její zájem o tento typ látek stále přetrvává, nejedná se však o zájem je užívat rekreačně. Momentálně by chtěla zkusit odbornou léčbu, která využívá právě látky měnící stav vědomí. „*Já bych chtěla zkusit Psyon a terapie za pomocí MDMA, ketaminu nebo psylocibinu.*“

Nejhojnější zkušenosti s užíváním návykových látek má respondent č.3. Na dotaz, kdy látky začal užívat, uvedl věk 14 let. V průběhu rozhovoru však zmínil, že první zkušenosti s marihuanou měl již ve věku 11 až 12 let. Začátek užívání těchto látek se shoduje s dobou, kdy mezi jeho rodiči docházelo k největším problémům. Sám během rozhovoru zmínil, že se kvůli častým hádkám začal distancovat od rodiny a veškerý volný čas po škole trávil s vrstevníky, s kterými dané látky užíval. Jeho problémy s častým užíváním drog však přímo rozvodu a rodinným problémům nepřisuzuje. „*No ono to bylo zrovna v tom kritickým období, začal jsem dělat kraviny. Rodiče se zrovna dost hádali ale pak si uvědomili, že jsem začal dělat kraviny, a tak se začali oba trochu snažit o to být v pohodě. Takže asi to nebylo jen tím ale i dalšíma věcmi ale jako rozvod*“

mě přímo nepřimělo začít experimentovat s takovejma věcmi, látkama nebo tak. To byla i taková moje vnitřní kuriozita. A následky to na mělo spíš takové, že rodiče spolu o tom moc nekomunikovali, každý měl na to svůj názor. Táta spíš teda ustupoval tomu, co řekla mamka, protože mu do toho asi moc nebylo bych řekl.“

Otázka č. 2 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na partnerské vztahy mladého dospělého?

Graf č.16: Vliv na partnerské vztahy

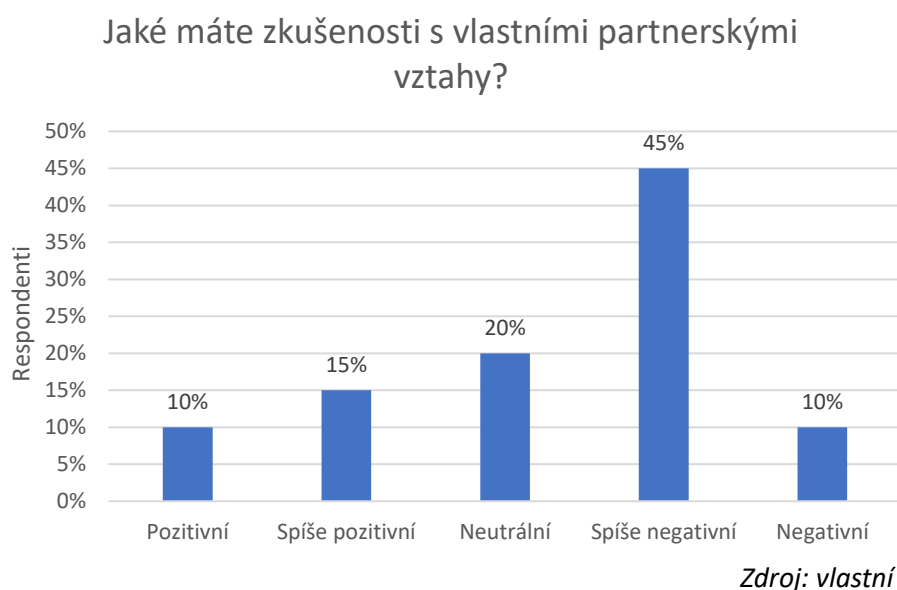

Respondentka č.1 si nemyslí že by rozvod nějak výrazně ovlivnil její pohled na partnerské vztahy „*No, kdyby měli třeba hezký vztah a pak se rozpadl tak bych s tím asi měla problém, ale jak to nebylo úplně hezký celou dobu, tak ne.*“ Dopad rozvodu na její vztahy však již vnímá. „*A jestli mě to ovlivňuje teď tak určitě třeba z toho, že mám daddy issues nebo nevím, jak to nazvat. Třeba co se týče důvěry hlavně, tak to mě určitě v tomhle poznamenalo a pociťuju na tom dopad toho rozvodu.*“

Naopak respondent č.3 pociťuje dopady rozvodu na jeho představy o partnerských vztazích, připisuje tomu však i jeho zkušenosti z pozorování vztahů v jeho sociální bublině. „*V té době jsem měl takovej zážitek a jak pozoruju svoje okolí tak jsem vůči tomu dost skeptickéj ale asi to není nic co by čas nevyrovnal. V té době mě to asi ale moc neprospělo, co se zdravího pohledu na vztahy týče, protože jsem viděl, jak to je a jak to*

funguje, tak mi to nebylo úplně příjemný. Protože rodiče pak mluvili dost na přímo semnou jako co se stalo, což jako lepší, než kdyby lhali, ale já jsem byl ještě mladší a nebylo to úplně příjemný a trochu mě to ovlivnilo, ale to se asi spraví. Ty představy o tý lásce mě to asi jako pochroumalo a je to takový smutný, ale to se nedá nic dělat. Mě to dost utvrzuje i okolí, ale to si asi nesmím moc brát a musím si udělat vlastní obrázek, než jen co tady tak vidím.“

Graf č.16: Zkušenosti s partnerskými vztahy

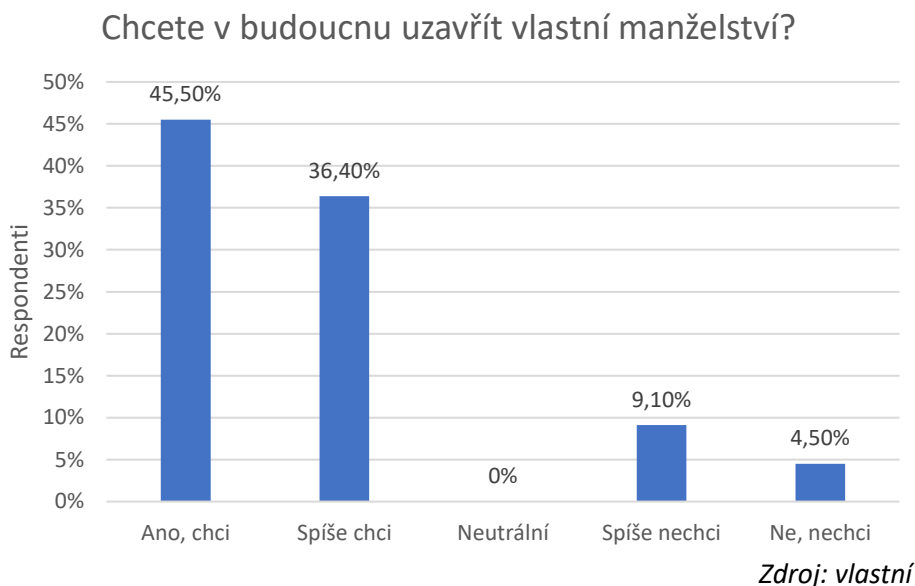
K otázce bylo uvedeno: Jestliže nemáte žádné zkušenosti s partnerskými vztahy, nevyplňujte.

Respondentka č.1 je momentálně v prvním vážném vztahu. Ten trvá již 3 roky, je v něm spokojená a s partnerem se plánují brzy sestěhovat.

Respondentka č. 2 nemá žádnou zkušenosti se vztahy. Jako důvod uvedla problémy s cítěním emocí a strach ze socializace. „Ne, já už se tak 5 let vůbec nevidám s lidmi.“

Zkušenosti posledního respondenta č.3 jsou spíše negativní. Všechny dosavadní partnerské vztahy trvali pouze pár měsíců.

Graf č.17: Manželství

Respondentka č.1 vnímá rozvod svých rodičů spíše jako příklad kam dojít nechce, ale může se z něho poučit. Díky dlouhému a šťastnému manželství jejich prarodičů se kterými má velmi blízký vztah si dokázala udělat představu o tom, jak partnerství může fungovat a motivuje jí to. *„A ohledně manželství, to chci a mám to v tomhle spíš naopak, že prostě nechci dopadnout takhle, a proto chci založit rodinu, až si budu úplně jistá, že to fakt bude s tím partnerem klapat. Ale moje představa je, že prostě chci být s někým celý život, jako moji prarodiče, ti jsou spolu 50 let. To přesně chci.“*

Graf č.18: Udržování vztahů

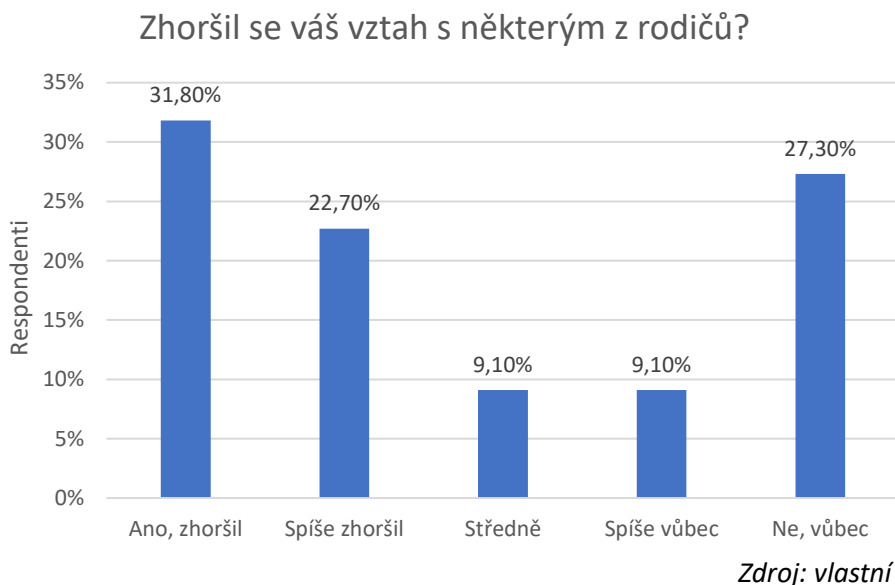
K tomuto dotazu respondentka č. 1 zmínila hlavně její problémy s důvěrou vůči partnerovi a podobu jejich reakcí během řešení konfliktů ve vztahu se způsobem, jak konflikty řešili její rodiče. *„Já si myslím, že jsem v hodně emočních věcech po mamce a že občas vyloženě slyším, když mluvím, ty převzatý věci z jejich hádek a dost mě to štve teda. A pak hlavně co se týče důvěry, teď už je to docela urovnaný, jak jsme spolu 3 roky ale ze začátku to bylo dost intenzivní. On je každý den někde a já to fakt hodně těžce nesla a bylo to dost náročný.“*

Vzhledem ke zkušenostem, které má respondentka č.2 s partnerskými vztahy, vyjádřila se spíše k problému týkajícího se navazování vztahů. *„Nevím, jestli přímo partnerské vztahy, ale hlavně mám hodně veliký problém navazovat jakýkoliv vztahy s lidmi, a to začala v době kdy se naši rozváděli. Na střední jsem si už myslela, že to bylo lepší, pak jsem se začala zas přejídat a pak už se to vůbec psychicky moc nelepšilo. Od té doby mi to už prostě nejde.“*

K tomuto tématu se respondent č.3 vyjádřil pouze k jeho osobním důvodům rozpadu vztahů. Žádnou domněnku o ovlivnění těchto důvodů rozvodem nezmínil. *„Já jsem takovej dost zvláštní člověk, ale asi to není nikdy nic úplně konkrétního. Jsem buď moc odtažitej nebo se hned moc vážu a tak, záleží, co je asi zrovna za období, ale vždycky je tam nějaká takováhle vzácnost ale nemůžu to asi úplně konkretizovat jak jednu věc.“*

Otázka č. 3 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na vztahy s rodiči mladého dospělého?

Graf č.19: Zhoršení vztahu s rodiči

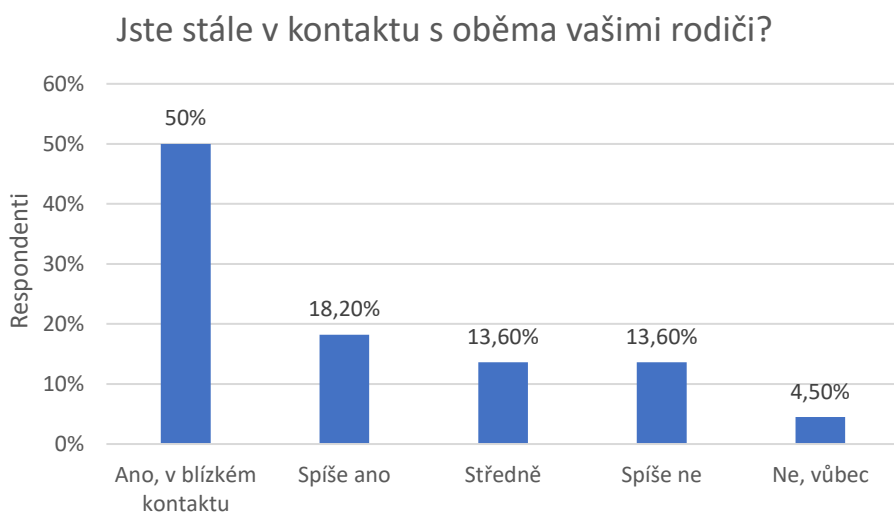
Nejvýrazněji se zhoršil vztah s rodičem respondentce č.1. Jedná se o otce, se kterým momentálně nemá téměř žádný kontakt. Jejich vztah nebyl však ani před rozvodem nijak blízký, informantka se k němu vyjádřila takto: „No, já si to moc nepamatuju. Táta moc nebyl doma. Dřív jezdil kamionem, jezdil domů jen na víkendy. Já měla dřív hodně kroužků, různé soutěže, a tak a on se toho nikdy neúčastnil. Nějaký výlety rodinný, a tak řešila jen mamka, on s náma jezdil ale ten zájem tam nebyl už od malička.“ K nijak výrazné změně jejich vztahu tedy nedošlo. „On třeba už když se brácha narodil tak on ho hodně nechtěl, odjakživa se nijak moc o nás nezajímal.“

Respondentka č.2 pociťuje zhoršení vztahů také ze strany otce. „No, asi jako si nejsme už tak blízcí, občas se jako vídáme ale neřešíme nic hlubšího. Třeba jako jen jak se máme.“ Podobně jako respondenta č.1 však ani před rozvodem nebyla otcí nijak blízká. „No on byl dřív hodně často pryč, ona nás vychovávala hlavně mamka. Takže to zůstalo tak nějak stejný v tomhle. O rozvodu se semnou nikdy ne bavil do teď. Prostě ten vztah tak nějak lineárně pokračuje pořád stejně. Ale on o tom nikdy nemluvil.“

Na rozdíl od prvních dvou respondentek se respondentovi č.3 vztah s rodiči spíše zlepšil. Sám přisoudil zlepšení vztahu samotnému rozvodu. „Pak když se rozešli tak každé začal individuálně přemýšlet a začal jsem se bavit mnohem víc s mamkou

i s tatškou. S tatškou ne nějak to.“ Momentální vztah mezi členy rozvedené rodiny popisuje následovně. „Ted' spolu máme vztah v pohodě. S tatškou je to takový hodně kamarádský vztah a s mamkou se dá říct, že si můžeme říct skoro cokoliv, takže je to asi v pohodě. Sestra je hodně introvert. Občas se poštekáme ale když máme oba náladu tak jsme docela kamarádi. On už ted' nechlastá a není úplně hnusnej a krutej, nemluví už tak hnusně na plnou hubu. Je to milí. On ne že by úplně abstinoval ale je to docela v pohodě.“

Graf č.20: Kontakt s rodiči

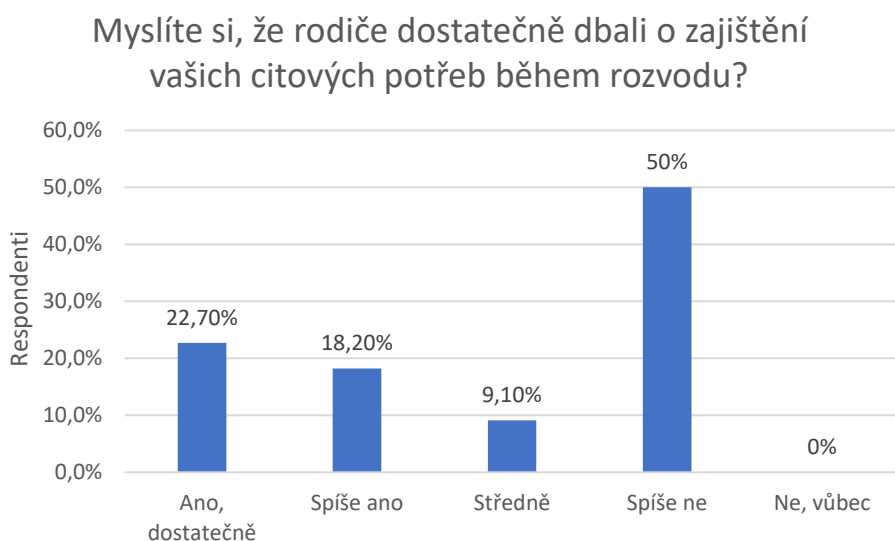
Zdroj: vlastní

U předchozího dotazu je zmíněn přerušovaný kontakt respondentky č.1 s otcem. I přes soudem nařízené navštěvování otce, jej naposledy viděla přibližně dva roky po rozvodu. K žádnému řešení přerušování styku otce s dětmi nedošlo, jelikož nebyl přílišný zájem ani ze strany dětí. *„Ne, já si ani nepamatuju, kdy jsme se viděli naposled osobně, a to je mi 22, takže to stoprocentně naposled nebylo, když mi bylo 18. Ted si přesně nepamatuju, kolik mi bylo, když se rozvedli, nějak mezi 12-14. A on se semnou vídal asi tak jen 2 roky, na ty víkendy a pak jednou před létem přišel, že jede na dovolenou, takže se příště nevidíme a pak už jsem se nikdy neviděli.“* Momentálně ji však nijak výrazně nezasahuje že nemá žádný vztah s otcem. *„Jo, já si ani neumím představit, jak by se jako navázal. On nebyl u ničeho, jako třeba na tanečních, ani asi neví, že mám řidičák nebo takový důležitý věci.“* Pociťuje pouze absenci otcovské role v jejím životě, on sám ji však nijak nechybí. *„Jo to jo, ale ne že by mě chyběl přesně ten člověk, ale jak přesně říkáš, tak prostě táta. Já jako mám super dědu, nebo bratranec je starší a můžeme se bavit o věcech, ale není to prostě táta.“*

Respondentka č.2 je stále v kontaktu s oběma rodiči. S matkou bydlí, s otcem se občas stýká. „Jo, jo, vídáme se. Ale né pravidelně, občas někam jedeme společně ven.“

Stejně to má i respondent č.3. Momentálně bydlí s matkou, otec je všechny, respondentu, respondentovu matku a sestru, v jejich domácnosti občas navštěvuje. Se vztahem, který s nimi má je vcelku spokojený.

Graf č.21: Zajišťování citových potřeb během rozvodu

Zdroj: vlastní

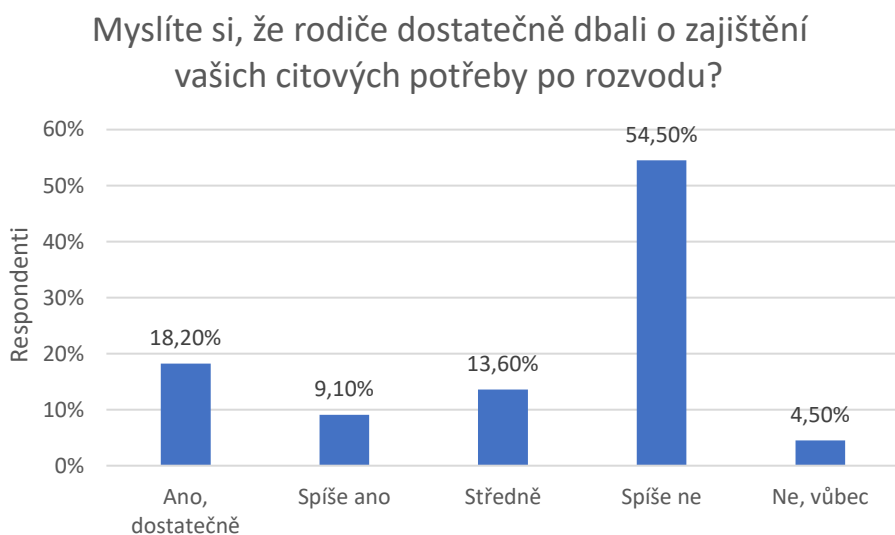
K otázce byli uvedené příklady pro upřesnění dotazu respondentům: Nepodceňovali vliv rozvodu na vás, starali se ve správné míře o zajištění vašich potřeb a duševní pohody?

K tomu to tématu se nejvíce vyjádřil respondent č.3. Poukázal na jeho vnímání tohoto složitého období, kdy byly mezi rodiči největší spory, ty je společně s dalšími starostmi zahltili do takové míry, že se respondentovi dostatečně nevěnovali. Také poukázala na složitý vztah s otcem, který se v té době věnoval spíše alkoholu a nedbal na emoce svých dětí. „Já ještě, než se odstěhovali tak jsem se hodně distancoval. Začal jsem hrát hodně na počítači a vobecně jsem se distancoval od rodičů, vůbec jsem se s nimi nechtěl bavit a pak se to vyvinulo v to no. Nevím vobecně to asi nebyla úplně moje chyba i když já jsem se nechtěl moc bavit taky ale mamka byla furt v práci a pak neměla čas semnou hrotit a pak ještě byla ségra, která měla taky problémy ve škole, tak to měla docela těžký a tatka ten byl v práci nebo někde chlastal. Moc času si na mě neudělal. Občas jsme se pošťekali, protože byl táta docela nervák a sám nevěděl, jak má bajt táta,

protože tátu neměl a byl takovej moc upřímnej, takže mě to trochu podkopávalo ale docela jsem si zvyknul. Ségra to měla těžší, na tu to mělo docela dopad. Že byl jako hnusnej no. Ted' se moc nebaví, on se občas ted' snaží, ale sestra nemá už moc zájem.“

Kromě problémů s alkoholem z konverzace vyplynulo že otec měl problém i s řešením rodinných krizí. Následující citace je reakce na dotaz, zda si rodiče všimli problémů s drogami, které u informanta v mírnější formě přetrvávají do dnešní doby a zda je spolu dokázali řešit. *„Táta to nechával spíš na mamce. Ale ona i ségra měla v té době kritický problémy a měla těžký sociální úzkosti a měla kvůli tomu dálkovou individuální výuku, protože nemohla chodit do školy. Takže toho bylo víc a řekl bych možná, že od toho i taťka utíkal, a tak se odstěhoval a měl od toho klid.“*

Graf č.22: Zajištění citových potřeb po rozvodu

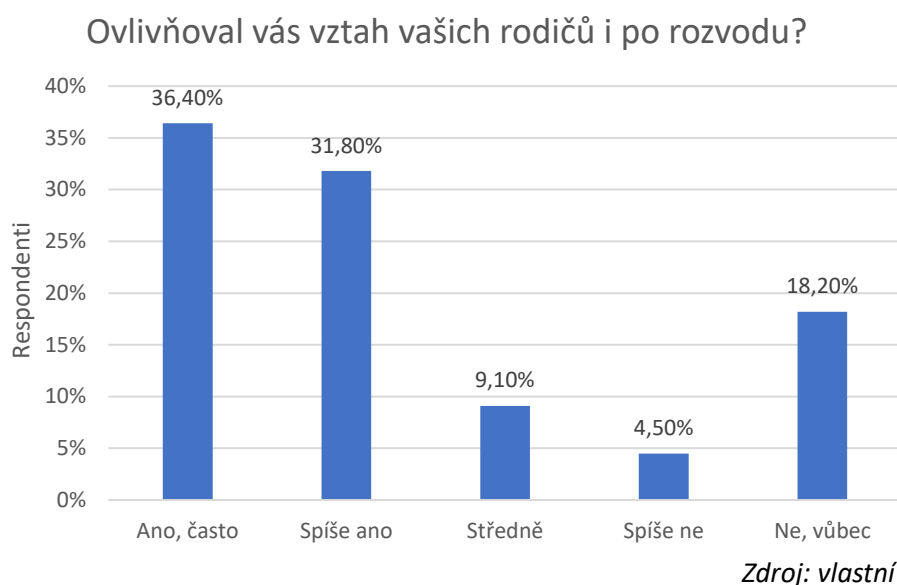
Zdroj: vlastní

K otázce byli uvedené příklady pro upřesnění dotazu respondentům: Nepodceňovali vliv rozvodu na vás, starali se ve správné míře o zajištění vašich potřeb a duševní pohody?

Respondentka č.1 uvádí nedostatky hlavně ze strany otce. Nejedná se pouze o jeho přerušování kontaktu ale také o způsob, jakým trávil čas se svými dětmi v době nařízené soudem. *„Nechtěli jsme se s ním moc stýkat, ale museli jsme, protože by mohl dělat problémy i když on o nás sám nestál, nebo třeba to tak není, ale já jsem to tak vnímala, že chtěl jako by aby se to mamce nelíbilo a kdyby náhodou něco tak aby měl čím soudu zahrát na city, jakože on se tady snaží. Ale jako stejně když si nás vyzvedl tak*

nás vzal někam na zmrzlinu, šli jsme s ním do bankomatu, aby si vybral peníze, obešli jsme s ním prostě dva bloky a šli jsme zas domů k mámě.“ Co se týče její matky uvedla, že sní měla vztah výrazně lepší, avšak i tak se objevovali nedostatky. „A po rozvodu, to bylo zhoršený, že nám nevěnovala tolik pozornosti, co by měla nebo co by asi i chtěla. Takže jsem se aspoň dost díky tomu sblížila s bráchou. A bydleli jsme u prarodičů, takže vždycky byl někdo, kdo se o nás postaral a ona věděla, že nás nenechává samotný. Ale ten vztah byl vždycky v pohodě podle mě.“ Momentálně má s matkou dobrý vztah.

Graf č.23: Ovlivňování vztahem rodičů po rozvodu

K otázce byli uvedené některé příklady, které se této k problematice objevují v odborné literatuře. Například: Stále spory a konflikty, neschopnost se dohodnout, shazování druhého rodiče před vámi.

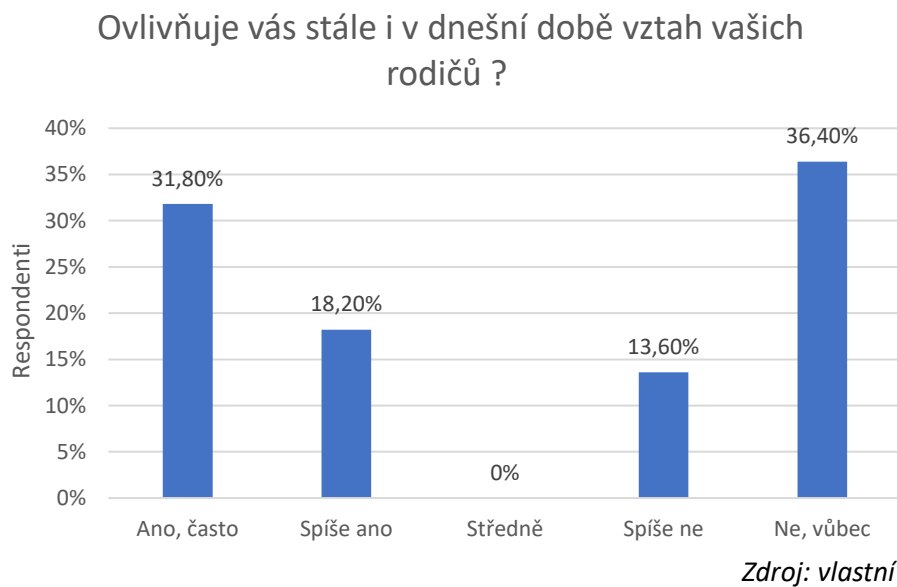
U respondentky č.1 se objevovalo převážně shazování a stěžování si na druhého rodiče před dětmi, a to převážně ze strany otce. *„Jo, vždycky když jsem měla jinej názor, tak já nebyla úplně, že bych to v sobě dusila a pak se doma vybrečela. Byla jsem docela taková drzá, prostě jsem mu to vpálila do ksichtu, když to takhle řeknu. No a v tu chvíli mi říkal že jsem jako máma a že nás doma očkuje a tak. Což jako jo bavili jsme se o něm doma ale úplně mi nepřišlo, že by nás proti němu štvála. Spíš nám i vysvětlovala že ví, že nechceme, ale že k němu musíme.“*

U respondentek č.1 a č.2 se také objevila neschopnost rodičů se stýkat. Respondentka č.2 uvedla že z důvodu jejich psychických problémů ji bylo nařízeno docházet na

rodinou terapii. Otec se však nikdy nedostavil. Dotazovaná to objasnila takto: „Jenom s mámou, nebo bráchou. Ona říkala, že by bylo nejlepší, kdybychom byli všichni, ale to nešlo. Oni by do toho nešli.“ Stejné problémy nastali i při její hospitalizaci na psychiatrickém oddělení. Rodiče jí prý navštěvovali ale pouze odděleně. „Jo, ale ne společně, oni by se vůbec nevystáli.“

Respondent č.3 několikrát v rozhovoru zmínil či naznačil, že rozvod pomohl jeho rodičům k individuálnímu vývoji a zlepšení jejich životů i vztahů k dětem. To stejné vyznívá i z jeho odpovědi na dotaz ohledně spolupráce mezi rodiči při řešení jeho problémů s drogami. „Rodiče z toho byli dost nešťastný, jak ze mě, tak i z toho, jak to měli spolu ale normálně dokázali řešit, tak nějak společně ty moje problémy, dokázali určit co bylo dost vážný.“

Graf č.24: Ovlivňování vztahem rodičů dnes

K otázce bylo uvedeno několik příkladů, které se objevují v odborné literatuře pojednávající o této problematice. Například: Neschopnost se setkávat, třeba na akcích, které jsou pro vás důležité, jako maturitní ples, promoce, svatba..., stále shazování, pomlouvání druhého rodiče před vámi.

V dnešní době ovlivňuje respondentku č.1 časté rozebírání otce ze strany matky. „Jo, to dělá často. A to si i myslím, že mě teď štve víc, než mě dřív štvalo, protože už žije úplně jiný život a nechápu, že si na tyhle věci s detaily vůbec pořád vzpomene. Chápu, že to měla těžký a že si prošla vším. Ale teď už na něj jako vyloženě nadává před náma. Což on

už v našich životech ani není. Jediný kontakt je, že mi pošle email na moje narozeniny a na bráchovi narozeniny, že mu mám za něj popřát. A každé měsíce mi přistane pár korun od něj.“

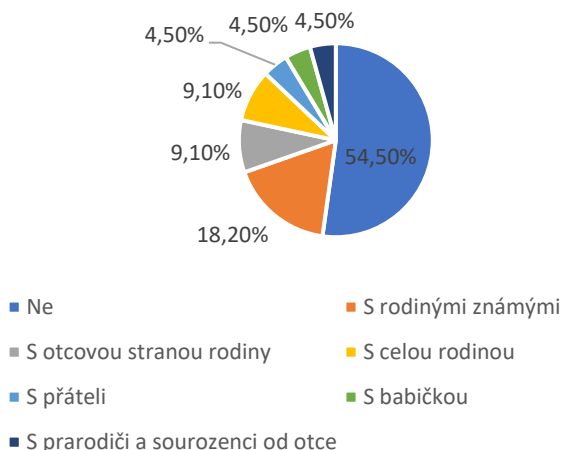
U rodičů respondentky č.2 stále přetrvává neschopnost se střetávat. Sama se díky zrušení maturitního plesu do žádných stresujících situací, které by tento postoj jejich rodičů způsobil nedostala. Zmínila však že se s tímto problémem musel vypořádat její bratr během jeho promoci. *„Jo promoce, tak nám nikomu ani neřekl abychom přišli. Normálně se tam zve rodina, on nikoho nepozval. Prej z toho důvodu, že se nemůžou vystát a bylo mu blbě pozvat jen třeba jednu půlku rodiny žejo.“*

Respondent č.3 vnímá momentální vztah svých rodičů velice pozitivně. Každý den se vídají kvůli práci, kterou vykonávají. Stále společně vlastní nemovitosti. *„V dnešní době myslím, že vůbec. Dneska tady táta byl se na mě podívat. Normálně se pozdravili, nemaj s tím problém. Normálně spolu koexistujou. Žádný majetkový problémy nebo tak. Bylo to horší jen když bydleli spolu. Proti to mu je to úplně v pohodě.“*

Otázka č. 4 Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na sociální vztahy mladého dospělého?

Graf č.25: Narušení vztahů s ostatními lidmi po rozvodu

Narušili se po rozvodu rodičů některé vaše vztahy s ostatními lidmi?

Zdroj: vlastní

V otázce byli na výběr dané osoby, se kterými se vztahy po rozvodu mohli zhoršit. Dotazovaní však až na několik výjimek využili možnosti kolonky Jiné..., do které vepsali své osobní zkušenosti. Graf je tedy složen pouze se zvolených možností.

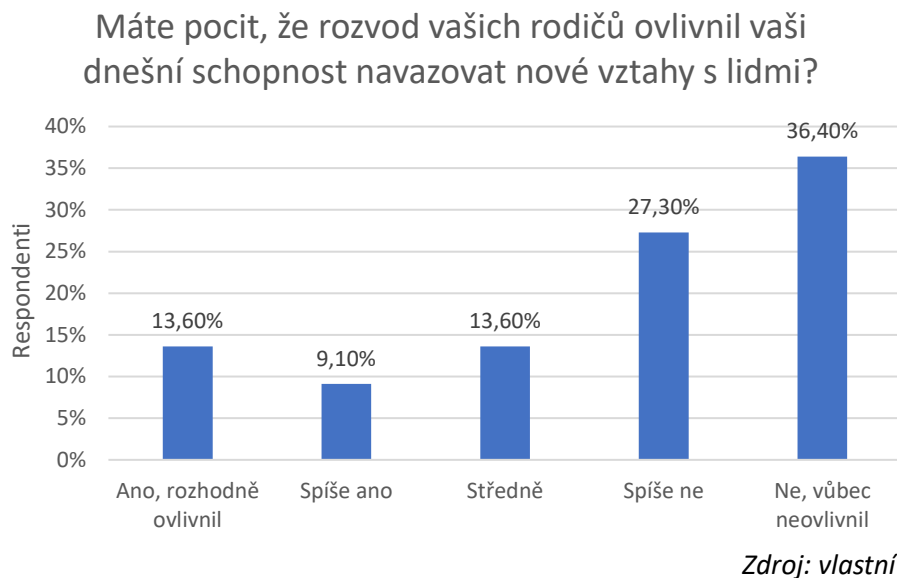
U respondentky č.1 došlo po rozvodu rodičů k úplnému přerušení kontaktu s rodinou z otcovi strany, a to i přes dřívější dobré vztahy. „Jojo, dřív to bylo normální, vídali jsme se, babička nás hlídala, nosili nám obědy, a i mamka s nimi dobře vycházela. Ale ono to dost bylo i tím, že jsme se odstěhovali do jiného města a na to se naši rozvedli tak to zaniklo. A nějaký zájem od nich teď vůbec není. Pamatuju si, že jsme u nich byli po rozvodu jednou s tátou na obědě, ale od té doby jsem je nikdy neviděla.“

Respondentka č.2 při rozhovoru odkázala na dotaz v dotazníku, kterým celkově vysvětlila, jak se jí po rozvodu narušili vztahy s okolím. „Ale jak jsi tam měla otázku na ty narušený vztahy, tak jsem dala, že ne protože mi jsme se jako nehádali, ale já se úplně kvůli těm problémům disociovala od lidí, od kamarádů, co jsem měla ve škole.“

Stejně jako předchozí respondentky i respondent č.3 kvůli rozvodu ztratil vazby na určité členy rodiny. Přesněji na celou stranu otcovi rodiny, která o jakýkoliv kontakt nejeví zájem. „Asi úplně neukončilo, ale třeba z tatkoví strany se už s příbuznými úplně

nevídáme, jsme se přestali bavit. Jako v podstatě úplně, ale kdybychom se viděli tak by to asi nebyl problém, ale určitě neuvidíme, protože tam z té strany taky není vůbec žádný zájem. Z mamčiny strany s prarodičema vlastně bydlím, takže tam není problém.“

Graf č.26: Vliv rozvodu na navazování vztahů s lidmi

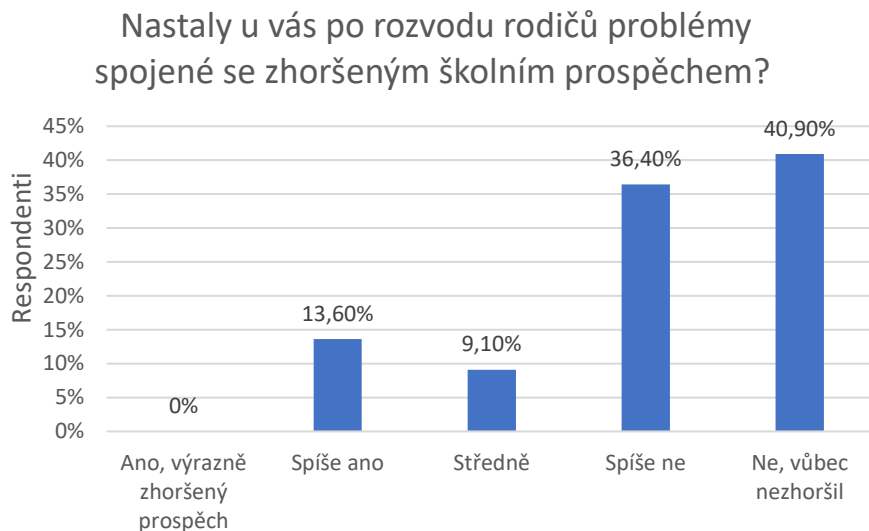

Tato problematika se objevuje hlavně u respondentky č.2. K již zmíněným dotazům se opakovaně vyjadřovala o svých psychických problémech, které ji odstříhly od všech přátel a lidí v jejím okolí. Tyto problémy se u ní objevují od rozvodu jejich rodičů, sama je rozvodu částečně připisuje a jejich stav je, podle slov respondentky, spíše horší. „...ale hlavně mám hodně veliký problém navazovat jakýkoliv vztahy s lidmi, a to začala v době, kdy se naši rozváděli. Na střední jsem si už myslela, že to bylo lepší, pak jsem se začala zas přejídat a pak už se to vůbec psychicky moc nelepšilo. Od té doby mi to už prostě nejde.“

U respondenta č.3 se objevují problémy jak s navazováním, tak s udržováním vztahů s lidmi. Vinu za to rozvodu však přímo nepřikládá. „Sokolím tyjo, to bych asi nepřikládala úplně rozvodu jako spíš tomu, jak jsem vychovanej a tomu, jak vidím lidi, já je vidím spíš tak černobílí. Bud špatný, nebo dobrý. Nevím, jestli je to přímo z rozvodu nebo spíš moje osobnost, ale mám dost problém pochopit ty kamarádský vztahy a vlastně nevím, nevím. To je asi složitější. Se nějaký období úplně uzavřu a pak jsem zas dost aktivní a pak to spolu nevypadá moc dobře, že někoho nejdřív pořádně otravuju a pak na to seru. To je asi spojený s těma emocionálnima stavama že třeba se mi něco stalo a pak

jsem všem přestal odepisovat. A asi nevím, co k tomu dál říct. Mě se to všechno dost teď střídá.“

Graf č.27: Školní prospěch

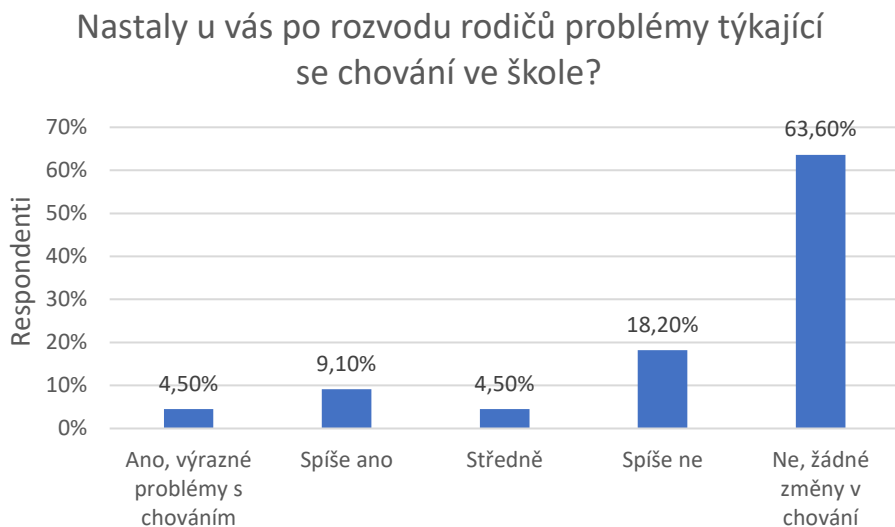

Zdroj: vlastní

Respondentka č.2 uvedla že u ní se objevil opak tohoto častého problému. Škola jí pomáhala zaměřit soustředění na něco jiného, než byli problémy doma. *„No mě se naopak zlepšil prospěch. Já všechno začala ignorovat a soustředila jsem se jen na tu školu, asi jsem se snažila nevnímat tím ty ostatní věci, takže ta škola pro mě bylo to hlavní. A pak v prváku to ještě drželo ale jak jsem začala bejt z těch všech problémů unavená, tak se to zhoršilo. Špatný to bylo, když jsem vážila třeba 30 kilo, to jsem se nedokázala teda vůbec soustředit.“*

U respondenta č.3 došlo k výraznému zhoršení známek už v době rozvodu, největší propad nastal však hned po něm. Po přechodu na gymnázium, na které nastoupil v 15 letech začal mít respondent problémy jak se známkami, tak i s chováním. Současně však v této době již začínal aktivně užívat omamné látky. K dotazu na spojitost mezi těmito faktory odpověděl takto: *„No jedno s druhým, nejdřív jsem z toho byl španej, že jdu dolů, začal jsem užívat ty látky, víc mi to nešlo tak jsem na to začal víc brát no.“*

Graf č.28: Chování ve škole

Zdroj: vlastní

K otázce bylo uvedeno několik příkladů pro upřesnění dotazu. Například: Vyrušování při vyučování, zhoršené vztahy s vrstevníky, nedostatek respektu k vyučujícím, zanedbávání školních povinností.

Respondentka č.1 se k tomuto tématu týkajícímu se školy vyjádřila vcelku pozitivně. Nedošlo k žádnému zhoršení. Naopak ji školní kolektiv podržel a pomohl toto těžké období překonat. „*No my měli v škole docela dobrý kolektiv a byli jsme tam takový 4 kamarádky, takže jsem se měla komu svěřit a mluvili jsme o tom. Ony teda mají celou rodinu, ale jedna to měla doma taky hodně problematický, takže jsme si dokázali popovídat a byli tady pro mě. Možná jsem se maličko upnula na to tancování a řekla bych že mi taky docela pomohlo. Tam byl taky dobrý kolektiv a cítila jsem se tam dobře.*“

Stejně tak se nezhoršilo chování ani respondentky č.2 „*To ani ne, já byla spíš tišší.*“

Zhoršení u respondenta č.3 bylo naopak velice markantní. Problémy vznikali často a ve velké míře, zaregistrovali to i vyučující a samotné vedení školy. Respondentovi byli ze strany školy poskytnuty psychologické služby a možnost navštěvovat protidrogový program. „*V druháku si škola všimla že mám problém, mě škola navrhla do nějakýho juniorského rehabilitačního programu protidrogovýho. To bylo takový hodně halo ale z toho jsem se nějak vykroutil.*“ Respondent vylíčil i situaci při které k těmto zásahům došlo. „*No já nějak spal na lavici, učitelka se mě snažila probudit. Nešlo jí to, když jsem se pak vzbudil tak nade mnou stál ředitel a řekl mi, že mám jít*

s ním. Přijdu do zasedačky a tam všichni učitelé, výchovná rada. Řekli, že rodiče už jsou na cestě. Tak jsem polknul slinu. Začali mi říkat, jak si všimli, že mám problém, ale že to myslí dobře. No a učitelé to všude rozkecali. Musel jsem k psychologovi. Tak jsem mu řekl, že mě drží ten kolektiv ve škole, že jinak se dostanu k větším dealerům a tak. Takže jsem do tří dní byl zas ve škole zpátky. Ale na základce jsem měl samý jedničky. Na gymplu mi ten vlak už začal ujíždět a pak už jsem nestíhal. Jsem si udělal na gymplu úplně novou osobnost.“ Zmíněné gymnázium nedostudoval, kvůli nařknutí z falšování úředních dokumentů musel pod pohrůžkou vyhazovu ze školy odejít. Z druhého gymnázia, na které přestoupil ho však už vyhodily „Na gymplu jsem byl necelí 3 roky, pak rok na jiným, tam mi to úplně nevyhovovalo i kolektivem. Z gymplu mě vyhodili, protože tam byl problém s neomluvenými hodinami, že jsem vyhořel nebo jsem byl na nějaký látce a potřeboval jsem dny off. Potřeboval jsem potvrzení od doktorky tak jsem si sehnal razítko a používal jsem ho sám. Pak se na to přišlo, obvinili mě z falšování úředních dokumentů a pak se semnou ředitel dohodl, že odejdu. Na tom druhém jsem měl nějaký problémy, že jsem nedělal věci, řekl jsem si, že na to seru, nedostavil jsem se, tak mě vyhodili.“ I přes školní neúspěchy informant nastoupil na další střední školu, ze které kvůli problémům s drogami sám odstoupil. Momentálně má však na stejné škole domluvené individuální dálkové studium, na které chce v září tohoto roku nastoupit. Jeho cílem je udělat maturitní zkoušky. „Pak jsem nastoupil jinam a zas jsem skončil ve 3 ročníku. Jsem měl psychický problémy asi nějakou psychózu a neunesl jsem, že jsem tam byl nejstarší, myslel jsem, že se o mě baví. Tak jsem šel za ředitelkou v ně úplně ideálním stavu, ale na venek jsem vypadal asi v pohodě. Řekl jsem, že končím a druhý den, když jsem se z toho vyspal tak jsem toho dost litoval. Ted' si domlouvám individuálko. Nemuselo to být tak těžký, si dělám sám všechno.“

Ohledně sociálních vztahů jsem se všech respondentů v rozhovoru zeptala i na zkušenosti s patologickými skupinami. V odborné literatuře je často popisován jev, při kterém se děti z důvodu nepříjemné atmosféry a problémů v domácnosti distancují od rodiny, to má často za důsledek, že se připojí ke skupinám lidí, které mnohdy vykazují patologické chování, tito jedinci mohou dítěti nahrazovat kontakt s rodinou. Nejčastěji se jedná o patologické jevy v podobě užívání drog, častého pití alkoholu, krádeží a vloupání. Toto jednání může samozřejmě eskalovat ve vážné trestné činy.

Respondentka č.1 žádné zkušenosti s podobnými aktivitami nemá. U respondentky č.2 se objevilo distancování se od lidí, k přilnutí ke skupinám jakýchkoliv jedinců to

však nevedlo. Jediné zkušenosti má z náhodného navázání kontaktu s jedním uživatelem drog, který ji poskytl možnosti experimentovat s psychedeliky, o které měla zájem. Vztah však moc dlouho netrval a momentálně již v kontaktu nejsou. *„Ale když jsem se o tom začala zajímat tak jsem potkala jednou na ulici nějakýho týpka, kterej se o tomhle začal bavit. Ani nevím proč si vybral zrovna mě. On toho bral hodně, taková typická smažka. Ale byl hezkej. No a od něj jsem si něco sehnala ale teď se s ním už nebavím.“*

K tomuto tématu se nejvíce vyjádřil respondent č.3 Následující citace je reakcí na dotaz ohledně spojitosti mezi užíváním omamných látek se skupinou jedinců, se kterou trávil čas a situací u něj doma kde se mezi rodiči vyskytovali časté hádky kvůli kterým byli dohnáni k jednání v afektu i vůči jemu samotnému. *„Určitě, po škole jsem měl jedno období, kdy jsem vůbec nechodil po škole domů. Jsme jenom hulili, chlastali nebo dělali jiný píčoviny. A to mi tak nějak od té 8 třídy vydrželo, teď to teda už nedělám tak moc. Ale v té době to bylo dost kritický. Nějak konec devítky to už dost začínalo, prvák, druhák a pak to dopadlo, jak to dopadlo no. Já byl v té partě nějak už zařazenej a pak ostatní začali dělat to co já. Já se k tomu dost hlásil. Třeba první zkušenost s trávou bylo tak 11-12. Nikdy jsem k tomu nijak odpor neměl. Alkohol, jsem začal s kamarádama a ty ostatní věci pak sám, jsem si objednával z internetu a pak když jsem získal přístup k jiným věcem tak jsem se do toho hrnul no. Já jsem prostě vyrůstal i mezi lidma, co to viděli u rodičů a přišlo mi to i tak nějak normální, jak jsem to viděl.“*

6. Diskuse

Hlavním cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak mladí dospělí, kteří prožili v dětství rozvod svých rodičů vnímají dopady této životní události na jejich momentální život v rané dospělosti. Výzkum mapoval čtyři oblasti života vzorků, ty byly stanoveny čtyřmi hlavními výzkumnými otázkami.

První oblast se zabývala psychickou stabilitou jedinců. Z výsledků vyplývá, že většina jedinců označuje rozvod jako psychicky náročný. Díky respondentům z rozhovoru jsem získala bližší náhled na několik psychicky náročných situací, do kterých se děti kvůli rozvodu dostávají. Nejvíce byli zmiňovány vztahy mezi rodiči, jejich hádky a nenávisť vůči sobě, kterou před dětmi málo kdy skrývají, naopak často své potomky těmito výlevy vůči svému bývalému partnerovi zahlcují. S tím se pojí i přehlčení rodičů danou situací kvůli čemuž dochází k zanedbávání, u vzorků se jednalo hlavně o zanedbávání psychických potřeb. Tyto jevy se shodují s rozdělením faktorů od Dytrycha, které ohrožují zdravý psychosociální vývoj dítěte a které jsou spojeny s rozpadem rodiny. Přesněji s faktory zanedbávání a zneužívání.⁴⁶ Z dotazníkového šetření také vychází, že jedinci začali mít více psychických problémů a nemocí až s narůstajícím věkem, časově vzdálené od doby rozvodu. Psychické problémy a onemocnění se však u respondentů častokrát shodovali, nejčastěji se jednalo o úzkosti, deprese, nízké sebevědomí a problémy s emocemi. Díky podrobným informacím, které poskytla respondentka č.2 jsem získala náhled i na zkušenost se vznikem vážných psychických problémů v době rozvodu, a také na jejich vývoj během dosavadního života respondentky. Psychická onemocnění samozřejmě nemůžeme s jistotou spojovat s rozvodem, jejich vznik a vývoj je velice individuální a závisí na spoustě faktorů, jako jsou třeba dědičné předpoklady. Pokud se však podíváme na to, jak vzorky vnímaly rozvod, jak moc podle nich má i v dnešní době vliv na jejich životy a do jakých situací je dostal, vliv rozvodu na psychické problémy je v jakékoliv míře pravděpodobný. Výsledky můžeme porovnat například s daty OECD, které uvádí, že v České republice trpí psychickými problémy kolem 15% populace.⁴⁷ Odpovědi respondentů ukazují, že s psychickými problémy se ve větší či menší míře vypořádává

⁴⁶ ⁴⁶DUNOVSKÝ, Jiří; DYTRYCH, Zdeněk; MATĚJČEK, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada, Praha: 1995. ISBN: 80-7169-192-5

⁴⁷ ČESKO V DATECH. Duševní zdraví. Online In: Česko v datech, 15.8.2022. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/175-dusevni-zdravi/#article-content> [cit. 2024-04-01].

více než polovina dotazovaných, přesněji 54,4%. Musíme brát však v potaz, že počet výzkumných vzorků byl velice nízký, tudíž může docházet ke zkreslení.

Druhá oblast zkoumá partnerské vztahy, jejich funkčnost a celkový pohled jedinců na toto téma. Výsledky v dotazníků jednoznačně ukazují že jsou zkoumaní mladí dospělí přesvědčeni, že jim rozvod změnil jak pohled na partnerské vztahy, tak i způsob jakým je udržují. Respondenti poskytli pohled na tuto problematiku z obou stran. Respondent č.3 pociťoval a stále pociťuje že mu rozvod společně se zkušenostmi v okolí neutvořil moc pozitivní pohled na partnerství. Oproti tomu respondentka č.1 poukázala že jí rozvod nezměnil představu o vztazích, jelikož byla od dětství svědkem toho, že její rodiče netvořili šťastný pár, rozvod tedy nenarušil představu lásky. I zde byl zmíněn vliv z okolí, přesněji šťastné a dlouhodobé manželství jejich prarodičů, to ji naopak motivuje k tomu že láska a šťastné partnerství existuje. Vliv okolí tedy formuloval představy vzorků o funkčnosti partnerství v podobné míře jako rozvod jejich rodičů. Co se vlivu na udržování partnerství týče, respondenti z rozhovoru nejvíce poukázali na dopady psychických problémů, které spojují s rozvodem. K tomuto je důležité podotknout, že psychické problémy a onemocnění ovlivňují a zasahují do všech oblastí života jedince, jejich dopad se tedy projevuje ve všech mnou zkoumaných oblastech a tématech. Respondentka č.1 u sebe také pozoruje vzorce jednání při partnerských neshodách, se kterými se jako dítě setkávala u svých rodičů. Tento jev přenosu vzorců chování a jednání ve vztahu z rodičů na děti už zaznamenali i jiní autoři v odborné literatuře, respondentka ho tedy potvrzuje. Výzkum se s odbornou literaturou mírně rozchází v otázce zabírající se přáním uzavřít manželství. Mnoho autorů spojuje rozvod rodičů s dospělými lidmi, kteří kvůli této zkušenosti zanevrou na manželství a často ho vůbec nechtějí. Pavel Říčan tento jev ve své knize popisuje následovně. „*Manželské štěstí rodičů je podmínkou, aby dítě zařadilo manželství jako samozřejmost do svého životního scénáře.*“⁴⁸ Výsledky mého výzkumu však ukazují opak, 86,4% dotazovaných manželství v budoucnu uzavřít spíše chce nebo je přímo rozhodnuto, že chce.

Třetí oblast se zabývá vztahy s rodiči. U tématu, zda rozvod zhoršil vztahy dítěte s rodiči, byly výsledky vcelku vyrovnané. Pouze s mírným nakloněním na stranu potvrzující zhoršení vztahů. Informanti z rozhovoru však poskytli také náhled na

⁴⁸ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Portál, Praha: 2014. ISBN: 978-80-0772-6

jejich situace, kdy zhoršení vztahu s rodičem, u všech respondentů se jednalo o otce, nebylo nijak markantní. Ale hlavní důvod této skutečnosti byl, že ani před rozvodem s otcem nijak blízký vztah neměli. Respondentka č.1 například popsala vývoj vztahu s otcem před a po rozvodu jako lineární i přes fakt, že s ní krátce po rozvodu úplně přerušil kontakt. Co se týče péče a zajišťování citových potřeb ze strany rodičů vůči dítěti, tak dotazovaní u doby jak během rozvodu, tak i po rozvodu, vnímali tuto aktivitu ze strany rodičů spíše jako nedostatečnou. V době po rozvodu dokonce došlo k mírnému zhoršení. Nejedná se však o jednoznačné výsledky, několik jedinců bylo s aktivitou rodičů spokojeno. Informanti v rozhovoru uvedli že rodiče často neměli čas se jim dostatečně věnovat a nejspíš i proto nenaplnovali jejich citové potřeby v takové míře jaké by měli. U ovlivňování dítěte vztahem mezi rodiči došlo u respondentů k výrazné změně v době po rozvodu a v dnešní době. Po rozvodu pocítovala většina respondentů vliv tohoto vztahu na svou osobu. V rozhovorech zazněl nejčastěji problém se stýkáním rodičů. Respondentka č.2 měla například nakázané rodinné terapie z důvodu jejich těžkých psychických problémů, rodiče i přes vážnost situace nebyli schopni se terapii společně účastnit. Objevovalo se i urážení druhého rodiče před dítětem nebo u respondentky č.1 dokonce obvinování dítěte z toho, že je pod vlivem své matky. V dnešní době toto ovlivňuje podle dotazníku už pouze polovinu vzorků. U respondentek č.1 a č.2 je stále přítomný problém, že se rodiče odmítají střetnout. Bratr respondentky č.2 se kvůli tomuto ocitl v nepříjemné situaci během jeho promoce. Rozhodl se radši nikoho nepozvat, než se vystavovat stresujícím a nepříjemným chvílím. U respondentky č.1 se také stále objevuje urážení a stěžování si na bývalého manžela ze strany její matky, i přesto že s nimi už roky není v kontaktu. Rozvod rodičů respondenta č.3 naopak vztahy zlepšil, a to nejen vztah mezi partnery ale i vztah s dětmi a celkově zlepšil kvalitu života všech zúčastněných.

Poslední oblast se týkala vlivu rozvodu na sociální vztahy potomka. K narušení vztahu s jinými lidmi, které by způsobil rozvod, u více než poloviny respondentů nedošlo. Pokud ano, jednalo se hlavně o členy rodiny, rodinné známe a v jedné výjimce o přátele. U dvou respondentů poskytujících rozhovor došlo k úplnému ukončení vztahu s rodinou z otcovi strany. Ta se ani v jednom případě nepokusila vzorky do dnes kontaktovat a jeví nulový zájem o ně i jejich sourozence. Tyto informace pro mě byly vcelku překvapující, vzhledem k tomu, že jeden vzorek je stále v kontaktu s otcem a jejich vztahy popisuje jako přátelské. Respondentka č.2 v dotazníku uvedla, že se jí

žádné vztahy nenarušili, v rozhovoru však objasnila, že velká většina jejich vztahů po rozvodu úplně zanikla z důvodu jejich psychických problémů a potřebě se od všech distancovat. Stejně problémy ji i zabraňují v navazování vztahů nových. Odpovědi v dotazníku tedy mohou být zkreslené z důvodu špatně položené otázky, lépe by byla zformulovaná, kdyby obsahovala jak dotaz na narušení vztahů, tak na úplné zaniknutí vztahů. V této oblasti jsem se zaměřila i na problémy týkající se školy, jelikož je významným prostředím pro tvorbu sociálních vztahů. Autoři odborné literatury zmiňují zhoršení školního prospěchu u dětí během a po rozvodu jako častý a běžný jev. V teoretické části této práce cituji Zdeňka Matějčka, ten tento jev připisuje stresu z rozvodu, který brání v koncentraci. I přes tato tvrzení většina dotazovaných odpověděla na otázky týkající se zhoršení prospěchu i zhoršení chování ve škole tak že k žádnému zhoršení u nich nedošlo. U Respondentky č.2 se objevil opačný jev, co se zhoršení známek týče, během stresujícího období rozvodu se upnula na školní výsledky a veškeré soustředění věnovala hlavně učení což jí pomohlo ignorovat nepříjemnou situaci mezi jejími rodiči. Výrazné zhoršení jak prospěchu, tak i chování se objevilo u respondenta č.3. Hlavním činitelem v tomto úpadku bylo však užívání omamných látek. Problémy ve škole u respondenta eskalovaly do takové podoby, že vystřídal tři střední školy a ani jednu nedokončil. Ukončení docházky na danou školu bylo ve dvou případech nedobrovolné, poprvé odstoupil pod pohrůzkou vyhazovu, podruhé ho vyhodili. Ve třetím případě ukončil studium sám pod vlivem drog, které mu ve škole způsobily nepříjemné pocity. Začátek problémů s drogami se však časově shoduje s rodinnými problémy. Informant v rozhovoru popsal jeho potřebu se distancovat od rodičů, kvůli které začal trávit veškerý volný čas se skupinami lidí u kterých se objevovalo patologické chování. Pavlát ve svém souborném článku uvádí, že děti, které prošli rozvodem, častěji užívají drogy než jedinci z úplných rodin.⁴⁹ S respondentem č.3 drogy stále občas užívá 36,4% dotazovaných a 59,1% uvedlo že drogy neužívali. V této otázce se však obávám, že mohou být výsledky nepřesné. Zejména kvůli tématu otázky. Toto téma zvedá riziko toho, že dotazovaní na dotaz zodpoví nepravdivě.

⁴⁹ PAVLÁT Josef. *Dlouhodobé následky rozvodu pro děti*. Online in: Česká a slovenská psychiatrie. Psychiatrická klinika I. LF UK a VFN, Praha. 2011. Dostupné z: <http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=739> [cit. 2024-03-10]

Tomuto tématu o dopadu rozvodu na mladé dospělé by zajisté prospělo výzkumné bádání s větším počtem vzorků a také větší rozčlenění okolností života vzorků. To zejména z důvodu že nejen každý jedinec je sám individuální a stejné faktory mohou ovlivnit každého jinak, také jsou individuální podmínky, ve kterých vzorci žili a které utvořili rozvod.

Závěr

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zkoumat dopad rozvodu, který proběhl v dětství, na mladé dospělé. Výzkum byl prováděn za pomoci jedinců, kteří se rozhodli sdílet své osobní zkušenosti a příběhy. Kvůli osobní a intimní povaze tématu byla zvolena smíšená metoda výzkumu, konkrétně kombinace kvantitativního dotazníku a kvalitativního polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory doplnily data z dotazníku o osobní zážitky a situace, ze života respondentům, kteří rozvod svých rodičů zažili. Práce neměla sloužit k napadání podstaty rozvodu a urážení partnerů, kteří si tento krok zvolili k tomu, aby změnilí svůj život. Samotné výsledky naopak poukázaly na to, že u některých respondentů toto právní ukončení manželství opravdu zlepšilo život v některých oblastech. Stále však velké procento potomků odchází zasaženo touto událostí, a její vliv jim mění život i v jejich vlastní dospělosti. Práce zkoumala čtyři životní oblasti jedinců: psychickou stabilitu, partnerské vztahy, sociální vztahy a vztahy s rodiči, a to, zda v nich pociťují dopady rozvodu, popřípadě jaké události k těmto dopadům vedly.

Souhrn výsledků podle mého názoru poukázal na to, že problémy mnohdy vycházejí z podhodnocení situace ze strany rodičů. Ti dítě často buď zahlcují partnerskými problémy a hádkami, snižují autoritu a lásku druhého rodiče k dítěti. Nebo naopak nechávají dítě bez vysvětlení utápět v nastalém zmatku a nevěnují mu dostatek citové opory. Zároveň jde samozřejmě o individualitu každého jedince. To je ve výzkumu zaznamenané díky citacím z rozhovorů s vybranými respondenty. Díky individualitě může na základě stejných prožitků jedna osoba skončit s doživotními následky, zatímco druhá z ní vyjde nedotčená.

Výsledky v oblasti psychologické stability ukázaly, že všichni zúčastnění jedinci považují rozvod více či méně za náročný, a také že většina skutečně pociťuje dopady i ve svém současném životě. Data z dotazníku neprokázala, že by se u dětí v době rozvodu či po něm objevovalo větší množství psychických problémů, avšak tyto problémy se u jedinců ve zvýšeném množství objevily s narůstajícím věkem. Jeden z rozhovorů mi však pomohl nahlédnout i do situace, kdy se psychické onemocnění a problémy rozvinuly v době rozvodu. Respondentka problémy spojuje přímo s rozvodem a pociťuje jejich dopad výrazně i v současnosti. U partnerských vztahů byly výsledky dosti jednostranné. Dotazovaní pociťují dopad jak na pohled na

partnerské vztahy, tak i na jejich samotné udržování. Z rozhovorů vyplývá, že zhoršené udržování vztahů je často způsobováno právě psychickými problémy. Pohled na manželství a samotné přání tento svazek uzavřít však podle výsledků rozvod nijak nenarušil. K většímu narušení došlo u vztahů s rodiči, u větší poloviny dotazovaných se zhoršily. Stejnou zkušenost mají i respondenti z rozhovorů. Dále větší část zúčastněných uvedla, že si nemyslí, že by rodiče v době rozvodu i po něm dostatečně dbali o zajištění citových potřeb dětí. To se odráží v dalším zjištění, že byli respondenti ve velké míře ovlivňováni vztahem jejich rodičů i po rozvodu a polovina je tomuto vlivu vystavena i dnes. Týká se to hlavně neschopnosti rodičů trávit společný čas či urážení druhého rodiče před dětmi. V oblasti sociálních vztahů se podle dat objevuje nejméně dopadů z rozvodu. Většina zúčastněných nemá problémy s navazováním vztahů a ani jim rozvod žádné vztahy nenarušil. U jedinců, kterým rozvod vztahy narušil, se jednalo hlavně o vztahy s rodinou ze strany otce. Ten například u dvou respondentů z rozhovoru naprosto zanikl. Dokonce ani u školního prospěchu či chování ve škole nedošlo téměř u žádných dotazovaných ke zhoršení. Výrazné zhoršení nastalo u jednoho z respondentů z rozhovoru, ten byl ovlivněn hlavně dopady vzniklými užíváním návykových látek. Ty však začal užívat právě v době rozvodu, kdy se kvůli nepříjemné atmosféře doma distancoval. Distancování od rodiny vedlo k častému trávení času ve skupinách jedinců, u kterých se objevovalo stejné patologické jednání. Podle samotných mladých dospělých má rozvod, který proběhl v jejich dětství, vliv na jejich životy dodnes, nejvýrazněji v oblasti partnerství, psychické stability, vztahů s rodiči a nejméně v oblasti sociálních vztahů. Vzhledem k získaným zkušenostem z rozhovorů by ke zmírnění těchto dopadů mohlo napomoci například podporování edukace rodičů v oblasti péče o dítě v době rozvodu i po něm.

Literární zdroje

1. DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Avicenum, Praha: 1986. ISBN 08-040-86
2. DUNOVSKÝ, Jiří a kol.: *Sociální pediatrie*. Grada – Avicenum, Praha: 1999. ISBN 80-7169-254
3. DUNOVSKÝ, Jiří; DYTRYCH, Zdeněk; MATĚJČEK, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Grada, Praha: 1995. ISBN: 80-7169-192-5
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Portál, Praha: 2005. ISBN 80-7367-040-2
5. KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*, 5. přeprac. a aktual. vyd. Wolters Kluwer ČR, Praha: 2010. ISBN 978-80-7357-585-4
6. MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Děti, rodina a stres*. Galén, Praha: 1994. ISBN: 80-85824-06-X
7. MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Grada, Praha: 2002. ISBN 80-247-0332-7.
8. MATĚJČEK, Zdeněk a DYTRYCH, Zdeněk. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Grada, Praha: 1999. ISBN 80-7169-897-0
9. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2. vyd. Portál, Praha: 2008. ISBN 978-80-7367-368-0
10. MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*, 2. vyd. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha: 2002. ISBN: 80-86429-05-9
11. PLAŇAVA, Ivo. *Manželství a rodiny*. Brno: Nakladatelství Doplněk, 2000. ISBN 80-7239-039-2
12. RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou, Porodnost v sociologické perspektivě*. Sociologické nakladatelství (SLON), Praha: 2001. ISBN: 80-86429-01-6
13. ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Portál, Praha: 2014. ISBN: 978-80-0772-6
14. SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Portál, Praha: 2004. ISBN: 80-7178-906-2
15. ŠPANŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Grada, Praha: 2010. ISBN 978-80-247-3181-0
16. TEYBER, Edward. *Děti a rozvod. Návrat domů*, Praha: 2007. ISBN 978-80-7255-163-77

17. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Karolinum, Praha: 2005. ISBN 80-246-0956-8
18. WARSHAK, Ades Richard. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Portál, Praha: 1996. ISBN 80-7178-089-8
19. ZHÁNĚL, Jiří; HELLENBRANDT, Vladimír; SEBERA, Martin. *Metodologie výzkumné práce*. Masarykova univerzita, Brno: 2014. ISBN 978-80-210-6857-5

Online zdroje

20. AMATO, P. R. *Explaining the intergenerational transmission of divorce*. Online In: Journal of Marriage and Family, vydání 58, 1996. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/353723N> [cit. 2024-01-03].
21. BIEBER, Christy. *Revealing Divorce Statistics In 2024*. Online in: Forbes Advisor, 08.01. 2024, 16:23. Dostupné z: <https://www.forbes.com/advisor/legal/divorce/divorce-statistics/> [cit. 2024-01-10]
22. ČESKO. Zákon 89/2012. *Občanský zákoník*. Online in: Zákony pro lidi. 12.5.2000. Částka 30/2000 [cit. 2023-12-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2> [cit. 2023-12-28]
23. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Demografická příručka – 2021, Rozvody podle příčiny rozvratu manželství v letech 1986–2021*. Online: In Český statistický úřad, 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2021> [cit. 2024-01-10]
24. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Století statistiky, sňatky a rozvody*. Online: In Český statistický úřad, 2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody> [cit. 2024-01-03]
25. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Vývoj obyvatelstva v krajích české republiky, Rozvod*. Online: In Český statistický úřad, 2020. Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/142755460/1301572103.pdf/79b3fc51-e6d3-408f-870f-39e464528753?version=1.1> [cit. 2024-01-03]
26. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [ČSÚ]. *Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky, Rozvodovost*. Online: In Český statistický úřad, 2021. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165591255/1301572203.pdf/09dd8173-5357-46e7-88d7-58e899674895?version=1.1> [cit. 2023-12-28].

27. ČESKO V DATECH. Duševní zdraví. Online In: Česko v datech, 15.8.2022. Dostupné z: <https://www.ceskovdatech.cz/clanek/175-dusevni-zdravi/#article-content> [cit. 2024-04-01].
28. EUROSTAT. *Divorce indicators*. Online in: Eurostat data browser, 25.09.2023, 23:00. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_ndivind/default/bar?lang=en [cit. 2024-01-05]
29. FIŠEROVÁ, Vlasta. *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Online: In Sociologická encyklopedie, 11. 12. 2017 v 17:03. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rodina> [cit. 2024-01-15].
30. HOHNE, Sylva a PALONCYOVÁ, Jana. *Péče a výživa dětí po rozchodu rodičů podle výsledků opatrovnických řízení*. Online in: Český statistický úřad, 2021. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/143550791/13005321q1_3-21.pdf/1b601bb1-def9-4b3a-8e54-8caf54c6526d?version=1.1 [cit. 2024-01-25]
31. KAČEROVÁ, Eva. *Děti až po svatbě?* Online: In Český statistický úřad, oddělení demografické statistiky, 20.12-2014. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/a500414ccd> [cit. 2023-12-20].
32. MARKUSOVÁ, Renáta. *Sociologická encyklopedie*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. Online: In Sociologická encyklopedie, 11. 12. 2017 v 17:03. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Promiskuita> [cit. 2024-01-15].
33. PAVLÁT Josef. *Dlouhodobé následky rozvodu pro děti*. Online in: Česká a slovenská psychiatrie. Psychiatrická klinika I. LF UK a VFN, Praha. 2011. Dostupné z: <http://www.cspsychiatr.cz/detail.php?stat=739> [cit. 2024-03-10]
34. TRÁVNÍČKOVÁ, M. a KREIDL, M. *Slábne v ČR mezigenerační přenos rozvodu?* Online in: Sociologický časopis, 2021. Str. 253. Dostupné z: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-202105-0001_is-there-a-declining-trend-in-the-intergenerational-transmission-of-divorce.php [cit. 2024-01-28]
35. VOHLÍDALOVÁ, Martina. *Jeho a její pohled: Střídavá péče z perspektivy matek a otců*. Online. Gender rovné příležitosti výzkum. 2015. Vydání č.01/15. Online ISSN: 1805-7632 Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/journal-detail?id=367> [cit. 2024-01-28]

Seznamy

Seznam grafů

Graf č.1: Pohlaví

Graf č.2: Věk

Graf č.3: Povolání

Graf č.4: Stav

Graf č.5: Věk v době rozvodu

Graf č.6: Typ rozvodu

Graf č.7: Důvody rozvodu

Graf č.8: Typ péče po rozvodu

Graf č.9: Vnímání rozvodu zpětně

Graf č.10: Psychická náročnost rozvodu

Graf č.11: Negativní dopady v dnešní době

Graf č.12: Psychické problémy a onemocnění

Graf č.13: Návštěva psychologa, terapeuta, psychiatra

Graf č.14: Návykové látky

Graf č.15: Vliv na partnerské vztahy

Graf č.16: Manželství

Graf č.17: Zkušenosti s partnerskými vztahy

Graf č.18: Zhoršení udržování vztahů

Graf č.19: Zhoršení vztahů s rodiči

Graf č.20: Kontakt s rodiči

Graf č.21: Zajištění citových potřeb během rozvodu

Graf č.22: Zajištění citových potřeb po rozvodu

Graf č.23: Ovlivňování vztahem rodičů po rozvodu

Graf č.24: Ovlivňování vztahem rodičů dnes

Graf č.25: Narušení vztahu s ostatními lidmi po rozvodu

Graf č.26: Vliv rozvodu na navazování vztahů s lidmi

Graf č.27: Školní prospěch

Graf č.28: Chování ve škole

Seznam tabulek

Tabulka č.1: Respondenti rozhovoru

Seznam obrázků

Obr. č.1: Počet sňatků a rozvodů v České republice

Obr. č.2: Počet sňatků a rozvodů v České republice

Seznam příloh

Příloha č.1: Informovaný souhlas

Příloha č.2: Struktura rozhovoru

Příloha č.3: Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.1

Příloha č.4: Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.2

Příloha č.5: Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.3

Přílohy

Příloha č.1: Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s poskytnutím rozhovoru a jeho následným využitím pro bakalářskou práci Dopady rozvodu rodičů na psychiku a vývoj dítěte.

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informována o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Daniely Koberové na téma Dopady rozvodu rodičů na psychiku a vývoj dítěte.
- Bylo mi sděleno, jaký bude mít rozhovor průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpověď na jakoukoli otázku.
- Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Transkripce rozhovoru a části citované v textu práce, budou volně přístupné online.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, jak bude s rozhovory nakládáno a jakým způsobem bude zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby.
- Dávám své svolení k tomu, aby výzkumnice použila rozhovor pro potřeby své bakalářské práce a některé části v ní může citovat, zvuková nahrávka však bude po ukončení výzkumu smazána.

Datum:

Podpis respondenta:

Příloha č.2: Struktura rozhovoru

Rozhovor

- Seznámení, nastavení atmosféry
- Žádost o povolení k nahrávání a o využití záznamu z rozhovoru k mé práci
- Stručné vysvětlení mého výzkumu

Výzkumný dotaz 1. Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na psychickou stabilitu u mladého dospělého

- Jakým způsobem rozvod ovlivnil váš život a považujete to jako psychicky náročné či traumatizující?
- Co bylo například náročné?
- Jakým stresujícím situacím jste byl vystavován?
- Napadá tě ještě něco, co by si chtěl/a ve spojitosti s dopadem rozvodu na tvé psychické zdraví zmínit?

Výzkumný dotaz 2. Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na vztahy s rodiči u mladého dospělého

- Jak se po rozvodu změnil tvůj vztah s rodiči?
- Jak tě jejich vzájemný vztah ovlivňuje v dnešní době?
- Jak hodnotíš chování tvých rodičů po a při rozvodu? (jak celkově zvládali skloubit danou situaci a tvoji výchovu, nezanedbávali tě, neupřednostnili sebe nebo nového partnera?)

Výzkumný dotaz 3. Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na partnerské vztahy u mladého dospělého

- Domýváš se, že rozvod změnil tvůj názor na to mít vůbec vztah?
- Myslíš si, že rozvod ovlivnil způsob jakým vstupuješ do vztahu a udržuješ je?
- Jak to ovlivnil?

Výzkumný dotaz 4. Jaký vliv má rozvod, který proběhl v dětství na sociální vztahy u mladého dospělého

- Jak a proč rozvod ovlivnil tvé vztahy s ostatními lidmi?
- Měl jste po rozvodu potřebu distancovat se od vaší rodiny a utéct do nějaké skupiny vrstevníků/patologické part?
- Co vám dali a co vám vynahrazovali?

Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č. 1

R1 – respondent č.1

V – výzkumník

V: Jako první otázku tady mám, jestli celkově rozvod, který si prožila považuješ jako něco psychicky náročného či traumatizujícího. Může se to týkat jak událostí během rozvodu, tak jak jsi to měla po něm, jak ti to změnilo život.

R1: Samozřejmě, naši měli spornej rozvod hned od začátku, takže to bylo takový, jakože se mamka s tátou nechtěla vůbec stýkat. Takže když pak za náma přijel, když už s náma nebydlel tak jen řekla jako jo, táta je ted tady, takže za ním musíte, protože to určil soud a je to nařízený, jako já vím že tam nechcete. Což jako by chápu ten její postoj, ale na druhou stranu si ted' zpětně říkám, že kdyby tam s náma šla a snažila se to třeba nějak před náma řešit nějak normálně, když to tak řeknu, tak že by to bylo možná lepší. Ale bylo to prostě takový že jsme se třeba měli vídat o těch víkendech a měli jsme naplánovaný nějaký věci, tak mi jsme s bráchou ještě v tu dobu závodně tancovali, takže jsme každej víkend měli soutěže a ted' se to muselo různě rušit a přehazovat. Takže to bylo takový narušení nějakých jako aktivit a svobodného rozhodování.

V: A vy jste teda měli soudem nařízený, že jste víkendy museli být s otcem?

R1: Jo, jednou za 14 dní jsme k němu měli jet, ale bezespani. Myslím, že to bylo i jen jeden den, že si nás měl v sobotu ráno vzít a večer zas vrátit. Ale on s náma nikdy nevydržel dýl jak třeba jen půl hodiny. Takže to nebylo tak, spíš že kdyby si náhodou rozmyslel, že budeme zrovna celej den spolu tak jakože jsme museli bejt připravený, takže jsme se museli furt podřizovat jemu. Ale přitom když s náma ten čas měl tak ho jakoby ani nevyužil tak jak by měl.

V: Takže rozvod byl ze strany vaší mamky, a on se pak odstěhoval?

R1: Jo, jako by mamka to navrhla, bydleli jsme u babičky a u dědy, protože jsme rekonstruovali barák, takže on se jen od nich odstěhoval. A jestli mě to ovlivňuje ted' tak určitě třeba z toho, že mám daddy issues nebo nevím, jak to nazvat. Třeba co se

týče důvěry hlavně, tak to mě určitě v tomhle poznamenalo a pocituju na tom dopad toho rozvodu.

V: Co bylo náročný jsi už docela odpověděla s tím tátou. A vy jste se s ním taky nechtěli setkávat moc, nebo tam byla jen averze ze strany vaší mamky?

R1: Nechtěli, ale museli jsme, protože by mohl dělat problémy i když on o nás sám nestál, nebo třeba to tak není ale já jsem to tak vnímala, že chtěl jako by aby se to mamce nelíbilo a kdyby náhodou něco tak aby měl čím soudu zahrát na city, jakože on se tady snaží. Ale jako stejně když si nás vyzvedl tak nás vzal někam na zmrzlinu, šli jsme s ním do bankomatu, aby si vybral peníze, obešli jsme s ním prostě dva bloky a šli jsme zas domů k mámě.

V: Během toho rozvodu jsi to brala spíš pozitivně že se rodiče rozváděli, když to nebylo úplně dobře fungující manželství?

R1: Jo, jo, jakože byla jsem ráda že bude klid.

V: K téhle oblasti psychiky máš ještě něco, co bys chtěla zmínit, třeba nějaký jiný zážitky, který byli náročný psychicky a pocituješ že tě to nějak poznamenalo? Jestli jsi kvůli tomu navštívila třeba psychologa, jestli ti no nevyvolávalo nějaké horší psychický stavy.

R1: U psychologa jsem nikdy nebyla, ani v žádný poradně. Já bych řekla že sama jsem to měla docela vyřešený, ale co mi vadilo byli ty věci okolo. Třeba že za náma chodili sociální pracovníci do školy, nebo že jsme měli soud, když jsme měli školu a ten soud byl přímo naproti mému gymplu. Takže jsem prostě šla z matiky tamhle vypovídat k soudu a nevím no. Vysvětlovat to těm spolužákům taky nebylo příjemný. I když to v tu dobu bylo běžný tak prostě no. Bylo dost nepříjemný, když jsem třeba seděla na hodině a přišel za mnou ředitel s tím, že jestli jako můžu přijít do ředitelny, že tam čekají ty sociální pracovnice. Já jako věděla že přijdou, protože byli ohlášený ale bylo to takový nevím no. V tom třídním kolektivu. Kdyby za mnou třeba přišli aspoň o přestávce a řekli že na ně mám někde chvíli počkat než mě takhle vytrhnout z tý třídy. To jsi pamatuju do teď že mě dost vadilo a bylo nepříjemný.

V: Tak jo, takhle bych asi uzavřela tu oblast s tou psychikou a vrhla bych se na tu pojednávající o vztahu s rodičema. Ty už jsi tady natukla že to máte složitější s tátou, nebo jak bych to nazvala.

R1: Spíš žádný.

V: Takže váš vztah se asi dost změnil. Když jste měli soudem nařízený to vydání jednou týdně tak to vydrželo třeba do tvých 18?

R1: Ne, já si ani nepamatuju kdy jsme se viděli naposled osobně, a to je mi 22, takže to stoprocentně naposled nebylo, když mi bylo 18. Ted si přesně nepamatuju, kolik mi bylo, když se rozvedli, nějak mezi 12-14. A on se semnou vídal asi tak jen 2 roky, na ty víkendy a pak jednou před létem přišel že jede na dovolenou, takže se příště nevidíme a pak už jsem se nikdy neviděli.

V: Ty kráso, a nijak se neřešilo že to prostě utnul, když to nařídil soud?

R1: Ne, my jsem o to taky úplně nestáli a jako tahat se po soudech, když o to ani jedna strana nestojí, to jsme neřešili.

V: Když byl ten vztah takhle narušený po rozvodu, tak předtím jsi s tátou měla jaký vztah?

R1: No, já si to moc nepamatuju. Táta moc nebyl doma. Dřív jezdil kamionem, jezdil domů jen na víkendy. Já měla dřív hodně kroužků, různý soutěže, a tak a on se toho nikdy neúčastnil. Nějaký výlety rodinný, a tak řešila jen mamka, on s náma jezdil ale ten zájem tam nebyl už od malička.

V: Takže se ten vztah nějak radikálně vlastně nezměnil?

R1: Nijak ne, on třeba už když se brácha narodil tak on ho hodně nechtěl, odjakživa se nijak moc o nás nezajímal.

V: A s mamkou máš dobrý vztahy? Upevnil se váš vztah třeba po rozvodu?

R1: Jo to teď mám, občas to skřípe, jak už se chci teď osamostatnit a máme každá trochu jiný názory na věci, ale je to v pohodě. A po rozvodu, to bylo zhoršený že nám nevěnovala tolik pozornosti, co by měla nebo co by asi i chtěla. Takže jsem se aspoň dost díky tomu sblížila s bráchou. A bydleli jsme u prarodičů, takže vždycky byl někdo, kdo se o nás postaral a ona věděla že nás nenechává samotný. Ale ten vztah byl vždycky v pohodě podle mě.

V: Ještě k rodičům mám poslední otázku. Ty jsi říkala že tam mezi nimi byla nějaká averze, shazování a urážení který třeba mamka dávala najevo dost i před váma. Bylo tam tohle i ze strany táty?

R1: Jo, vždycky když jsem měla jinej názor, tak já nebyla úplně že bych to v sobě dusila a pak se doma vybrečela. Byla jsem docela taková drzá, prostě jsem mu to vpálila do ksichtu, když to takhle řeknu. No a v tu chvíli mi říkal že jsem jako máma a že nás doma očkuje a tak. Což jako jo bavili jsme se o něm doma ale úplně mi nepřišlo, že by nás proti němu štvála. Spíš nám i vysvětlovala že ví, že nechceme, ale že k němu musíme.

V: A v dnešní době se něco takového objevuje?

R1: Jo, to dělá často. A to si i myslím že mě teď štví víc, než mě dřív štválo, protože už žije úplně jinej život a nechápu že si na tyhle věci s detaily vůbec pořád vzpomene, chápu že to měla těžký a že si prošla vším. Ale teď už na něj jako vyloženě nadává před náma. Což on už v našich životech ani není. Jedinej kontakt je že mi pošle email na narozeniny a na bráchovi narozeniny že mu mám za něj popřát. A každěj měsíc mi přistane pár korun od něj.

V: Takže jsi tak nějak spokojená, jak ten vztah teď máte?

R1: Jo, já si ani neumím představit, jak by se jako navázal. On nebyl u ničeho, jako třeba na tanečních, ani asi neví že mám řidičák nebo takový důležitý věci.

V: A psychicky tě to nějak občas nezasahuje že s ním nemáš žádný vztah, ten otcovskej vzor nebo tak?

R1: Jo to jo, ale ne že by mě chyběl přesně ten člověk, ale jak přesně říkáš, tak prostě táta. Já jako mám super dědu, nebo bratranec je starší a můžeme se bavit o věcech, ale není to prostě táta.

V: Tak super, asi bych přešla na třetí téma, a to se týká partnerských vztahů. Jaký máš třeba zatím zkušenosti, jak se di daří je udržovat, jestli ti nějak změnil rozvod celkový pohled na partnerství a lásku.

R1: No tak, já mám teď asi tak první vztah. Předtím byli nějaký věci ale to úplně neberu jako pravej vztah. Já si myslím že jsem v hodně emočních věcech po mamce a že občas vyloženě slyším, když mluvím ty převzatý věci z jejich hádek a dost mě to

štve teda. A pak hlavně co se týče důvěry, teď už je to docela urovnaný, jak jsme spolu 3 roky ale ze začátku to bylo dost intenzivní. On je každý den někde a já to fakt hodně těžce nesla a bylo to dost náročný.

V: A třeba tvoje názory celkově na manželství nebo lásku ti rozvod nějak nenarušil?

R1: No, kdyby měli třeba hezký vztah a pak se rozpadl tak bych s tím asi měla problém, ale jak to nebylo úplně hezký celou dobu, tak ne. A ohledně manželství, to chci a mám to v tomhle spíš na opak, že prostě nechci dopadnout takhle, a proto chci založit rodinu až si budu úplně jistá, že to fakt bude s tím partnerem klapat. Ale moje představa je že prostě chci být s někým celý život, jako moji prarodiče, ti jsou spolu 50 let. To přesně chci.

V: Poslední otázky tady mám na sociální vztahy. Když máš takhle narušený vztahy s tátou tak třeba s jeho rodinou, prarodiči tak jsi v kontaktu??

R1: Ne, vůbec

V: A předtím jste byli?

R1: Jojo, dřív to bylo normální, vídali jsme se, babička nás hlídala, nosili nám obědy, a i mamka s nimi dobře vycházela. Ale ono to dost bylo i tím že jsme se odstěhovali do jiného města a na to se naši rozvedli tak to zaniklo. A nějaký zájem od nich teď vůbec není. Pamatuju si, že jsme u nich byli po rozvodu jednou s tátou na obědě, ale od té doby jsem je nikdy neviděla. Teď by mě ani asi nepoznali. Teď mám ale hodně dobřej vztah s babičkami od přítele, takže je to super. Jeho rodina mi v tomhle celkově hodně pomáhá, že mě hned vzali jako svoji, takže mi ten podstatnej článek v rodině, co nemám zaplňují.

V: Dobře, to je hezký. Takže seš teď spokojená, co se týče vztahů a zaplnění té emoční podpory?

R1: Jo,jo.

V: Tak jo, mám tady ještě nějaký otázky na patologický party, v tom smyslu že se často ti mladí lidé snaží odtrhnout od rodiny a obrátí se k nějaký skupině vrstevníků, často se to pojí i s užíváním látek a tak dále. S tím nějaké zkušenosti máš?

R1: Tak já jsem měla kamarádky ve škole, s těma se kamarádím do teď a jinak jsem chodila na tancování, to mi bralo hodně času a víkendy jsem trávila na soutěžích. Ani jsem neměla nijak potřebu zkoušet tyhle věci.

V: A ohledně třeba známek si nepocítila nějaké zhoršení, třeba kvůli zahlcení tou situací, neschopností se soustředit?

R1: No my měli v škole docela dobrý kolektiv a byli jsme tam takový 4 kamarádky, takže jsem se měla komu svěřit a mluvili jsme o tom. Ony teda mají celou rodinu, ale jedna to měla doma taky hodně problematický, takže jsme si dokázali popovídat a byli tady pro mě. Možná jsem se maličko upnula na to tancování a řekla bych že mi taky docela pomohlo. Tam byl taky dobrý kolektiv a cítila jsem se tam dobře.

V: Tak jo, myslím že takhle je to dostačující. Moc ti děkuju za všechny tvoje zkušenosti a informace co jsi mi poskytla. A nahrávání teď už vypnu.

Příloha č.4: Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.2

Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.2

R2 – respondent č.2

V – výzkumník

V: První otázku tady mám, jakým způsobem rozvod ovlivnil tvůj život a jestli ho považuješ jako psychicky náročný?

R2: No jako spíš, když se rodiče rozvedli tak jsem začala mít nějaký psychický problémy, ale teď to neberu jako traumatizující, spíš to беру, jakože se to stalo, ale spíš mám problém s věcmi, se kterými jsem dřív problém neměla.

V: Takže to ti to podle tebe vyvolalo spíš nějaký psychický problémy, jak to bylo stresující?

R2: No rodiče se hodně hádali.

V: Takže náročný bys nejvíc označili období, než se rodiče od sebe odstěhovali jo?

R2: Jo, no to bylo takový nepříjemný, že jsem se těšila až bude klid.

V: A odstěhovali se tvoji rodiče předtím, než se rozvedli nebo až po rozvodu?

R2: To bylo až po rozvodu.

V: Takže až v patnácti jo, a rozvod trval nějak dlouho nebo to bylo rychlí?

R2: No spíš moje máma se nechtěla rozvádět, ona nevěděla, nebo teď ani neví proč se rozvedli. A ona je křesťanka, takže věřící, takže asi i z tohoto důvodu to vnímala jako něco špatného, zklamání před bohem nebo něco takového, a takhle no.

V: A ovlivnilo tě, že by to tvoje mamka nějak nezvládala, když to ani nečekala a nechtěla. Třeba jestli nebyla nějak psychicky na tom hůř?

R2: No ona nejdřív ani nevěřila že to myslí vážně. Jak jsi tam měla otázku na důvod rozvodu, tak jsem tam dala sice i domácí násilí ale hlavně že vlastně nevím, protože to nebyl úplně ten důvod. Mamka by se nerozvedla za žádných situací. Oni se hádali že měla máma občas modřiny, ale ne že by ji přímo mlátil spíš ji jen nějak chytil. Táta někdy nepřišel domů a někdo říkal že ho občas vídá s nějakou ženskou, ale nikdy mi neřekl, že by měl nějaký vztah.

V: A jsi s ním teď v kontaktu?

R2: Jo, jo, vídáme se. Ale né pravidelně, občas někam jedeme společně ven.

V: A ty jsi teda ve výhradní péči tvojí mamky a s ním se prostě jen občas domluvíte že se sejdete,

R2: No, to je i na základě že jsme šli k psychologovi kvůli rozvodu. Ono se to dost táhlo, asi rok a půl, přesně nevím. A tam i určili že půjdeme já i brácha do výhradní péče mamky. A mě i to, já byla docela i ráda že půjdu k ní. No, a to ho docela našťvalo, Tátu i Babičku.

V: Takže to nějak zhoršilo i vztahy s tátovou rodinou

R2: No spíš vůči mámě, oni k ní třeba někdy naběhli do bytu, babička, jako co si to dovoluje. Ale nám to nikdy nevyčetli.

V: Takže to bylo jen spíš na tvoji mamku. A zvládala to?

R2: Jojo, no teda nejdřív né kvůli bydlení, protože jsme nevěděli, kam půjdeme. Babička od mamky bydlela u Plzně, měla dům, ale ž byla dost stará, je jí přes 70, a nedokázala se o něj postarat. Tak se prodal a ona šla k nám. Ona to brala hodně špatně protože v tom městě i vyrostla a nikdy se nestěhovala. Ale pak jsme si vzali půjčku a nějak se to vyřešilo, že mámo teď byt no.

V: Takže jste bydleli ve společný domácnosti a po rozvodu si Tátu byt nechal a vy jste se museli odstěhovat?

R2: No on byl ten dům jeho, takže my jsme se stěhovali.

V: To muselo být pro tvoji mamku dost stresující. No, takže jak jsi říkala že jste byli u toho psychologa, tam oba vaši rodiče došli k závěru že tebe i brácha vzali k psychologovi?

R2: No to se muselo kvůli rozvodu, Sociálka to po nás chtěla. No oni přišli i k nám domů se podívat, jak žijeme a tak. A my nechtěli jít k soudu, takže nás zastupovala sociální pracovnice. A nevím, to se jde asi pokaždý ne? Když se rozvádí?

V: Vždycky ne, já u psychologa například nebyla. Ty jsi v dotazníku uvedla že máš nějaké přetrvávající psychické problémy. Ty začali už v té době a řešila jsi ji s tím psychologem?

R2: Ne ne, to byla jen taková prohlídka, kde je zajímavé hlavně do koho péče nás dají, kreslili jsme obrázky, jak si představujeme svoji rodinu a tak.

V: Takže se u toho psychologa řešili jen čistě otázky ohledně péče?

R2: Jo. Ono to začalo až v 14, to už to doma bylo takový dost nepříjemný, v té době jsem si začala třeba 3x po sobě skládat oblečení, protože to bylo takové to no. Pak jsem si řekla že bych chtěla začít jíst zdravě, tak jsem začala vynechávat nějaký tuky a tak. Pak jsem se bála i třeba, zelenina a ovoce jsou biologicky modifikované a že celozrnný pečivo vlastně není celozrnný ale jen obarvený. Nebylo to kvůli tomu, že bych se cítila tlustá, já jsem byla vždycky hubená. Bylo to spíš že jsem se cítila ve stresu že jím nezdravé věci a něco se mi stane. Já ani nechtěla, aby si toho někdo všiml, rodiče měli svoje starosti no. Já jsem to taky nijak neřešila, pro mě bylo nejdůležitější že jsem měla dobré známky a abych si je udržela. Pořád jsem se učila a měla jsem pocit, že musím mít dobré známky a do toho jsem nejedla, takže jsem byla strašně vyčerpaná. A na 15letý prohlídce u doktora mi řekl že mám přijít za 3 týdny a uvidíme, jestli přiberu nebo tak a stejně jsem nepřibrala. To jsem měla třeba 30 kilo nebo 31 možná. No já měla podvýživu už když jsem začala žít zdravě takže to šlo rychle hodně dolů. Tak mě poslal na Karlák za doktorem, kde mi řekli že horší podvýživu nikdy neviděl. Že se divím že vůbec chodím ještě do školy. Tak mě nechali 2 týdny v nemocnici a čekali, jestli se uvolní místo na psychiatrii. A potom mě tam přiložili. Tam jsem byla 4 měsíce, na dětské psychiatrii a pak mě pustili na reverz, protože jsem chtěla nastoupit na reverz. Nebyli tam moc hodný.

V: Takže ten pobyt tam nebyl úplně příjemný zážitek?

R2: No já jsem si to moc nebrala a nevnímala to, prostě jsem se jen měla uzdravit. Emočně mi to bylo dost jedno.

V: A rodiče tě byli schopný v téhle situaci spolupracovat a být tady pro tebe. Nezasahoval do toho nějak negativně ještě ten rozvod?

R2: No my už byli odstěhovaný, takže v dubnu jsem byla v Motole.

V: Ale normálně tě navštěvovali oba dva?

R2: Jo, ale ne společně, oni by se vůbec nevstáli.

V: Napadá tě ještě něco coby jsi k téhle oblasti ohledně psychický náročnosti rozvodu a dopadů na tvoji psychiku chtěla zmínit. Třeba nějaký psychicky náročný situace nebo zážitky?

R2: Asi ne.

V: Dobře, tak bych přešla k další oblast, ta se týká vztahu s rodiči. Jestli se nějak změnil váš vztah v návaznosti na rozvod. Například že už si nejste tak blízcí, nepovídáte si osobnějších věcech nebo naopak.

R2: No, asi jako si nejsme už tak blízcí, občas se jako vídáme ale neřešíme nic hlubšího. Třeba jako jen jak se máme

V: A s mamkou i s tátou to máš tak podobně?

R2: No s mamkou jsme si bližší než s tátou. Stou bydlím. No a s bráchou, s tím si moc nepovídáme, pár krát za den se potkáme doma ale prohodíme jen pár slov.

V: A v době rozvodu vztah mezi tátou a tebou s tvým bráchou byl dobrý, klad tu snahu se o vás zajímal a staral, jako mamka?

R2: No on byl dřív hodně často pryč, ona nás vychovávala hlavně mamka. Takže to zůstalo tak nějak stejný v tomhle. O rozvodu se semnou nikdy nebavil do teď. Prostě ten vztah tak nějak lineárně pokračuje pořád stejně. Ale on o tom nikdy nemluvil.

V: A s mamkou jste se o tom taky nikdy nebavili?

R2: Ani, ona o tom taky moc nemluví. Ale jak jsem vyplňovala ten dotazník, tak jsem se jí právě ptala u těch důvodů rozvodu, protože jsem si nebyla jistá. A ona taky do dnes vlastně neví důvod.

V: Další otázka je tomu docela blízka, týká se, jestli tě nějak ovlivňuje nebo ovinoval jejich vzájemný vztah, například bývají časté hádky, neschopnost se vůbec vídat, komunikovat spolu, dítě je prostředník, nebo že shazují a pomlouvají druhého rodiče před tebou. Víím, že jsi říkala, že se nemůžou moc vystát.

R2: No nemůžou bejt blízko sebe.

V: Takže nějaký stresy třeba s akcí jako maturitní ples jsi pocítovala, že by tam museli být spolu.

R2: No já maturitní ples neměla žejo. Ale třeba brácha, když měl maturiták, jsme ani nevěděli, jestli táta dorazí, dorazil pozdě a byla tam taková napjatá situace. A když měl to, jak končíš vysokou.

V: Promoce.

R2: Jo promoce, tak nám nikomu ani neřekl abychom přišli. Normálně se tam zve rodina, on nikoho nepozval. Prej z toho důvodu že se nemůžou vystát a bylo mu blbí pozvat jen třeba jednu půlku rodiny žejo.

V: Mám tady poslední otázku k rodičům a ta se týká, jak zvládali po rozvodu a během něho vaši výchovu, jestli nějak nezanedbávali vaše potřeby, jak tu situaci celkově zvládali a jestli třeba neupřednostňovali nové partnery.

R2: Máma nikdy neměla nikoho, asi i z toho důvodu že je křesťanka a táta nám nikdy o žádný neřekl. Jednou nás vzal na bowling a byla tam nějaká ženská, prý z práce, s mladšíma dětma ale nijak nás neseznámil. Ale jinak to bylo, jakože v pohodě.

V: Dobře, tak v tom případě bych přešla na další otázku. Ta se týká partnerských vztahů. Nejdřív se tě asi zeptám, jestli si celkově myslíš, že takhle zkušenost s rozvodem nějak ovlivnila tvoje názory a představy o partnerských vztazích?

R2: Já nevím, jestli přímo partnerské vztahy, ale hlavně mám hodně veliký problém navazovat jakýkoliv vztahy s lidmi, a to začala v době kdy se naši rozváděli. Na střední jsem si už myslela že to bylo lepší, pak jsem se začala zas přejídat a pak už se to vůbec psychicky moc nelepšilo. Od té doby mi to už prostě nejde. Mám teď problémy hlavně s pocítováním emocí.

V: A řešíš to s nějakým psychologem nebo terapeutem?

R2: Jo, teď chvílku chodím. Byla jsem párkrát u paní, která ale chtěla až chodím každý týden a stálo mě to litr, ale teď chodím jednou za pár týdnů jinam. Říkali mi, že by bylo dobrý možná začít brát nějaký léky, ale já na tohle moc nejsem, já radši zkusím všechno přírodně. Já brala antidepresiva v těch 15-16-17 ale žádnou změnu jsem neviděla a ani když jsem je vysadila ze dne na den tak jsem nic nepocítila. Dřív jsem jinam, to bylo po tom Motole, tam mě i dali nějaký rodinný terapie a tak.

V: A na ty rodinný terapie s tebou chodili oba tvoji rodiče i když to bylo už po rozvodu?

R2: Jenom s mámou, nebo bráchou. Ona říkala že by bylo nejlepší, kdybychom byli všichni, ale to nešlo. Oni by do toho nešli.

V: A k těm partnerským vztahům, máš nějaké zkušenosti?

R2: Ne, já už se tak 5 let vůbec nevidám s lidmi. Nechci to, jak úplně jen svádět na rozvod, ale tyhle problémy jsem předtím neměla. A někdy jsi říkám že kdyby se rodiče nerozvedli, tak bych třeba byla jiná, nebo nevím.

V: A máš nějaké představy, jestli bys partnerský vztah vůbec chtěla?

R2: No já mám od té doby ještě problémy, že mi přijde, že vůbec necítím emoce, buď jsem vystresovaná pořád nebo emočně oploštěná, protože nejsem vůbec schopná prožívat jiný emoce. Mám to takhle od toho rozvodu a přijde mi, že je to teď ještě horší. Si vždycky myslím že se to zlepší, ale je to jen horší. Ani nějak nepřemýšlím o budoucnosti. A mám to celkově ke všem lidem a vadí mi to, i co se přátelství týče. Já nikam moc nechodím a když už tak tak mi to přijde strašně oploštělí ale je mi to líto.

V: Ale je skvělí že to řešíš, uvědomuješ si to a chceš to změnit

R2: To jo, ale dost mě to ovlivnilo život. Dřív jsem měla koníčky, jezdila jsem třeba na koni ale i to jsem pak už nechtěla dělat. Věděla jsem, že přestat dělat koníčky není dobrý, ale dostávala jsem vyloženě křeč a bylo mi špatně když jsem někam musela jít. I z lidí se mi dělá špatně. Pak už jsem z toho byla úplně vyčerpaná, takže už tak dva roky ani nejezdím. I jen chodit do školy je pro mě strašně náročný.

V: Mám tady teď otázku na patologický skupiny, jelikož někteří se po rozvodu distancují od rodiny a připojí se k nějaký partě, která i třeba zahrnuje užívání nějakých látek. Ale to si asi úplně neměla, když máš docela v pohodě vztahy s rodičema?

R2: To ne, jako zkoušela jsem nějaký psychedelika ale to až dýl, nějak v 18 letech kvůli té psychice jsem to chtěla zkusit. Ale když jsem se o tom začala zajímat tak jsem potkala jednou na ulici nějakýho týpka kterej se o tomhle začal bavit. Ani nevím proč si vybral zrovna mě. On toho bral hodně, taková typická smažka. Ale byl hezkej. No a od něj jsem si něco sehnala ale teď se s ním už nebavím. Já bych chtěla zkusit Psyon a terapie za pomocí MDMA, ketaminu nebo psylocibinu.

V: Ted' tady mám ještě otázky ohledně školy, jestli se ti třeba kvůli těm nastálejším náročnejším situacím, který přinesl rozvod nezhoršili známky nebo ti to celkově ve škole nešlo míň, třeba kvůli soustředění.

R2: No mě se naopak zlepšil prospěch. Já všechno začala ignorovat a soustředila jsem se jen na tu školu, asi jsem se snažila nevnímat tím ty ostatní věci, takže ta škola pro mě bylo to hlavní. A pak v prváku to ještě drželo ale jak jsem začala bejt z tech všech problémů unavená, tak se to zhoršilo. Špatný to bylo, když jsem vážila třeba 30 kilo, to jsem se nedokázala teda vůbec soustředit.

V: A ohledně nějakého chování ve škole, když ti nešlo se ti soustředit tak nějaký vyrušování nebo tak se neobjevovalo?

R2: To ani ne, já byla spíš tišší. Ale jak jsi tam měla otázku na ty narušený vztahy, tak jsem dala, že ne protože mi jsme se jako nehádali, ale já se úplně kvůli těm problémům disociovala od lidí, od kamarádů, co jsem měla ve škole.

Doslovná transkripce rozhovoru s respondentem č.3

R3 – respondent

V – výzkumník

V: Takže první otázku tady mám, jestli si myslíš celkově že na tebe měl rozvod tvých rodičů dopad kterej si zaznamenával?

R3: Hele, víc, než že by to byl dopad přímo na mě tak rodiče měli dost problém mezi sebou a pak se to promítalo i na mě. Byli na sebe našťvaný, jeden z nich byl třeba v afektu a pak si to vybil na mě. Nevím, jestli to mělo přímo vliv na mě, nebo asi jako možná trochu. Spíš byl problém, když na sebe byli našťvaný a pak se hádali a pak jsem s nimi měl komunikovat já. To byl spíš ten problém. Taťka je takovej hodně náladovej, a prostě když jsem byl malej tak na mě trochu řval a já jsem z něj byl trochu posranej takže tak.

V: A pak to skončilo, když se jeden z nich odstěhoval?

R3: Pak se otec odstěhoval. Ono to je dost vágní, oni spolu už čtyři roky přestali spát, taťka mamku podváděl. Nevím, jak šel přesně ten time line. Taťka začal mamku podvádět a začali se hádat. Odstěhovali, a teď jim to dost prospívá. Protože oni i tak se musejí vídat každej den v práci v podstatě. Takže oni spolu musí nějak vycházet, protože vlastní jeden barák na půl. Takže by to byl problém. Takže tak

V: A táta teda bydlí jinde i když mají společný dům a pracují spolu?

R3: No, no bydlí jinde

V: Označil bys něco jiného jako náročný v tomhle období, jak před, během nebo i po rozvodu?

R3: Taťka dřív když pil, pořád pil. Pak si na zahradě postavil domeček a tam pil s kámošema.

V: Ovlivnil rozvod nějak jinak vztah s tvými rodiči?

R3: Když jsem byl tak se mi rodiče moc nevěnovali, když jsem měl dobrý známky. Nebo jako starali se o mě ale ne tak nijak přes, jen ty základy prostě. Protože když

jsem normálně chodil do školy, učil se, nedělal jsem problémy tak mě nechali dělat si co chci. Táta měl určitý období, že se choval dost jak mačo. A neměl na mě nějaký názor. A pak když se rozešli tak každé začal individuálně přemýšlet a začal jsem se bavit mnohem víc s mamkou i s taťkou. S taťkou ne nějak to teda.

V: A v dnešní době tě nějak ovlivňuje jejich vztah?

R3: V dnešní době myslí že vůbec. Dneska tady táta byl se na mě podívat. Normálně se pozdravili, nemaj s tím problém. Normálně spolu koexistují. Žádný majetkový problémy nebo tak. Bylo to horší jen když bydleli spolu. Proti to mu je to úplně v pohodě.

V: Myslíš že se o tebe rodiče, ale během rozvodu starali dostatečně, nijak nepodceňovali tvoje potřeby, psychiku a tak?

R3: Já ještě, než se odstěhovali tak jsem se hodně distancoval. Začal jsem hrát hodně na počítači a vobecně jsem se distancoval od rodičů, vůbec jsem se s nimi nechtěl bavit a pak se to vyvinulo v to no. Nevím vobecně to asi nebyla úplně moje chyba i když já jsem se nechtěl moc bavit taky ale mamka byl furt v práci a pak se neměla čas semnou hrotit a pak ještě byla ségra která měla taky problémy ve škola tak to měla docela těžký a taťka ten byl v práci nebo někde chlastal. Moc času si na mě neudělal. Občas jsme se poštekali, protože byl táta docela nervák a sám nevěděl, jak má bajt táta, protože tátu neměl a byl takovej moc upřímnej, takže mě to trochu podkopávalo ale docela jsem si zvyknul. Ségra to měla těžší, na tu to mělo docela dopad. Že byl jako hnusnej no. Ted' se moc nebaví, on se občas ted' snaží ale sestra nemá už moc zájem.

V: A jaký máš ted' vztah s rodičem?

R3: Ted' spolu máme vztah v pohodě. S taťkou je to takový hodně kamarádský vztah a s mamkou se dá říct, že si můžeme říct skoro cokoliv, takže je to asi v pohodě. Sestra je hodně introvert. Občas se poštekáme ale když máme oba náladu tak jsme docela kamarádi. On už ted' nechlastá a není úplně hnusnej a krutej, nemluví už tak hnusně na plnou hubu. Je to milí. On ne že by úplně abstinovat ale je to docela v pohodě.

V: Tak já bych asi přešla k dalšímu tématu, to jsou partnerské vztahy. Myslíš, že rozvod nějak změnil tvůj pohled na partnerský vztahy, třeba že ti to, co jsi zažil změnilo pohled na lásku.

R3: V té době jsem měl takovej zážitek a jak pozoruju svoje okolí tak jsem vůči tomu dost skeptický ale asi to není nic co by čas nevyrovnal. V té době mě to asi ale moc neprospělo, co se zdravého pohledu na vztahy týče, protože jsem viděl, jak to je a jak to funguje, tak mi to nebylo úplně příjemný. Protože rodiče pak mluvili dost na přímo semnou jako co se stalo, což jak lepší, než kdyby lhali ale já jsem byl ještě mladší a nebylo to úplně příjemný a trochu mě to ovlivnilo ale to se asi spraví. Ty představy o té lásce mě to asi jako pochroumalo a je to takový smutný ale to se nedá nic dělat. Mě to dost utvrzuje i okolí ale to si asi nesmím moc brát a musím si udělat vlastní obrázek, než jen co tady tak vidím.

V: Myslíš, že ti to nějak ovlivnilo i třeba důvody proč ti vztahy zkrachovali?

R3: Já jsem takovej dost zvláštní člověk ale asi to není nikdy nic úplně konkrétního. Jsem buď moc odtažitý nebo se hned moc vážu a tak, záleží, co je asi zrovna za období, ale vždycky je tam nějaká takováhle vzácnost ale nemůžu to asi úplně konkretizovat jak jednu věc.

V: Tak dobře, další téma tady mám sociální vztahy, nejdřív se tě zeptám, jestli ti rozvod narušil vztahy i s tvým okolím, příbuznými? Třeba jestli ti to ukončilo nějaký vztahy?

R3: Asi úplně neukončilo ale třeba z tatkoví strany se už s příbuznými úplně nevidáme, jsem se přestali bavit. Jako v podstatě úplně ale kdybychom se viděli tak by to asi nebyl problém, ale určitě nevidíme, protože tam s té strany taky není vůbec žádný zájem. Z mamčiny strany s prarodičema vlastně bydlím, takže tam není problém.

V: A co se týče okolí, kamarádský vztahy a tak?

R3: S okolím tyjo, to bych asi nepřikládal úplně rozvodu jako spíš tomu, jak jsem vychované a tomu, jak vidím lidi, já je vidí spíš tak černobílí. Bud špatný, nebo dobrý. Nevím, jestli je to přímo z rozvodu nebo spíš moje osobnost, ale mám dost problém pochopit ty kamarádsky vztahy a vlastně nevím, nevím. To je asi složitější. Se nějaký období úplně uzavřu a pak jsem zas dost aktivní a pak to spolu nevypadá moc dobře že někoho nejdřív pořád otravuju a pak na to seru. To je asi spojený s těma emocionálníma stavama že třeba se mi něco stalo a pak jsem všem přestal odepisovat. A asi nevím, co k tomu dál říct. Mě se to všechno dost teď střídá.

V: Ráda bych se tě taky zeptala na otázku drog a toho, jak to ovlivnil rozvod a jak zpětně pak rozvod ovlivňoval i to řešení tvých problémů ze strany rodičů?

R3: No ono to bylo zrovna v tom kritickém období, začal jsem dělat kraviny. Rodiče se zrovna dost hádali ale pak si uvědomili, že jsem začal dělat kraviny, a tak se začali oba trochu snažit o to být v pohodě. Takže asi to nebylo jen tím ale i dalšíma věcmi ale jako rozvod mě přímo nepřiměl začít experimentovat s takovejma věcmi, látkama nebo tak. To byla i taková moje vnitřní kuriozita. A následky to na to mělo spíš takové, že rodiče spolu o tom moc nekomunikovali, každý měl na to svůj názor. Táta spíš teda ustupoval tomu, co řekla mamka, protože mu do toho asi moc nebylo bych řekl.

V: Takže rodiče si toho ale všimli a snažili se to nějak řešit?

R3: Určitě. Táta to nechával spíš na mamce, teď si každéj řekne to sví a už mě tolik hrotit nemusejí, jak jsem dospělej. Ale ona i ségra měla v té době kritický problémy a měla těžký sociální úzkosti a měla kvůli tomu dálkovou individuální výuku, protože nemohla chodit do školy. Takže toho bylo víc a řekl bych možná že od toho i tat'ka utíkal, a tak se odstěhoval a měl od toho klid.

V: Dobře tak asi bych takhle ukončila otázku na sociální vztahy a pokračovala bych s otázkama víc ohledně těch patologických skupin kam jsi se dostal.

R3: Můžeme klidně pokračovat.

V: Ráda bych věděla, kdy ses začal distancovat od rodičů a uchýlovat se k trávení času spíš s jinýma lidma?

R3: Nevím, jestli jsem se úplně distancoval od rodiny, nebo jako když semnou o tom chtěli mluvit tak já úplně nechtěl. Nejsem úplně celkově moc aktivní v rodinném životě, kontakty moc neudržuju, ale to je asi něj moje osobní preference, takže asi tak.

V: A kolik ti bylo, když jsi začal užívat drogy s těmihle lidmi?

R3: 14

V: A řekl bys že na tohle mělo vliv i co se dělo mezi tvýma rodičema doma?

R3: Určitě, po škole jsem měl jedno období, kdy jsem vůbec nechodil po škole domů. Jsme jenom hulili, chlastali nebo dělali jiný píčoviny. A to mi tak nějak od té 8 třídy vydrželo, teď to teda už nedělám tak moc. Ale v té době to bylo dost kritický. Nějak

konec devítky to už dost začínalo, prváček, druhák a pak to dopadlo, jak to dopadlo no. Já byl v té partě nějak už zařazený a pak ostatní začali dělat to co já. Já se k tomu dost hlásil. Třeba první zkušenost s trávou bylo tak 11-12. Nikdy jsem k tomu nijak odpor neměl. Alkohol, jsem začal s kamarádama a ty ostatní věci pak sám, jsem si objednával z internetu a pak když jsem získal přístup k jiným věcem tak jsem se do toho hrnul no. Já jsem prostě vyrůstal i mezi lidma co to viděli u rodičů a přišlo mi to i tak nějak normální, jak jsem to viděl.

V: Takže myslíš že tě v tomhle ovlivnilo třeba i to že tvůj táta hodně kouřil trávu?

R3: Já jsem to o něm nevěděl, třeba do 18, mi to neřekl a já si toho nevšímal, protože jsem měl svých dost problémů. Pamatuju si, že jsem sušil s kamarádama nějakou kytku a on tam přišel a řekl nám, že to není dobrý, že to máme vyhodit a že když budeme třeba hodný tak se něco pro nás najde v domečku. Pak mi to začalo docházet a když jsem byl zletilej tak jsme se o tom začali i bavit. Ale mě to přišlo i normální, jak jsem rodiče viděl často pít, tak jsem to bral jako něco, čemu se nemusím stranit.

V: A teď jsou na tom rodiče pořád tak nějak stejně?

R3: Mamka přestala pít, jak se odstěhoval, protože už není tak ve stresu. Teď si dá tak sklenku. Táta dřív chlastal každý den a hulil aktivně asi 12 let ale teď už nijak moc nechlastá.

V: V další otázce bych se tě chtěla zeptat, jestli si začal mít po rozvodu nějaký problémy ve škole, třeba se soustředění, známkami, chováním?

R3: V druháku si škola všimla že mám problém, mě škola navrhla do nějakýho juniorského rehabilitačního programu protidrogovýho. To bylo takový hodně halo ale z toho jsem se nějak vykroutil.

V: A jak k tomuhle došli že ti tohle navrhli?

R3: No já nějak spal na lavici, učitelka se mě snažila probudit. Nešlo jí to, když jsem se pak vzbudil tak nade mnou stál ředitel a řekl mi, že mám jít s ním. Přijdu do zasedačky a tam všichni učitelé, výchovná rada. Řekli, že rodiče už jsou na cestě. Tak jsem polknul slinu. Začali mi říkat, jak si všimli, že mám problém, ale že to myslí dobře. No a učitelé to všude rozkecali. Musel jsem k psychologovi. Tak jsem mu řekl že mě drží ten kolektiv ve škole, že jinak se dostanu k větším dealerům a tak. Takže jsem do tří

dní byl zas ve škole zpátky. Ale na základce jsem měl samý jedničky. Na gymplu mi ten vlak už začal ujíždět a pak už jsem nestíhal. Jsem si udělal na gympl úplně novou osobnost.

V: A ty známky byli jen kvůli drogám nebo jsi začal mít i jiné problémy, třeba se soustředěním?

R3: No jedno s druhým, nejdřív jsem z toho byl španej že jdu dolů, začal jsem užívat ty látky, víc mi to nešlo tak jsem na to začal víc brát no.

V: A jak jsi to měl se školní docházkou? Víš, že si prošel docela hodně školama.

R3: Na gymplu jsem byl necelí 3 roky, pak rok na jiným, tam mi to úplně nevyhovovalo i kolektivem. Z gymplu mě vyhodili, protože tam byl problém s neomluvenýma hodinama, že jsem vyhořel nebo jsem byl na nějaký látce a potřeboval jsem dny off. Potřeboval jsem potvrzení od doktorky tak jsem si sehnal razítko a používal jsem ho sám. Pak se na to přišlo, obvinili mě z falšování úředních dokumentů a pak se semnou ředitel dohodl, že odejdu. Na tom druhým jsem měl nějaký problémy, že jsem nedělal věci, řekl jsem si, že na to seru, nedostavoval jsem se, tak mě vyhodili. Pak jsem nastoupil jinam a zas jsem skončil ve 3 ročníku. Jsem měl psychický problémy asi nějakou psychózu a neunesl jsem, že jsem tam byl nejstarší, myslel jsem, že se o mě baví. Tak jsem šel za ředitelkou v ně úplně ideálním stavu, ale na venek jsem vypadal asi v pohodě. Řekl jsem, že končím a druhý den, když jsem se z toho vyspal tak jsem toho dost litoval. Teď si domlouvám individualko. Nemuselo to bejt tak těžký, si dělám sám všechno.

V: A jak ti tyhle situace ovlivnili psychický stav, pociťuješ to?

R3: Psychickej stav, no oni mě na základce dost šikanovali. Pak jsem ale vyrost a změnil dost osobnost, takže si na mě už nedovolili. Pak to vykrystalizovalo téma látkama, to úplně v tomhle věku moc neprospívá žejo. Takže jsem se v tom pak dost utápěl a nebyl jsem schopnej to úplně řešit. Jsem chodil k nějakěj psychologům, ale mám z toho dost špatný zkušenosti, měli dost divnej přístup. V šestnácti jsem měl období, že jsem se řezal, jsem se za to styděl, takže jsem to dělal, aby to nešlo vidět. Ono mi to ani nijak moc nepomáhalo, spíš už jsem nevěděl co dělat. Bylo to takový dost patetický období, já nerozuměl svejm pocitům ani těm drogám, takže jsem v tom dost lítal.

V: A ohledně psychiky to už máš teď lepší, když se dost věcí urovnalo?

R3: Teď už tak nějak vím co se děje. Rozumím víc mejm pocitům, ale potřeboval bych někoho, s kým bych si mohl popovídat. Někoho ne namyšlenýho, namistrovanýho.

V: A co se týče psychologů, to bylo iniciovaný ze strany rodičů?

R3: Většinou to bylo ze strany školy a rodičů. Rodiče z toho byli dost nešťastný, jak ze mě, tak i z toho, jak to měli spolu ale normálně dokázali řešit, tak nějak společné ty moje problémy, dokázali určit co bylo dost vážný.

V: Super, takhle mi to asi bude stačit. Moc děkuju za svěřením se mi s takovými soukromými věcmi.

R3: Jo, jo, to je v pohodě.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá dopadem rozvodu, který proběhl v dětství na mladé dospělé. Jejím cílem bylo tedy zjistit, zda mladí dospělí pociťují dopady z rozvodu rodičů i s časovým odstupem ve své ranné dospělosti. Jestliže ano, o jaké dopady se jedná a co tyto dopady podle nich způsobuje.

Práce je členěna na dvě hlavní části. První obsahuje teorii, ta vychází z odborné literatury od autorů českých i světových. Její obsah je zaměřen na rodinu, rozvod, reakce dítěte a vlivy kterým je během rozpadu manželství vystavováno. Druhá část se zabývá výzkumem. Představuje cíl výzkumu, hlavní výzkumné otázky, popis vzorku a metody, data z výzkumu a jejich shrnutí a porovnání v diskuzi.

Vzhledem k tématu mé bakalářské práce jsem zvolila smíšenou metodu výzkumu, která spojuje metody kvantitativní a kvalitativní. Během sběru dat jsem využila Sequential explanatory design, tedy postup, kdy nejprve provedete kvantitativní šetření, které následně dovysvětlíte využitím metody kvalitativní. Výzkum byl tedy proveden ve dvou fázích sběru dat. V první fázi byl vzorkům zaslán k vyplnění dotazník, který sesbíral jak data k výzkumu, tak informace o samotných respondentech. Následně byli v druhé fázi vybráni tři respondenti, se kterými byl uskutečněn rozhovor, ten byl s jejich souhlasem nahrán a doslovně přepsán.

Ve výzkumu byli zkoumány čtyři životní oblasti, ve kterých se dopady z rozvodu mohou projevat. Oblast psychické stability, partnerských vztahů, vztahů s rodiči a sociálních vztahů. Z výzkumu vyplynulo že všichni zúčastnění skutečně vnímají dopady z rozvodu i ve svém dnešním životě. Nejvíce v oblasti partnerských vztahů, vztahů s rodiči a psychické stability, nejméně dopadů bylo zaznamenáno v oblasti sociálních vztahů. Respondenti pociťují vliv na celkové vnímání konceptu vztahů, a dokonce i na udržování vztahů. Potřeba uzavřít manželství však rozvodem u dotazovaných ovlivněna nebyla. Zaznamenáno je i zhoršení vztahů s rodiči a celková nespokojenost s péčí o citové potřeby dětí ze strany rodičů, jak v době rozvedu, tak i po něm. Jako častý jev se ukázalo i stálé ovlivňování nepřátelským vztahem rodičů, kteří spolu ani po letech nejsou schopni vycházet. Díky rozhovorům z životních zkušeností jedinců vyplynulo že velká část problémů, se kterými se respondenti potýkali a stále potýkají vzniklo z důvodu nevhodného jednání rodičů vůči dětem.

Abstract

The bachelor's thesis examines the impact of parental divorce experienced during childhood on young adults. Its aim was to determine whether young adults perceive the effects of their parents' divorce even with temporal distance into their early adulthood. If so, what are these effects and what do they believe causes them?

The thesis is divided into two main parts. The first part presents the theoretical framework, drawing from professional literature by both Czech and international authors. It focuses on family dynamics, divorce, children's reactions, and the influences to which they are subjected during marital dissolution. The second part focuses on the research methodology. It introduces the research objectives, main research questions, sample description, methods, research data, their summary, and comparison in the discussion.

Given the theme of my bachelor's thesis, I chose a mixed research method that combines quantitative and qualitative approaches. During data collection, I utilized the Sequential Explanatory Design, where quantitative investigation is followed by qualitative elucidation. The research was conducted in two phases of data collection. In the first phase, respondents were sent a questionnaire to gather both research data and information about the respondents themselves. Subsequently, in the second phase, three transcribed verbatim.

The research explored four life domains in which the impacts of divorce may manifest: psychological stability, romantic relationships, relationships with parents, and social relationships. The findings indicated that all participants indeed perceive the impacts of divorce in their current lives, most prominently in the realm of romantic relationships, relationships with parents, and psychological stability, with the least impacts observed in social relationships. Respondents acknowledged an influence on their overall perception of relationship concepts and even on relationship maintenance. However, the desire to enter into matrimony remained unaffected by divorce among the respondents. Additionally, a deterioration in relationships with parents and a general dissatisfaction with parental care, both during and post-divorce, were noted. A common occurrence was the ongoing influence of the hostile relationship between parents, who remained unable to reconcile even after years. Through life experience interviews, it emerged that

a significant portion of the challenges faced by respondents stemmed from inappropriate parental conduct toward their children.